

PAROLE

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen jäsenlehti

Joulukuu 2023 • nro 4 (356) • 92. vsk

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ

Sisällys

Pääkirjoitus: Naamiot on riisuttu, vain sodan kylmät kasvot näkyvät.....	3
Perinteinen jääkäriseminaari Korttesjärvellä – Majuri Bayer oli yksi Suomen vapauden tienraivaajista	4
Osastojen yhteyshenkilöt.....	7
Museon pommisuojusta kartanon salonkeihin ulottui Helsinki-Uusimaan osaston syysretki	8
Kolumni: Vesa Valtonen.....	11
Sääntömuutos tuo muutoksia alaosastoihin	12
Kolumni: Jukka Pennanen.....	13
Jääkärikerholle perusteellinen tietopaketti – Kerstin Kronvallin vastakohtaisuuksien Venäjä	14
Huittinen sai komean jääkärimuistomerkin	16
Kokoontumisia Suomessa tärkeinä saksalaisten muistopäivinä.....	18
Jääkäriiliike Satakunnassa ja Ukrainan sota esillä JP27:n tapaamisessa Porissa.....	20
”Suur-Suomen” kartta	20
Kolumni: Jukka Knuuti.....	21
Jääkärieverstilutnantti Bertel Mårtensonin värikäs elämä	22
Jääkäriluitnantti Alfred Sandbergin 49. muistokilpailu Mustilassa.....	25
1445:n jääkäriin leposijat koottu 11 hautakirjaan	26
Puuristeja ja rautaristejä – Jääkärien jäljillä Latviassa	29
JP27:n sotapäiväkirja Riianlahdella 25.8.–14.12. 1916 Tykkitululta, hyökkäysten torjuntaa ja rautaristejä.....	30
Kutsu Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n sääntömääräiseen vuosikokoukseen.....	32
Kirjeitä toimitukselle	39
Julkisesti puhuen, salaisesti viestien – K. J. Kalliala itsenäisyyden aamunsarastuksessa	34
Kosolan talo Lapualla oli merkittävä paikka jääkäriväräyksessä	40
Muuttiko punaisten kaappaama kirje historiaa – Mannerheimille olisi ollut tarjolla vaihtoehto 1918.....	42
Nookan jääkärikämpä Perunkajärven rannalla.....	44
Oikaisuja	47
Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen säännöt 2024.....	48

Kannen kuva: Ikoninen kuva jääkäreistä harjoituksissa 1915. Piikkilankaesteissä etenevät jääkärit Verner Gustafson ja Kostti Sundberg. Jääkäreiden kouluttajaksi valittu majuri Bayer oli saksalaisen partioliikkeen johtohahmoja ja sen vuoksi suomalaisten koulutus naamioitiin partiolaiskursseiksi. Teema näkyi suomalaisjääkäreiden varusteissa, joka oli saksalainen partio-puku. Bayerista kertoi tohtori Schrölkampin esityksessään jääkäriseminaarissa. Jääkäri Gustafsonista tuli kenraali ja Sundbergista everstilutnantti ja hän oli RUK:n ensimmäinen johtaja.

Naamiot on riisuttu, vain sodan kylmät kasvot näkyvät

Näin sanoi presidentti Sauli Niinistö viime vuonna 24. helmikuuta Venäjän aloitettua hyökkäyksensä Ukrainaan. Tuon hyökkäyksen uskottiin johtavan Ukrainan nopeaan kukistumiseen. Niin uskottiin paitsi Kremlissä, mutta myös länsimaissa. Ja jopa tämän lehden pääkirjoituksessa. Mutta mitään romahdusta ei tapahtunut. Venäjän vastustamattomaksi luultu hyökkäys pysähtyi ja Kiovan lähelle edenneet joukot vetäytyivät.

Suomessa hyökkäys pani liikkeelle tärkeän prosessin, jota oli kaikin tekosyin viivytelty. Kansan ylivoimainen enemmistö halusi liittyvän läntiseen puolustusliittoon Natoon. Aiemmin kiinnostus liittokunnan jäsenyyteen oli hyvin vähäistä. Vanha suomettunut käsitys Natosta USA:n käsikassarana ja Venäjän väitteen mukaisena sodanlietsojana oli monella mielessä. Ja kun valtakunnan johto toisteli mantraa EU:n yhteisestä puolustuksesta sekä yhteistyöstä Ruotsin kanssa, ei Nato-jäsenyyttä nähty tarpeelliseksi. Asiantuntijat kyllä tiesivät, ettei operatiivista yhteistyötä EU:ssa koskaan syntyisi. Kun melkein kaikki EU-maat, lähinnä Suomea ja Ruotsia lukuun ottamatta, olivat Naton jäseniä, ei olisi ollut järkeä rakentaa EU:n puitteisiin puolustusliitolle rinnakkaisorganisaatiota. Ruotsin puolustusvoimien sodan ajan tavoitevahvuus on noin 50 000 miestä ja tästäkin liki puolet on kodinturvajoukkoja. Ei sieltä meille tukea olisi ollut. Toki yksi meiltä puuttuva kyvykkyys Ruotsilla on: sukellusveneet.

Suomalaisten valmius Naton jäsenyyteen ei kylläkään pitänyt olla yllätys takavuosien mielipidemittausten valossa. Kysymykseen, pitäisikö Suomen liittyä Natoon, jos valtionjohto niin sanoisi, selvä enemmistö vastasi myönteisesti. Runsaan vuoden takainen kannatusvyöry liittokunnan jäsenyydestä todisti tuon mielipidemittauksen olleen oikeassa.

Kun liityimme Natoon, presidentti Niinistö sanoi, että jäsenyys saattaa johtaa Venäjän ilkeyksiin Suomen suuntaan. Kremlin reaktio jäsenyyteen jäi kuitenkin sanalliselle tasolle. Onko naapurilla jotain osuutta kaasuputken ja

tietoliikennekaapelin vahingoittamiseen on toistaiseksi osoittamatta. Suomi on leimattu Kremlin propagandassa epäystävälliseksi maaksi. Rajan sulkeminen taas johti syytöksiin ihmisoikeusloukkauksista.

Kiusantekoa on ollut Venäjän päätös sulkea Suomen konsulaatti Pietarissa, mihin Suomi vastannut sulkemalla Venäjän konsulaatin Turussa. Tapahtunut on äärimmäisen valitettavaa, sillä se merkitsee maiden välisen yhteydenpidon vaikeutumista. Niin ei saisi tapahtua, sillä kyllä Ukrainan sota joskus loppuu ja Venäjä ei tuolta rajan takaa koskaan poistu

Marraskuussa sitten saimme kokea todellisen ilkeyden: Venäjä alkoi päästää kolmansien maiden kansalaisia Suomeen ilman viisumia. Sellainen ei olisi mahdollista ilman korkeimman tason hyväksyntää. Tämä ilkeys ei ole seurausta Nato-jäsenyydestä, sillä Kreml teki vastaavan tempun 2015, jolloin ei ollut tietokaan liittymisestä Natoon.

Vuoden 2015 kokemuksen jälkeen olimme nyt paremmin valmistautuneita: Lainsäädäntöön on tehty tarvittavia muutoksia ja jopa esteidan rakentaminen rajalle on menossa. Nähtäväksi jää, viekö Venäjä kolmansien maiden kansalaisilla pelaamisen yhtä pitkälle kuin Valko-Venäjän ja Baltian maiden välisillä rajoilla, missä päädyttiin väkivaltaisiin käsirysyihin

Kaikki meille tapahtunut on heijastusta Ukrainan sodasta, joka kohta kahden vuoden taistelujen jälkeen on päätyntä ensimmäisen maailmansodan länsirintaman kaltaiseen asemasotaan. Joukot ovat kaivautuneet aseimiinsa ja tapahtumia hallitsee tykkitulo ja pienet hyökkäykset puolin ja toisin.

Pikaista ratkaisua sodassa ei ole näkyvissä eikä siten myöskään Venäjän vihanpidossa meidän suuntaan. Pitää vain toivoa parasta ja varautua huonompaankin tulevaisuuteen.

Jukka Knuuti

Perinteinen jääkäriseminaari Korttesjärvellä

Majuri Bayer oli yksi Suomen vapauden tienraivaajista

Korttesjärvellä järjestettiin perinteinen jääkäriseminaari 2. syyskuuta. Korttesjärven yhtenäiskoulun tiloihin oli kokoontunut runsas sata jääkäriperinteen vaalijaa ja aihepiiristä kiinnostunutta henkilöä eri puolilta Suomea. Ohjelmassa oli esitelmä jääkärien kouluttajasta majuri Maximilian Bayerista, jääkäriperinneliikkeen historiikista sekä tämän päivän jääkäreiden koulutuksesta.

Suomen vapauden tienraivaaja, näin otsikoi berliiniläinen tohtori ja historiantutkija Stephan Schrölkamp alustuksessaan jääkärien koulutusta Saksassa johtanutta ja kuninkaallisen jääkäripataljoona 27 komentajana toiminutta Maximilian Bayeria (1872–1917).

Alustuksesta ilmeni, että suomalaiset kunnioittivat majuri Bayeria ja hän kunnioitti rohkeita suomalaisia ja heidän pyrkimystään.

Maximilian Bayer oli syntynyt sotilasperheeseen ja sotilasura oli hänelle luonnollinen valinta. Hän oli erittäin kiinnostunut partioliikkeestä ja oli yksi Saksan partioliikkeen luoja ja sen ensimmäinen johtaja.

Kun Bayer valittiin suomalaisten vapaaehtoisten kouluttajaksi, hänellä oli kaksi viikkoa aikaa koulutuksen valmisteluun ennen ensimmäisten suomalaisten saapumista. Bayerin viehtymys partioliikkeeseen vaikutti myös siihen, että suomalaisten koulutus naamioitiin partiolaiskurssiksi, vaikka partiotoiminta sinänsä on rauhanoimaista toimintaa. Teema näkyi koulutuksen sisällöissä ja kurssilaisten varusteissa, ilmeni tohtorin Schrölkampin esityksestä.

Kunnioitus suomalaisia koulutettavia kohtaan käy ilmi Bayerin kirjoituksista: ”Huollettavani ovat osin saapuneet ja heidät on puettu partionjohtajiksi. Tekevät erittäin hyvän vaikutuksen. Vahvoja, rauhallisia, ahkeria. Todella hyvä erä.”

25. jääkäriseminaari

Jääkäriseminaari on kuulunut osana Suomen Jääkärimuseon toimintaan jo neljännesvuosisadan. Suomen Jääkärimuseo perustettiin vuonna 1995 Korttesjärvelle. Tuolloinen museotoimikunta totesi, että museotoimintaa täydentämään sopisi hyvin aihepiiriä käsittelevän seminaarin järjestämisen tiedon jakamiseksi ja mielenkiinnon herättämiseksi. Ensimmäinen jääkäriseminaari järjestettiin keväällä 1998.

Vuosien varrella seminaarin esitelmissä on tuotu esiin erilaisia aihepiirejä; jääkäriliikkeen syntyyn, taustoihin ja värväykseen liittyvien alustusten lisäksi muun muassa kalterijääkäreitä, naisten osuutta jääkäriliikkeen toiminnassa sekä henkilöhistorioita.

Jääkäriseminaari järjestettiin aluksi keväisin. Korona-aikana seminaarit järjestettiin striimattuina. Nyt ajankohdaksi on vakiintunut alkusyksy.

Muutama kuukausi myöhemmin tuli tieto, että lisää suomalaisia saapuu koulutukseen. Bayer kirjoitti 20.4.1915: ”Raporttini on ilmeisesti saanut vastakaikua pääesikunnassa, sillä kurssini vahvistetaan, saa uusia Feldmestereitä. Tällä erää 1000 (200 sijaan)!”

Partiolaisten asut vaihtuivat saksalaisiin jääkäripukuihin heinäkuussa 2015, ja elokuussa sotaministeriö antoi pataljoonan muodostamiskäskyn.

Syyskuun lopussa 1915 Bayer kirjoitti raportissaan: ”Koulutus tapahtuu samalla tavalla kuin saksalaisten joukkueiden kanssa. Olettamus, että suomalaiset olisivat fyysisesti tai henkisesti pehmeitä ja että he vieroksuvat ankaraa sotilaallista kuria, on käytännön kokemus kumonnut.”

Miehillä on hyvät sotilaalliset ominaisuudet

”Kokonaisarvio on, että joukkue saavuttaa pian määrätyn vahvuutensa. Miehillä on hyvät sotilaalliset ominaisuudet ja he taisteleva ankarasti perivihollista vastaan, kun heidät vietään saksalaisten upseerien johdolla tulilinjalle.”

Rintamalle siis kävi jääkäripataljoona 27:n tie. Ennen Kuurinmaalle lähtöä Bayer valoi puheessaan 16.5.1916 uskoa suomalaisiin muistuttaen heidän päämäärästään, Suomen vapaudesta.

Maximilian Bayer johti suomalaisten koulutusta ja rintamapalvelusta lähes kaksi vuotta. Yllättäen hänet kuitenkin komennettiin 453. jalkaväkirykmentin komentajaksi länsirintamalle 4.1.1917. Bayerin ja suomalaisjääkärien tiet erosivat. Majuri Maximilian Bayer kaatui 25. lokakuuta 1917 Ranskassa.

Suomalaisten arvostus Maximilian Bayeria kohtaan ilmenee erään jääkärijulkaisun muistokirjoituksesta: ”Majuri oli käsite, jota suomalaiset jääkärit ajattelivat yhdessä syvällä kunnioituksella. Häntä ympäröi harvinainen aura – isä ja hallitsija yhtä aikaa. Vaikka hän oli hienostunut, hänellä oli suuremoinen taito vaikuttaa massoihin ja esiintyä rintaman edessä. (...) Hän oli suurikokoinen, hoikka ja sulavaliikkeinen, hänen kasvopiirteensä kalpeat ja aristokraattiset, hänen äänensä oli terävä ja käskevä... Hänen katseensa oli vakaa ja silmis-

sään oli teräksen kiilto. (...) Pataljoona ei koskaan unohda miestä, jonka tahdonvoima ja rakkaus Suomen asiaa kohtaa on mahdollistanut pataljoonan synnyn. Emme unohda häntä.”

Esitelmän jälkeen Jääkärisäätiön puheenjohtaja Pertti Laatikainen luovutti tohtori Schrölkampille Vapauden Perinneliiton myöntämän Sinisen Ristin.

Jääkäriperinteen vaalijat perinneyhdistys ja säätiö

Jääkäriperinteen vaalijat -kirja on FT, eversti evp. Pasi Kesselin kirjoittama historiikki Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistyksestä ja Jääkärisäätiöstä, jotka molemmat täyttivät 50 vuotta viime vuonna.

Yhdistykset perustettiin vuonna 1972 jääkärien muiston ja aikaansa-

nosten ylläpitämiseksi ja vaalimiseksi, ja sitä tehtävänsä yhdistykset tekevät edelleen.

Toimintaa oli kuitenkin ollut jo ennen vuotta 1972. Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen edeltäjä oli vuonna 1966 perustettu Jääkäriuoret ry, ja jo sitä aikaisemminkin oli yhdistysmuotoista toimintaa, mutta se ei kuitenkaan ollut rekisteröity yhdistys.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Tohtori Schrölkamp esiintyi partiolaisasussa. myös osa yleisöstä oli sonnustautunut partiopukuun. Kuva Arno Hakkarainen.

Jääkärisäätiön puheenjohtaja Pertti Laatikainen luovutti tohtori Stephan Schrölkampille Vapauden Perinneliiton myöntämän Sinisen Ristin. Kuva Arno Hakkarainen.

Eversti evp. Pasi Kesseli esitteli seminaarille kirjoittamaansa jääkäriperinneliikkeen historiikkia. Kuva Arno Hakkarainen.

Paneelikeskustelun vetäjänä toimi Pertti Laatikainen. Pöydän takana everstilutnantti Paavo Kärnä, FT, eversti evp. Pasi Kesseli ja tohtori Stephan Schrölkamp. Seminaarin juonsi ja kääntäjänä toimi museointendentti Hanna Rieck. Kuva Marita Mattila.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Vuonna 1920 perustetun Jääkäri-liiton tehtävänä oli Kuninkaallisen preussilaisen jääkäripataljoona 27:n perinteiden ja aatteellisen perustan vaaliminen. Se toimi jääkäreiden yhdyssiteenä ja konkreettiseen ohjelmaan kuuluivat myös taloudelliset avustukset puutteessa eläville. Jääkärisäätiö perustettiin ennakoivasti jatkamaan Jääkäri-liiton työtä sen jälkeen, kun jääkäreitä ei enää olisi keskuudessamme.

Vuodesta 1972 alkaen Jääkärisäätiö on tarjonnut perinnetyölle taloudelliset resurssit, perinneyhdistys ja sen 16 osastoa eri puolilla Suomea ovat järjestäneet toiminnan.

Tiedotuskanavana on Parole-lehti, joka perustettiin jo vuonna 1931, nimenomaan tiedotuskanavaksi, myöhemmin lehteen kirjoitettiin pieniä kertomuksiakin. Vuonna 1944 lehden julkaisemiseen tuli tauko, joka kesti viisi vuotta, kunnes lehden julkaisemista jatkettiin jälleen 1949. Siitä saakka julkaisutoiminta on jatkunut katkeamatta. Tiedonvälityskanavana ovat myös facebook-sivut ja Instagram-tili sekä whatsapp-ryhmä.

Jääkäriperinnytyö kaipaa mukaan nuorta polvea

Pasi Kesseli totesi, että Perinneyhdistyksellä on sama ongelma, kuin kaikilla muillakin yhdistyksillä; väki ikääntyy, miten saisimme nuoria mukaan?

– Jääkäriperinnytyölle löytyy paikansa tässä yhteiskunnassa. Varinkin tässä maailman tilanteessa, kun Euroopan turvallisuustilanne on mitä on, totesi Pasi Kesseli, ja siteerasi kirjassa olevan Jääkärisäätiön edellisen puheenjohtajan, kenraalimajuri evp. Jukka Pennasen sanoja, tilanteessa, jossa Venäjä oli hyökännyt Ukrainaan.

– Nyt viimeistään näkyy jääkärien merkitys. Jääkärit kouluttivat Suomen armeijan 20 vuotta ennen talvisotaa ja johtivat joukkoja sekä talvi- että jatkosodassa, tuo oli aikaa, jolloin osaavat ja jämäkät jääkärit saivat paljon aikaan.

Jääkärikoulutus nykyään

Pohjanmaan jääkäripataljoonan komentaja everstiluutnantti Paavo Kärnä toi seminaariin tervehdyksen Porin prikaatin komentajalta ja Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistyksen puheenjohtajalta kenraali Vesa Valtoselta.

Everstiluutnantti Paavo Kärnä ja ylliluutnantti Alekski Hellsten kertoivat Suomen puolustusvoimien jääkärikoulutuksesta nykypäivänä.

Alustusten jälkeen järjestetyn paneelikeskustelun vetäjänä toimi Jääkärisäätiön puheenjohtaja prikaatinkenraali Pertti Laatikainen.

Kauhavan kaupungin tervehdyksen seminaariin toi kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Janne Sankelo. Tilaisuudessa esiintyi Härmänmaan musiikkiopiston puhallinorkesteri Tuija Ahon johdolla. Seminaarin juonsi museointendentti Hanna Rieck.

TEKSTI: Marita Mattila

Ylliluutnantti Alekski Hellsten kertoi tämän päivän jääkäreiden koulutuksesta. Esimies everstiluutnantti Paavo Kärnä tarkkailee. Kuva Arno Hakkarainen.

Upseerit eturivissä. Oikealta Jääkärisäätiön puheenjohtaja, prikaatinkenraali evp. Pertti Laatikainen, eversti evp. Pasi Kesseli, everstiluutnantti Paavo Kärnä ja ylliluutnantti Alekski Hellsten. Heidän takanaan partiopukuista yleisöä. Kuva Arno Hakkarainen.

Vapaamuotoisessa illanvietossa sunnuntaina Lapuanjoen rantakeitaalla Stephan Schrölkampin kanssa oli mukana Suomen Jääkärimuseon ystävät ry:n hallituksen ja JP27:n Etelä-Pohjanmaan osaston väkeä. Kuvassa Hanna Rieck (vas.), Stephan Schrölkamp, Heikki Rintanen, paikan isäntä Risto Riihikangas, Marketta ja Mauri Jokela. Kuva Marita Mattila

Osastojen yhteyshenkilöt

Osasto	Nimi	Puhelin	Sähköposti
Etelä-Karjala	Ignatius Jorma K.O.	040 503 6499	etela-karjala@jp27.fi
Etelä-Pohjanmaa	Passi Juhani	050 322 3469	etela-pohjanmaa@jp27.fi
Helsinki-Uusimaa	Sillanpää Pekka	040 749 0666	hki-uusimaa@jp27.fi
Kainuu	Kinnarinen Tero	050 496 6456	kainuu@jp27.fi
Kanta-Häme	Kiviniemi Pertti	0400 846 956	kanta-hame@jp27.fi
Keski-Suomi	Porvali Martti	040 937 9008	keski-suomi@jp27.fi
Kuopio	Seppo Räihä	040 591 4611	kuopio@jp27.fi
Kymenlaakso	Mikkonen Paavo	044 550 9375	kymenlaakso@jp27.fi
Lappi	Aherto Markku	0400 823 520	lappi@jp27.fi
Länsi-Pohja	Esko Risto	040 501 4131	lansi-pohja@jp27.fi
Oulu	Jyrki Ristiluoma	0500 391241	oulu@jp27.fi
Pirkanmaa	Tulosmaa Timo	040 744 0565	pirkanmaa@jp27.fi
Päijät-Häme	Jouko Pekka	040 516 1018	paijat-hame@jp27.fi
Satakunta	Kyrövaara Hannu	040 732 5360	satakunta@jp27.fi
Vaasa	Raimo Latvala	050 358 0274	vaasa@jp27.fi
Varsinais-Suomi	Vuontela Kyösti	0500 910 402	varsinais-suomi@jp27.fi

Museon pommisuojasta kartanon salonkeihin ulottui Helsinki-Uusimaan osaston syysretki

Pommisuojan sammuileva valo, sireenien ulvonta ja räjähdysten ääni. Siinä yksi voimakkaimpia kokemuksia Kaartein sotamuseosta Lohjalla, johon JP27:n Helsinki-Uusimaan osasto tutustui syysretkellään 18. syyskuuta. Rauhanomaisempi oli retken toinen kohde, Kirkniemen kartano, jonka omistajiin on kuulut aikanaan kolme marsalkkaa. Kartano oli heistä viimeisen, Suomen marsalkka K.G. E. Mannerheimin koti vuosina. Kirkniemen kartano ainoa Mannerheimin kodeista, jonka hän itse omisti.

Kalervo Kaarre ansaitsee hatun noston museostaan. Hän on koonnut varsin laajan kokoelman talvi- ja jatkosotaan liittyvää esineistöä. Esineet ovat hyvässä järjestyksessä, useasti luonnollista kokoa olevien dioraa-
mojen muotoon järjestetty. Museo on pinta-alaltaan varsin rajoitettu, mutta pienille yleisöille sopiva. Ja meitä oli 15 henkeä.

Tärkeä osa museota on Kaartein oma selostus. Hän kertoo olleensa hyvin tyytyväinen, kun yleisönä on tämän vuoden aikana ollut koulu-
luokkia.

Museon ensimmäistä huonetta hallitsee vitriini, joka kertoo Mannerheim-ristin ritari numero 69 luutnantti Lauri Nissisen sotalennoista. Siinä oli mm. Nissisen kuva, hänen kunniamerkkinsä sekä myös hänen Mannerheim-ristinsä numero 69, jonka Kaarre on hankkinut itselleen. Vitriinissä on myös taidokkaasti tehty dioraama jatkosodan aikaisesta hävittäjäkikohdasta.

Kaarre kertoi Nissisen poikkeuksellisen dramaattisesta kohtalosta. 30,3 ilmavoiton (murtoluku tarkoittaa, että hän on jakanut yhden ilmevoiton kahden muun pilotin kanssa) hävittäjä-ässää ei ammuttu alas. Hä-

Kanttiini. Tässä on kuvaan päässyt sekä lotta että sotilaskotisisar. Molemmat järjestöt ylläpitivät kanttiineja rintamalla. Museon omistaja ja ylläpitäjä Kalervo Kaarre kuvan oikeassa laidassa. Kuva Jussi Vuorensola.

nen kohtalokseen koitui alas ammuttu lentäjätoveri, jonka koneesta irronnut siipi osui Nissisen ”Mersuun”. Miehen kohtalon dramatiikkaa lisäsi vielä hänen ruumiinsa kohtalo. Hänen arkkunsa oli junavaunussa, joka tuhoutui Elisenvaaran rautatieaseman pommituksessa.

Siirrytään kanttiinin. Kaarre kertoo, että kanttiinissa oli radio, jonka kautta taistelijat saivat tietoa omaa tukikohtaansa laajemmasta maailmasta. Tarjoiluna oli korviketta. Se oli kahvia, joka oli jatkettu sikurilla, jota oli nytkin myynnissä. Sodan jatkuessa siirryttiin korvikkeesta vastikkeeseen, joka oli tehty kasvien juurista ilman kahvin papuakaan. Yksi kanttiinin rooli olivat kirjeen kotiin. Museossa oli esillä sotilaisen käyttämät kirjepaperi ja -kuorikansiot. Ja olipa siellä jokunen ihan oikea kotiin lähtenyt kirje. Kaarre luki yhden, jonka sisältö oli suunnilleen seuraava: Nahka ehjä. Mieli reipas. Kaikki hyvin.

Mannerheim-ristin ritari numero 69, luutnantti Lauri Nissinen. Kuva Kimmo Kiiveri.

Tabletista kuultiin Maximin korvia perivää papatusta

Selostuksensa tueksi Kaarteella oli mukanaan tabletti, josta hän haki selostusta tukevia ääni. Kun oltiin käsiasekoelman keskellä, Kaarre etsi tabletistaan Maxim-konekiväärin äänen. Ensin kaukaisena papatuksena. Sitten tuli lisää volyyymia ja hetken korviamme repi Maxim papatus sellaisena, minä ampuja sen kuuli.

Asekoelman keskeltä siirryttiin väestösuojaan. Sellaisia rakennettiin talojen kellareihin. Kaarten tarinaa tehosti jälleen tabletin äänet: lentokoneet jyrisivät, ilmatorjunta ampui ja putoavan pommin ujellus päättyi korviahuumaavaan räjähdykseen. Puuttui vain, että katon lautojen välistä olisi tippunut pölyä ja hiekkaa.

Kaarten museo ei ole pelkästään sotaa. Rouva Teija Kaarre on mosaiikkitaiteilija. Hänen töitään on galleriassa sotamuseon yläpuolella olevassa galleriassa. Vaikuttavimmat niistä ovat ikoneja, joita näimme museon yhteydessä tsasounassa.

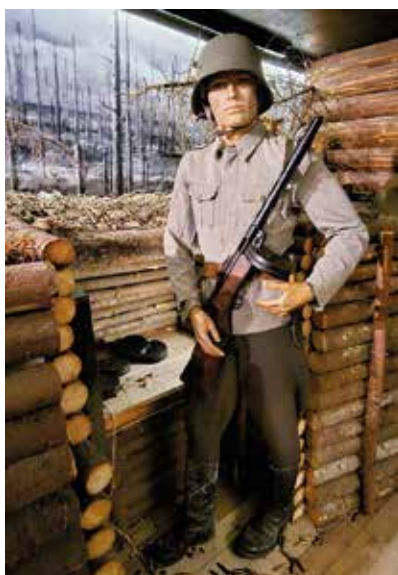
Kompaktin museon jälkeen Kirkniemen suuriin saleihin

Matkan toinen kohde, Kirkniemen kartano oli sikäli sotainen, että sen omistajien joukossa on ollut mm. kolme sotamarsalkkaa. 1600-luvun sotamarsalkat Åke ja Klaus Tott eivät kiinnostaneet niinkään kuin kolmas marsalkka, Carl Gustav Emil Mannerheim. Hän omisti kartanon vuodesta 1945 1951 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka. Kirkniemi oli Mannerheimin kodeista ainoa, jonka hän itse omisti. Mannerheim asui pitkään Kaivopuistossa kallioliinnantiellä sijaitsevassa kaksikerroksisessa puutalossa, jossa nyt nykyään Mannerheim-museo. Talon omisti Fazer. Valtion oli tarkoitus lahjoittaa talo Mannerheimille tämän täydyessä 75 vuotta 1942. Kukaan ai vain muistanut mainita asiasta talon omistaneelle Fazerille.

Mannerheim vietti eläkevuotensa pääosin ulkomailla ja käytti Kirkniemeä vain Suomessa vieraillessaan. Hän paneutui kuitenkin kartanoihin

Nissisen sotatarinasta kertovassa vitriinissä oli myös taidokkaasti tehty diorama jatkosodan aikuisesta hävittäjäutukikohdasta. Kuvassa Nissisen nimikkomersu ME-235. Kuva Jukka Knuuti.

Vartiomies aseena Suomi-konepistooli. Taustan kuva kertoo, että ollaan talvisodan taistelupaikalla, Kuva Kimmo Kiiveri.

asioihin, mm. maanviljelyyn ja istutuksiin. Opas kertoi kirjeenvaihdosta, jota Mannerheim kävi tilanhoitajan ja puutarhurin kanssa.

Jos Kaarten museossa monet hyvin erilaiset esineistöt oli mahduttettu varsin kompakteihin tiloihin, Kirkniemen kartano oli toista maata. Kaikki huoneet olivat valtavan suuria. Niistä ei ole kuvia, sillä kuvaaminen kartanon sisätiloissa kielletty.

Myös Tuntemattoman sotilaan kapteeni Kaarna on saanut kuvansa museoon. Kaarnan esikuva oli jääkärikapteeni Toivo Kärnä. Kuva Jukka Knuuti.

Siemaimme kartanon omista omenoista puristettua erinomaista mehua ja aloimme kuunnella oppaan tarinoihin. Hän kertoi kartanon historiasta monien anekdoottien muodossa, joista luonnillisesti kiinnostavimpia olivat Mannerheimiin liittyvät tarinat.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

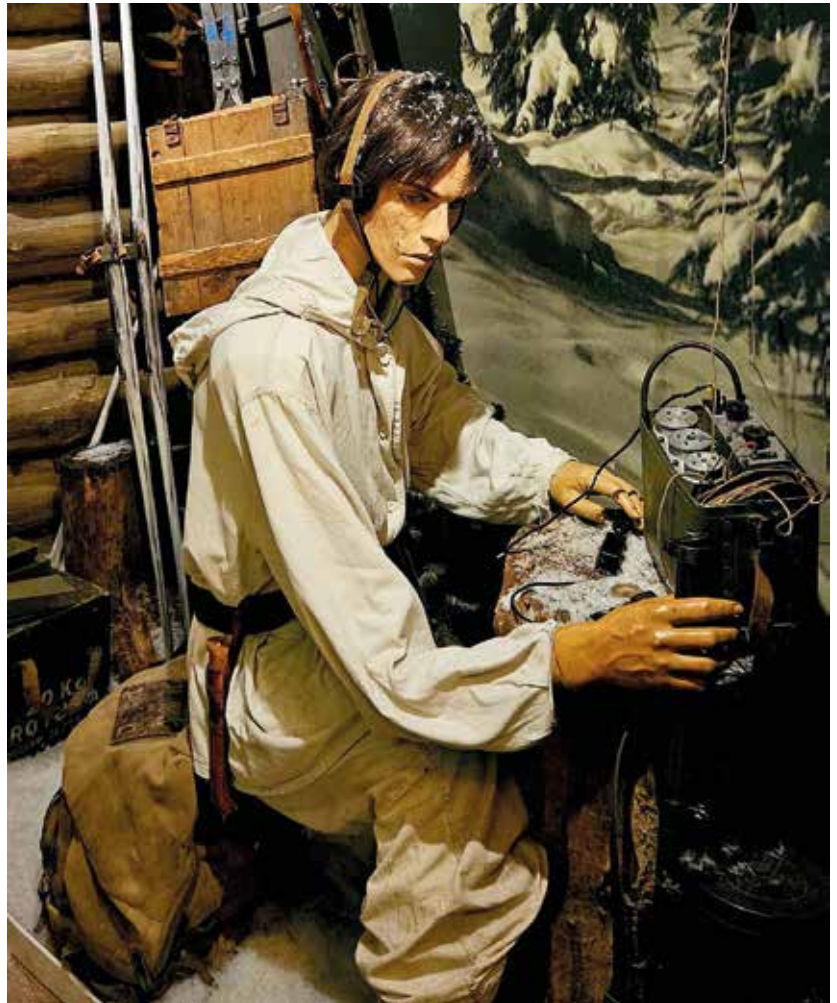
Jatkuu edelliseltä sivulta.

Kun Mannerheim-museossa esitellään marsalkan vuoteena askeettista kapeaa kenttäsenkyä, oli hänellä Kirkniemessä mahtava parivuode, jonka oli ollut hänen Varsovan kodissaan ennen ensimmäistä maailmansotaa. Sängyn jalkopäässä oli pylviä, joiden päässä on komeat leijonafiguurit. Vuoteen tekevät hyvin massiivisiksi pääpuolessa on vaatekomerot.

Makuuhuoneessa on kaksi korituo-
lia, joilla niilläkin on jännittävä tarina. Oppaan kertoman mukaan Mannerheimin sukulaisten jäljiltä taloon jäi hyvin vähän Mannheimille kuulunutta esineistöä. Korituo-
lit eivät ilmeisesti kelvanneet, sillä ne olivat Mannerheimin viimeisten vuosien naisystävän Kreivitar d'Arcon tulinainen. Hän vieraili Kirkniemessä kahtena kesänä. Nimestään huolimatta kreivitar hän oli ruotsalaisen ja kuului ruotsalaiseen Wallenbergien sukuun.

Esittelyn päätteeksi saimme nauttia kahvit kartanon suuressa ruokasalissa. Pöydällä oli pituutta ja jatkopalojen kanssa sille saatetaan kattaa illallinen 20 hengelle. Meille se pöytää piisasi sopivasti, kun meitä oli 15 henkeä.

TEKSTI: Jukka Knuuti

Sissiradisti oli talvisodan aikana hyvin harvinainen ilmiö. Kuva Kimmo Kiiveri.

Kalervo Kaarteen puolison Tanjan Kaarteen mosaiikitöitä oli esillä mm. museoalueelle rakennetussa tsasounassa. Kaarteen pariskunta on karjalaistaustainen. Kuva Jukka Knuuti.

Retken toisessa kohteessa Kirkniemen kartanossa ei saanut sisällä ottaa kuvia. Mutta tältä kartano näyttää. Kuva Jussi Vuorensola.

Kolumni • Vesa Valtonen

Perinneyhdistyksen uusi vaihe

Vuoden taitteen lähestyessä on aika arvioida kuluneen vuoden toimintaa ja valottaa tulevaa. Marraskuun lopussa vuosi sitten juhlimme Jääkäripataljoona 27 perinneyhdistys ry:n ensimmäistä puolta vuosisataa Katajanokan kasinolla. Juhlapäivänä pidettiin myös toimintasuunnitelma- ja vaalikokous, jossa hyväksyttiin yhdistyksen strategia kehittämisalueineen.

Strategiassa esitettiin neljä kehittämissuunnitelmaa, joita on viety kuluneena vuotena käytäntöön tai suunnittelu-työskentelylle. Yhdistyksen ja kanslian toiminnan kehittämisen alettua saatiin hyvin pian todeta, että yhdistyksen paikallisosastorakenne edellyttää päivytystä, jotta toiminta olisi operatiivisesti selkeämpää ja tilinpidon kannalta lainmukaista. Strategian muiden osa-alueiden, viestinnän, aineiston digitoinnin ja jäsenistön kehittämisen, valmistelua jatketaan tulevina vuosina omina projekteinaan.

Paikallisosastojen rekisteröinnistä muodostui yhdistyksen tämän vuoden päätehtävä. Yhdistyksen toiminnan muutos historiassa on sen elinajan mittavin, joten voimme perustellusti siirtyvämmä uuteen vaiheeseen, vaikkakin roolitusta ja yhteistyö yhdistyksen ja sen rekisteröityjen paikallisosastojen säilyy ennallaan. Päätehtävämmä Jääkäripataljoona 27:n perinteiden ja jääkärien tarinan vaaliminen on kirkkaana mielessä ja ohjaa edelleen kaikkea toimintaamme.

Kanslian johdolla laadittu sääntöuudistusprojekti edellytti lukuisia työkokouksia ja lopulta yhdistyksen

ylimääräisen kokouksen, jonka jälkeen paikallisosastot pääsivät valmistelemaan rekisteröitymistään. Kentän ääntä kuunneltiin ja osastojen hyvät esitykset vietiin yhteisiin sääntöihin.

Rekisteröitymisvalmistelujen edessä vahvistui tilannekuva osastojen toimintatavoista, jäsenistöstä ja tosiasiallisesta mahdollisuudesta jatkaa rekisteröityinä paikallisosastoina. Aktiivisimmat paikallisosastot ovat toimineet jo nykyisin rekisteröityjen yhdistysten tapaan, joten muutos niiden osalta on varsin muodollinen. Joillakin alueilla taas jäsenistön ikärakenne ja vähäinen toiminta johtavat tarpeeseen yhdistyä toiseen paikallisosastoon tai jäsenten mahdollisuuteen jäädä suoraan perinneyhdistyksen jäseneksi.

Osastojen mahdollinen yhdistyminen tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden kehittää vastuualueiden kattavuutta valtakunnallisesti. Esimerkiksi kesäpäivät järjestäneen Kuopion paikallisosaston kanssa keskustelimme, että heidän alueellaan nimenä Savo-Karjalan osasto voisi mahdollistaa laajemman jäsenpohjan. Yhteistyötä pohditaan myös ainakin Kaakkois-Suomessa ja Hämeessä. Vanha maakuntajako tai vaikkapa nykyinen vaalipiirijako voisi tarjota kelpo ideoita alueiden jäsentämisessä. Perinneyhdistyksen hallitus antaa pyydettyä suositusta paikallisosastoille aluejakojen suunnitteluun.

Ensi vuonna vakautetaan rekisteröityjen paikallisosastojen toiminta ja pääyhdistyksen painopiste siirretään

materiaalin säilytyksen ja aineistojen digitoinnin projektiin. Jääkärisäätiön ja perinneyhdistyksen omistamaa materiaalia on inventoitu jo kahtena kesänä. Vuoden 2024 alkupuolella se luovutetaan Suomen Jääkärimuseon hallintaan ja siirretään Korttesjärvelle. Työ jatkuu esineistön ja muun materiaalin digitoinnilla ja perinnetietokannan rakentamisella tutkijoiden ja muiden asioista kiinnostuneiden käyttöön. Jääkärimuseo voi hyödyntää tarpeista omissa näyttelyissään ja kiinnostavista esineistä voidaan rakentaa siirrettäviä teemakokonaisuuksiksi.

Syksyllä 2024 alkavat jääkäriilikeen ja Jääkäripataljoona 27:n taipaleen 110-vuotisjuhlallisuuudet. 100-vuotisjuhlien tapaan järjestämme tilaisuuksia Ostrobotnian kokouksesta jääkärien pääjoukon kotiinpaluuseen vuosina 2024 – 2028. Tilaisuuksien valmistelussa tarvitaan hallituksen ja paikallisosastojen yhteistyötä. Esimerkiksi jääkärien rintamavaiheen ja Libaun koulutusvaiheen kohteille kannustamme osastoja järjestämään juhlamatkoja yksin tai yhteistyössä.

Hyvät jääkärien perinnön vaalijat, Kiitän lämpimästi menneestä työntäyteisestä vuodesta ja toivotan rauhallista joulunaikaa ja menestystä vuodelle 2024!

Vesa Valtonen

JP27:n perinneyhdistyksen puheenjohtaja

Sääntömuutos tuo muutoksia alaosastoihin

Yksi lopettaa, jotkut liittyvät yhteen

JP27:n perinneyhdistyksen suunnittelu- ja vaalikokousta 25. marraskuuta leimasi sääntöuudistus, joka tarkoittaa, että yhdistyksen alaosastot muuttuvat vuoden 2024 alusta rekisteröidyiksi yhdistyksiksi. Alaosastoista nopeimmat olivat ehtineet jo rekisteröityneet. Useimmilla prosessi on vielä kesken, jotkut osaston liittyvät yhteen isompien osastojen kanssa. Yksi osasto on päättänyt lopettaa toimintansa kokonaan. Perinneyhdistyksen hallitus valittiin jatkamaan toimintaansa lähes entisessä kokoonpanossa. Kokouksessa oli paikalla 20 henkeä ja lisäksi kokousta seurasi 8 henkeä netin välityksellä.

Yhdistyksen tilintarkastajien useiden vuosien aikana tekemien huomautusten vuoksi päätettiin ylimääräinen kokouksessa elokuussa, että osastot rekisteröityvät 1.1.2024 alkaen. Muutoksesta huolimatta osastojen asema ja toiminta säilyy käytännössä ennallaan.

Aamun neuvottelukokouksessa Jorma Ignatius totesi rekisteröidyn yhdistyksen pankkikulujen olevan suuremmat kuin jäsenmaksutulot, jotka ovat osaston ainoat tulot. Sen vuoksi Etelä-Karjalan alaosasto pohtii liittymistä johonkin toiseen alaosaan tai suoraan pääyhdistykseen. Puheenjohtaja Vesa Valtonen korosti Kaakkois-Suomen alueen tärkeyttä mm. monien varuskuntien takia, ja esitti, että voisi ajatella esim. yhdessä Kymenlaakson osaston kanssa Kaakkois-Suomen alaosastoa.

Keskustelussa kävi ilmi, että kolme alaosasto, Kanta-Häme, Vaasa ja Lappi ovat jo rekisteröityneet. Muilla prosessi on käynnissä. Oulun osaston varapuheenjohtaja kertoi nettiyhteydellä Kainuun osaston liittyvän Oulun osastoon.

Päijät-Hämeen puheenjohtaja Pekka Jouko kertoi osaston päättäneen

Puheenjohtaja Vesa Valtonen riensi toivottamaan tervetulleeksi kunnia-puheenjohtaja Sami Sihvon.

lopettaa toimintansa. Syitä oli kolme: jäsenistön ikärakenne, aktiivisuuden puute sekä se, ettei osastolle ole löytynyt uutta vetäjää.

Lopettanut Päijät-Hämeen osasto on 16 osastosta nuorin, 22 vuotta. Vanhimmat Vaasa ja Kanta-Häme viettävät tänä vuonna 30-vuotispäivää. Kanta-Häme kutsui jäseniä syntymäpäivilleen, joita vietetään 16. maaliskuuta Parolannummella yhdistyksen kevätkokouksen aikaan.

Perinneyhdistyksen hallitus jatkaa lähes entisellään. Puheenjohtaja on edelleen Vesa Valtonen. Varapuheenjohtaja Arno Hakkarainen (Helsinki-Uusimaa) oli valmis jatkamaan tehtävässä vielä yhden vuoden. Erovuorossa olleet Terhi Hakola (Etelä-Pohjanmaa) ja Raimo Latvala (Vaasa) sekä Tero Kinnarinen (Kainuu) valittiin uudelle kaudelle. Erovuorossa ollut Markku Aherto (Lappi) oli ilmoittanut, ettei ole enää käytettävissä ja hä-

nen tilalleen valittiin Markku Ahokas (Oulu). Hallituksessa jatkavat Pekka Sillanpää (Helsinki-Uusimaa), Helena Miettinen (Helsinki-Uusimaa) sekä Martti Porvali (Keski-Suomi).

Valmistaudutaan 110-vuotisjuhliin

Ensi vuonna aloitetaan valmistelut jääkäriperinnetapahtumien 110-vuotisjuhlien viettämiseksi. Niistä ensimmäinen on 20.11.2024 Jääkäriliikkeen perustamisen 110-vuotisjuhla. Sen jälkeen tulevat

- 25.2.2025 Koulutuksen aloittaminen Lockstedter Lagerissa/Finnetag
- 31.5.2025 Jääkäripataljoona perustaminen
- 11./12.6.2026 jääkärit Misse-joella
- 25.7.2026 jääkärit Schmardenissa
- 15.12.2026 jääkärit Libaussa
- 19.1.2028 Jääkärimarssi 110- vuotta
- 13.2.2028 Jääkäripataljoona 27:n lipun vihkiminen, jääkäreiden vala ja pataljoonan hajottaminen
- 25.2.2028 Jääkäreiden pääjoukko saapuu Vaasaan

Perinnet materiaali Jääkärimuseoon

Jääkärisäätiön ja Jääkärimuseon välillä laaditaan deponointisopimus jääkäriperinnet materiaalin luovuttamisesta museolla. Materiaalin omistusoikeus säilyy Jääkärisäätiöllä. Materiaali siirretään museolle talvella 2024 ja sen digitointi aloitetaan.

Suomen jääkärimuseossa Kauhavan Korttesjärvellä järjestetään Jääkäriseminaari syksyllä 2024 myöhemmin ilmoitettavalla tavalla.

Perinneyhdistyksen kesäretki järjestetään elokuussa, joskin järjestävä osasto on vielä tietyntömissä.

TEKSTI: **Jukka Knuuti**
KUVAT: **Jorma Ignatius**

Kolumni • Jukka Pennanen

Suomi – reaktiivinen¹ toimija

Pienen valtion dilemma on olla useimmiten reaktiivinen toimija ulko- ja puolustuspolitiikassa. Poliittisia aloitteita toki tehdään, mutta ne harvoin liittyvät suoraan omaan maahan. Suomi on tästä meille läheinen ja selkeä esimerkki, jota historiamme todistaa.

Suomalainen aktivismi sai alkunsa pitkälti 1899 helmikuun manifestista. Toki itsenäisyydestä haikailevia oli ollut jo aikaisemmin, mutta vasta ”hyvien keisarinaikojen” päättyminen sai kansan reagoimaan. Vajaassa kahdessa viikossa kerättiin kaiken kansan kattava, yli puolen miljoonan nimen adressi vietäväksi Nikolai II:lle, joka ei edes ottanut lähetystä vastaan.

Jääkäriliikkeen perustaminen 16 vuotta myöhemmin oli selkeä jatke tälle reaktiolle. Syyt olivat pitkälti samat. Käynnissä oleva maailmansota sotatilalakeineen antoi venäläisille syyn Suomen sisäisen suvereniteetin kuristamiseen. Aktivistien reaktiivinen toiminta pakotti valitsemaan aseellisen vastarinnan, koska muut vaihtoehdot eivät olleet uskottavia. Kääntyminen Saksan suuntaan oli ainoa mahdollisuus, koska sotilaskoulutusta ei muualta ollut mahdollista saada. Pitkälti itsestä riippumaton ja siis reaktiivinen valinta sekini.

Itsenäisyyden ensimmäisinä vuosina harjoitettu reunavaltio- ja puolustuspolitiikka

oli reaktio bolsevikki-Neuvostoliiton aggressiivista ulkopoliittikkaa vastaan. Pohjoismaainen suuntaus samoin. Molemmat epäonnistuivat lähinnä Neuvostoliiton etupiirijattelun vuoksi. Aloitteellinen ulko- ja puolustuspolitiikka kaatui kommunistisen suurvallan painoarvoltaan järeämpiin reaktioihin, jotka kulmineerivat talvisotaan.

Maamme välirauhan aikainen lähenyminen Saksaan oli vastareaktio Neuvostoliiton jatkuvasti kiristyvään suhtautumiseen, jonka vaikutusta tehosti miehitystoimet Baltiassa. Suomen reaktio huipentui hyökkäykseen Saksan rinnalla. Oliko kyseessä ajopuu tai reaktiivinen politiikka? Ajopuu ei tee omia päätöksiä, vaan lipuu kosken väylässä kuohujen ja kivien mukaan. Suomi reagoi, mutta oliko sillä todellisia vaihtoehtoja ajopuuta enemmän? Saattoi olla, mutta virran voimavektorit tulivat muualta ja pakottivat politiikan reaktiiviseksi.

Kylmään sotaan Suomi reagoi olemalla siinä välissä, puolueeton. Paasikiven – Kekkosen linjan perusta ja toiminta olivat selkeän reaktiivisia. Puolueettomuus taisi olla loppujen lopuksi vain se ”pakkorako”, johon sittemmin totuttiin ja joka väljeni Neuvostoliiton romahtaessa. EU:in liittyminen tapahtui itäisen naapurimme muutoksen reaktiona, ei ai-

kaisemmin. Natoon taas reagoitiin pitkään olemalla reagoimatta, tai sitten optiolla. Mitä muuta optiokaan on kuin reaktiivinen mahdollisuus?

Tässä sitä siis ollaan. Hyvä näin, vaikka reaktiivisuusprosessi kohti länttä kesti vuosikymmeniä. Haasteena nykytilanteessa on se, että niin EU:ssa kuin Natossakin toimitaan ja ennen kaikkea edellytetään toimittavan yhteishengessä. Pitkälti siis suurten valtioiden ohjatessa ja pienten seurattessa, eli ulko- ja puolustuspolitiikkamme on edelleen reaktiivista. Kun katsoo Unkarin suuntaan, niin tuskin meillä muunlaiseen politiikkaan varsinkaan turvallisuuden osalta olisi edes varaa. Eli jatketaan tutuksi tulleella reaktiivisella linjalla, mutta puolen valinneena ja samanmielisten ystävien seurassa. Varmasti jääkäritkin olisivat tästä pitkälti yhtä mieltä.

¹ Reaktiivisuudella ymmärretään tässä sitä, että olosuhteet ja niihin liittyvät voimat ohjaavat pienen valtion toimintaa.

Jukka Pennanen

JP27:n perinneyhdistyksen puheenjohtaja 2009–2012

Jääkärisäätiön hallituksen puheenjohtaja 2016–2020

Jääkärikerholle perusteellinen tietopaketti Kerstin Kronvallin vastakohtaisuuksien Venäjä

11.10.2023 Jääkäripataljoona 27n Helsinki-Uusimaan jääkärikerhossa on täyttä. Jokainen istuin on käytössä takariviä myöten. Ulkona sataa vettä kaatamalla, on pimeää ja Mannerheimin tie on poikki. Jääkärimieliset ovat uhmanneet kaikkia esteitä ja saapuneet kuulemaan toimittaja Kerstin Kronvallin Venäjästä.

Kerstin Kronvall on Jääkäripataljoona 27n Helsinki-Uusimaan aktiivin ja rakastetun jäsenen Kari J. Talvitien puoliso. Hän toimi pitkään kansainvälisissä tehtävissä, ja uutistoittoimittajana ja kirjeenvaihtajana Moskovassa. Venäjä on tullut hänelle tutuksi työn, ihmisten ja taiteen kautta. Hän kertoo näkemyksensä innostuneesti kuten vain voi syvällisesti asiaan perehtynyt toimittaja tehdä. Ihmiset

hiljenevät ja aika ikään kuin pysähtyy. Tarinat seuraavat toisiaan.

Kerstin kertoo yrittäneensä aiemmin tehdä haastattelua Venäjän Arkkitehtuurimuseosta. Hän sain kyselynsä viestin: Vastaamme teille seitsemän päivän kuluessa. Tämä tarkoitti, että hänen oli odotettava kyllä tai ei -vastausta seitsemän päivää. Taksimatkalta Moskovassa pääsi ennen vain heilauttamalla kättään ja kuka vaan pystyi olemaan taksikuski. Sovittiin hinnasta, ja matka jatkui. Nyt on toisin.

Venäjällä yhteiset pihat ja porraskäytävät ovat kehnossa kunnossa, koska niiden kunnostaminen ei kuulu kenellekään. Asunnoissa saattaa olla upeat ovet ja sisätilat, mutta yhteinen on heitteillä. Kerstinin tuttava, kiel-

tenopettaja, lakaisi kuitenkin oman kerroksensa tasannetta. Poikansa suuttui, ja kysyi: miksi lakaiset toisten ihmisten likaa? Venäläisillä on omat ihmiset ja muut. Ihmiset rajaavat itsensä pois toisten ihmisten surusta ja elämästä, kuten Ukrainan sodasta. Keskitytään pitämään kiinni saavutetuista eduista, eikä kukaan uskalla tai halua menettää omaansa.

– Eniten Venäjällä häiritsee välinpitämättömyys yhteisiä asioita kohtaan ja toisia ihmisiä kohtaan. Yhteisien asioiden hoito, sitä ei ole. On meidän ihmisiämme: omat ystävät, työpaikka ja kortteli, mutta venäläiset ikään kuin rajaavat itsensä pois yhteisestä; vieraasta surusta ja muusta, kertoo Kerstin kokemuksiaan.

Döbelninkadun kokoushuoneen jokainen istuin oli varattu, kun kuuntelimme Kerstiniä. Kuva Helena Miettinen.

Kerstinin mukaan Venäjä on liian iso ollakseen vapaa. Venäjällä oli ennen kaksi miljoonaa virkamiestä. Nykyisin heitä on kolme miljoonaa. Vaikka Putin on antanut pahalle tilaa, on koko Venäjän kansa Ukrainan sodasta vastuussa. Venäjällä on yhä enemmän ihmisiä sortavia lakeja. Jos puhuu kielteistä Venäjän armeijasta, voi saada 15 vuotta vankeutta.

Venäjälle on tullut sulkeutuneisuuden aika. Putin on tullut jyrkemmäksi ja vihaisemmaksi. Hän kuuntelee ainoastaan sisäpiiriään. Hänellä on verkosto, joka hyötyy tilanteesta taloudellisesti. Kukaan ei halua keikuttaa venettä. Korruptio on laajempaa kuin lahjusten antaminen. Kukaan ei tunne, eikä halua tuntea venäläistä valtarakennetta.

– *Onko syynä yhteiskunnalliseen osamaattomuuteen, että venäjällä ei opeteta yhteiskuntaoppia, eikä vastuuta yhteisistä asioista? Vai vahvaan juurtunut ajattelu meidän ihmisistämme ja vieraasta, pohtii Kronvall.*

Kerstin tutustui toki Venäjällä myös moniin kiinnostaviin ja syvästi ajatteleviin ihmisiin. Hänellä riittää myös vinkkejä myös Venäjän positiivisista puolista. Kaupungit, puistot, taide, ihmiset, erilaisuus ja tarinat. Paikan päällä siteeraamalla venäjänkielisiä elokuvia pääsi nopeasti keskusteluihin mukaan.

Puheenjohtaja Pekka Sillanpää palkitsi esitelmöitsijän pussillisella kuohuvaa. Jukka Knuuti.

– *Venäläisten kanssa pärjää, kun on riittävän suorapuheinen. He kunnioittavat tarinankerronnan taitoa, mutta myös rohkeutta. Lisäksi monet naiset tuntuvat tietävän paljon lääkkeistä ja hoitamisesta. Nainen, sisar, tytär ja puoliso pitävät huolta myös toisten terveydestä, valottaa Kerstin.*

Ennen, hyvinä aikoina, meillä oli Venäjän kanssa YYA- Ystävyys, yhteistyö- ja avunantosopimus. Nyt sitä ei ole ja se tuntuu syksyn lisäksi luissa ja ytimissä. Kaikilla meillä on jonkinlainen suhde Venäjään, joka

Ukrainan sodan myötä on peruuttamattomasti muuttunut. Historia, matkat, kirjallisuus ja taide tuntuvat tänään jotakuinkin viileiltä.

– *Venäjä tulee kyllä taas muuttumaan, mutta milloin, pohtii Kerstin.*

Näemmekö me tuon päivän, vai jääkö se tulevien sukupolvien nähtäväksi. Mennäänkö kohti parempaa vai takaisin päin? Toivoa onneksi kuitenkin on.

TEKSTI: **Helena Miettinen**

Puukko Jääkärimerkillä

Iisakki Järvenpää Oy, Pituus 27 cm (terä 13 cm)

Hinta 70 €

Huittinen sai komean jääkärimuistomerkin

Hankkeen toteutus kertoo kansallisesta muistista

Jääkärimarssin soudessa Suomen lippu saapui kunnioittamaan Huittisten jääkärimuistomerkin paljastustilaisuutta Huittisten kirkkopuistoon. Jääkärimuistomerkkiin on merkitty kaikkien huittistaustaisten jääkärien nimet sotilasarvoineen. Muistomerkin oikeasta reunasta katselee nuori jääkäripukuinen Lauri Leppänen vanhaa poikakouluun sekä kivirakenteista Huittisten museota, jonne on sijoitettu merkittävä osa hänen teoksista. Jääkärikapteeni ja kuvanveistäjä Lauri Leppäsen tunnetuimpia teoksia ovat Latviassa Klapkalnciemsissä oleva jääkärihautamuistomerkki, Saksan Hohenlockstedtin jääkärimuistomerkki ja Vaasan jääkäripatsas.

Paljastustilaisuudessa sinivalkoista nauhaa muistomerkin edessä kannattelivat jääkärieversti Yrjö Takkulan tyttärentyttävät Maira Palosuo ja Ee-

va Haarla. JP 27 Perinneyhdistyksen puheenjohtaja prikaatikenraali Vesa Valtosen leikkasi nauhan runsaslukuisen yleisön edessä.

Jääkärimuistomerkin on suunnitellut ja toteuttanut Veli-Pekka Bäckman ja muistomerkin alullepanijana on Huittisten Sankarivainajien Muistomerkkiyhdistys ry, joka on vastannut myös muistomerkin toteuttamisesta. Asiantuntijajäsenenä yhdistyksessä on toiminut Ilkka Vuorisalo, joka toimi myös juhllaisuuksien juontajana. Herastuomari Kauko Juusele totesi tervetulo puheessaan, että muistomerkki muistuttaa meitä ja tulevia sukupolvia siitä, keiden ansiosta olemme saavuttaneet itsenäisen kansakunnan aseman ja että ilman jääkäri liikettä Suomen historia olisi ikävää luettavaa.

Paljastustilaisuuden jälkeen Huittisten lukiolla pidettiin isänmaallinen ja jääkärihenkinen juhla, jota seurasi monisatapäinen yleisö. Juhlapuheeseen prikaatikenraali Vesa Valtonen lausui seuraavaa: ”Tänään juhlimme komean Huittisten jääkärimuistomerkin paljastamista. Muistomerkkihankkeen valmistelu kaikkine vaiheineen edustaa upeasti kansakuntamme kollektiivista muistia jääkärien perinnön merkityksestä itsenäiselle isänmaalle. Heti juhlapuheeni alkuun haluan esittää lämpimät kiitokseni kaikille muistomerkkihankkeeseen osallistujilla ja Huittisten kaupungille hankkeen tukemisesta.

Huittisten mahtava jääkärimuistomerkki on kokonaisuudessaan varsin vaikuttava. Sillä painoa kokonaista 12 tonnia, sen leveys on 3,5 metriä ja korkeus 2,6 metriä. Muistomerkin on suunnitellut ja toteuttanut Veli-Pekka Bäckman.

Miksi jääkärien perintö kiinnostaa vielä 2023 ?

Miksi jääkärien perintö kiinnostaa vielä yli 100 vuoden jälkeen, mitä jääkärit tekivät, miksi jääkärien historia on meille tärkeä? Ensinnäkin silloisen emämaan mielestä he olivat lainsuojattomia ja Venäjän valtion vihollisia. he lähtivät hankkimaan sotilaskoulutusta pystyäkseen aseelliseen kapinaan venäläistä sortovaltaa vastaan.

Meidän suomalaisten ja kaikkien länsimaissa historiaa tuntevien mielestä he olivat puolestaan rohkeita, oma-aloitteisi ja epäitsekkeitä isänmaanystäviä, jotka asettivat Suomen edun kaiken edelle. Henkensä kaupalla – isänmaan puolesta!

Siksi jääkärien tarina on meille tärkeä ja ainutkertainen. Se on tarina rohkeudesta ja epäitsekkydestä – jota tarvitaan kaikkina aikoina.

Jääkärit ansaitsevat, että heidän historiansa ja tekonsa muistetaan. Huittisten jääkärimuistomerkki kunnioittaa jääkäreitä ja heidän historiaansa, muistuttaen myös meitä olemaan rohkeita ja epäitsekkeitä.”

Jääkärihengestä ja jääkärien sota-aikojen jälkeisistä kokoontumisista toi tervehdyksen jääkärimajuri Aku Vuontelan poika opetusneuvos Kyösti Vuontela. Kun Turun seudulla asuneet jääkärit kokoontuivat heidän kotiinsa Paimioon, jääkärihengen ja jääkäriperinteiden saattoi konkreettisesti aistia olevan mukana kokoontumisessa. Kaikki jääkärit suhtautuivat myönteisesti ja lempeästi ilman ylenkatsetta pieneen Kyösti-poikaan. Ehkäpä joidenkin ajatuksissa oli, että siinä saattaa olla tulevaisuudessa jääkäriperinteen vaali. Tervehdyspuheenvuorossaan Vuontela totesi, että Suomen lipun saapuessa lippuvartion saattamana muistomerkkin paljastustilaisuudesta juhlasaliin saattoi sananmukaisesti tuntea, että samalla jääkärihenki ja jääkäriperinteet tuli-

Jääkäriperinneliikkeen voimamiehet Varsinais-Suomessa: Paikallisosaston puheenjohtaja Kyösti Vuontela ja perinneyhdistyksen puheenjohtaja Vesa Valtonen.

vat juhlapaikalle. On sykähdyttävää olla mukana isänmaallisessa juhlassa, jossa jääkäriperinteet ovat pääosassa.

Vaikka jääkärien aikakausi on päätynyt, heidän perintönsä jää ja pysyy kansakunnan muistissa. Jääkärien esimerkkiä kunnioittaen meillä on kestävyyttä kohdata vaikeuksia ja uskoa niiden voittamiseen tänäkin päivänä. Jääkäreillä oli tahtoa ja kykyä puolustaa maatamme ja arvojamme.

Tästä kaikesta saimme velvoittavan esimerkin 22.10.2023 Huittisten jääkärimuistomerkkin paljastustilaisuudessa.

TEKSTI: Kyösti Vuontela
KUVAT: Ilkka Uotila

Kokoontumisia Suomessa tärkeinä saksalaisten muistopäivinä

Tänä syksynä puolentoista kuukauden aikana oli useampia Saksan suurlähetystön isännöimiä kokoontumisia, joihin myös suomalaisia reserviläisiä oli kutsuttu. Seuraavassa lyhyt katsaus näihin tärkeisiin päiviin.

Saksan yhtenäisyyspäivä

Saksan yhtenäisyyspäivää (Tag der Deutschen Einheit) juhlittiin 2. lokakuuta Saksan suurlähetystössä Helsingin Kuusisaarella. Virallinen juhlapäivä 3.10. on Saksan kansallispäivä ja vapaapäivä, jota vietetään Saksan yhdistymisen muistoksi. Perinne alkoi heti muurin murtumista seuraavana vuonna 1990. Saksassa koko kansa juhlii yhtenäisyyspäivää, ja Berliinissä järjestetään silloin suuri juhla.

Päivää juhlitaan maailmassa Saksan suurlähetystöissä. Kuusisaareen oli kutsuttu diplomaatteja, liittolaisia, ystäviä, poliitikoita, taitelijoita, useiden maiden sotilasedustajia. Myös Suomen Puolustusvoimain komentaja vieraili juhlassa. Me reserviläiset olimme siellä kiinnostuksesta vahvistaa Saksan suhteita omalta alueeltamme.

Saksan puolustusvoimien päivä

Puolustusvoimien päivää (Tag der Bundeswehr) vietettiin 13. marraskuuta Saksan suurlähetystössä. Se oli Bundeswehriin 68. vuosipäivä. Oikea juhlapäivä on 12.11. Vieraina oli saksalaisia henkilöitä, Naton väkeä ja muita liittolaisia, Suomen Puolustusvoimien edustajia sekä reserviläistöiminnan yhteishenkilöitä.

Saksan suurlähettiläs Konrad Arz von Straussenburg totesi avaussaunoissaan Venäjän sodan ja Gazan

Saksan yhtenäisyyden päivänä vietettiin suurlähetystössä Kuusisaarella. Kuvassa vasemmalta Pierre Lindholm, Gero Grundmann, Pekka Sillanpää, Jukka Lindfors, SB Maiko Lankau, FK Michael Buchert, Tarmo Pesonen. Kuva: Vihtori Viitanen.

konfliktin saaneen Saksan uudelleen ajattelemaan ja muotoilemaan mitta-reitaan. Kansalliseen keskusteluun on rohkaisevasti tullut sodanajan suorituskyky, mikä suomalaisille omaan valmiuteensa liittyen onkin jo tuttua, suurlähettiläs totesi.

Saksan puolustusasiamies Fregat-tenkapitän Michael Buchert jatkoi sanomalla, että rautaesiripun poistumisen jälkeen tuskin kukaan Saksassa enää uskoi, että tarvitsemme vielä Bundeswehria puolustamaan Naton alueita.

Seppeleenlasku Honkanummen saksalaishaudoille

Saksalaisten sotilaiden hautausmaalle Vantaan Honkanummella on haudattu pääasiassa toisen maailmansodan aikana Suomen alueelle kuolleita saksalaisia sotilaita. Mutta myös muutama ensimmäisen maailmansodan uhri sieltä löytyy. Hautausmaa on luonnonkauniin metsän keskellä. Hautakivet muodostavat pitkän kiertävän jonon, jonka vieressä kulkee hoidettu polku.

Vantaan Reserviläiset hoitavat sotilashautausmaata vuosittain Tarmo Pesosen johdolla. Sepeleenlasku on otettu tavaksi kaatuneiden muistopäivän yhteydessä ja nyt se suoritettiin lauantaina 18. marraskuuta.

Sotilashautausmaan avaamisesta tuli tänä vuonna kuluneeksi 60 vuotta.

Sodassa kaatuneiden muistopäivä

Kirjaimellisesti ”kansan surupäivää” (Volkstrauertag) vietetään Saksassa sodassa kaatuneiden muistolle. Se sai alkunsa ensimmäisen maailmansodan jälkeen 1919. Ajankohta sijoitettiin alun perin keväälle toiseen paastonajan sunnuntaihin kristillisten perinteiden ohjaamana. Surun lisäksi päivän tarkoituksena oli katumus sodan mielettömyyksien vuoksi. Toisen maailmansodan jälkeen muistopäivä siirrettiin syksyyn, jolloin se osuu kristilliseen kuolleiden muistamisen aikaan.

Muistopäivää vietettiin 19. marraskuuta Helsingissä. Jumalanpalvelus alkoi 11.00 Saksalaisessa kirkossa. Ohjelma oli suomalaisen luterilaiseen messuun verrattuna monipuolisempi.

Kirkkotilaisuuden jälkeen pidettiin muistotilaisuus sotien ja sortovallan uhreille. Puheet pitivät suurlähettiläs Konrad Arz von Straussenburg ja kirkkoherra Tina Meyn. Muistotilaisuuden jälkeen Suomen saksalainen seurakunta ja Saksan Helsingin-suurlähetystö tarjosivat kakkukahvit seurakuntasalissa.

Tulevaa yhteistyötä

13.12. Helsingin saksalainen seurakunta, Saksan suurlähetystö ja Vantaan Reserviläiset järjestävät joulun kynttilähartauden Honkanummen hautausmaalla. Rippikoululaiset valaisevat saksalaisten sotilaiden kaikki haudat kynttilöillä.

TEKSTI: Pekka Sillanpää

Sepeleen Saksalaisen kirkon takana sijaitsevalle vuonna 1918 kaatuneiden sotilaiden muistomerkillä laskivat suurlähettiläs, Stabsbootsmann Maiko Lankau ja Hauptgefreiter d.R. Gero Grundmann. Havusepeleen laskivat lisäksi Vantaan Reserviläiset. Kuva Pekka Sillanpää.

Seppela lasketaan saksalaisten sotilaiden muistomerkillä Honkanummella. Henkilöt vasemmalta SB Maiko Lankau, suurlähettiläs Konrad Arz von Straussenburg, FK Michael Buchert ja Tarmo Pesonen Muistomerkki on perustettu vuonna 1944 tapahtuneen hävittäjien Z 35 ja Z 36 tuhoutumisen yhteydessä hukkuneille. Kuva; Pekka Sillanpää.

Jääkäriiliike Satakunnassa ja Ukrainan sota esillä JP27:n tapaamisessa Porissa

P 27 Satakunnan osastolla oli ajankohdittainen iltatilaisuus Porissa 17.11.23 jossa kuulijoita oli salin täydeltä noin 130 henkeä.

Tilaisuuden aluksi Satakunnan osaston pj Hannu Kyrövaara kertoi lyhyesti Jääkärihistoriaa ja etenkin Satakunnan tapahtumista, keskeisistä henkilöistä, värväystoiminnasta, muistomerkeistä ja jääkärihaudoista.

Kansanedustaja, kenraalimajuri evp. Pekka Toveri antoi oivan tilannekatsauksen Ukrainan tilanteeseen ja mahdolliseen tulevaisuuteen siellä. Pekka käsitteli ansiokkaasti myös Suomen asemaa Natossa. Useat yleisökysymykset päättivät mainion illan.

TEKSTI: **Hannu Kyrövaara**

"Suur-Suomen" kartta

Marraskuun 25. pidetyn perinneyhdistyksen vaali- ja suunnittelukokouksessa aamupäivänä pidetyn hallituksen ja osastojen puheenjohtajien neuvottelukokouksen jälkeen kävimme joukolla lounaalla ravintola Kaartissa. Se ei ole mitään sen vähempää kuin entisen autopataljoonan kasarmin ruokala.

Rakentamisen (1932–35) ajalta on seinälle maalattu maailmankartta. Kun kasarmi aikanaan siirtyi siviilikäyttöön, teki Helsingin sanomat rakennuksesta reportaasin. Toimittaja oli iskenyt silmänsä maailmankarttaan Suomen osalta. Seinälle oli maalattu Suur-Suomen kartta, raportoi toimittaja pöyristyneenä. Hänen historian tuntemuksensa ei ollut ihan paikallaan. Hänen Suur-Suomen rajansa olivat Tarton rauhan 1920 rajat. Ne olivat Suomen rajat silloin, kun kasarmi rakennettiin ja kartta seinälle maalattiin. Voi oliko toimittaja sitä mieltä, että vaaleanpunaiseksi maalattu kartan Neuvostoliiton autonominen sosialistinen Karjalan tasavalta jotenkin kuului Suomeen?

TEKSTI: **Jukka Knuuti**

KUVA: **Jorma Ignatius**

Kolumni • Jukka Knuuti

Ilmailuhistorian huimin pommituslento

Ilmailuhistorian huimimmat ilmahyökkäykset tehtiin Falklandin sodassa touko-kesäkuussa 1982. RAF:n Avro Vulcan-pommittajat tekivät Operation Black Buck- koodinimen alla joukon iskuja saaret vallanneita argentiinalaisia vastaan.

Iskuja suunnitelleilta RAF:n suunnittelijoilta ei uskoa puuttunut. Lähin tarkoitukseen sopiva lentokenttä oli Ascension-saarella. Se sijaitsee Keski-Atlantilla hieman päiväntasaajan eteläpuolella. Eikä se ollut ihan lähellä Falklandia: etäisyys oli 6100 kilometriä. Se on suunnilleen sama kuin lento Helsingistä New Yorkiin.

Ainoa mahdollinen kone iskuun oli aikanaan ydinaseita kantamaan rakennettu Avro Vulcan-pommittaja. Tyyppi oli jo 30 vuotta vanha ja oli jo elinkaarensa loppupäässä, kun se pääsi ensimmäistä ja ainoaa kertaa sotatoimiin. Ihan helppoa se ei ollut, sillä koneella ei ollut vuosikausiin harjoiteltu tavallisten pommien pudottamista ja ilmatankkausta. Ja tehtävä edellytti useita tankkauksia.

Vulcan oli aikanaan varustettu kantamaan ydinpommeja tai 21 kappaletta 450 kilon rautapommeja. Nyt ei enää ollut jäljellä riittävästi pomminripustimia. Tarvittava määrä löytyi lopulta romukaupasta, minne niitä oli ehditty myydä. Seuraava ongelma olivat lentopommit. Niitä löytyi varastoista 167, mutta useimmissa niissä oli valettu kuori. Kuitenkin tarvittiin pommeja, joiden kuori oli tehty koneistamalla. Valettu pommin kuori

hajosi liian helposti, kun pommien piti tunkeutua maahan. Operaation tarkoitus oli tehdä Port Stanley lennokenttä käyttökelvottomaksi.

Kun etäisyys Ascensionilta Falklandille oli 6100 kilometriä, operaation toteuttamiseksi tarvittiin useita ilmatankkauksia, sillä Vulcanin toimintamatka oli maksimissaan 7400 kilometriä.

1950-luvulla oli Britanniassa rakennettu kolme V-sarjan ydinpommittajaa, Vickers Valiant, Avro Vulcan ja Handley Page Victor. Valiant oli jo romutettu, mutta Victoreista oli tehty ilmatankkauskoneita. Nyt niitä tarvittiin, sillä Vulcanin saaminen Falklandille ja takaisin Ascensionille edellytti koneen tankkaamista kahdeksan kertaa.

Operaatioon osallistuneista 11 tankkauskoneista kahdeksan starttasi Ascensionilta ennen Vulcania. Ne tankkasivat pommia heti alkumatkasta, sillä startti kymmenen pommitonin kanssa vei runsaasti kerosiinia. Mutta eivät tankkaukset siihen loppuneet, sillä myös tankkauskoneet tarvitsivat kerosiinia. Kolme Victoria tankkasikin niitä kolmea Victoria, jotka tankkasivat Vulcanin lennon myöhemmässä vaiheessa. Nämä pitemmän matkan tankkaajat ravitsivat sitten toisiaan, niin että viimeisin Victor pumppasi kerosiinia Vulcanin jo melko lähellä Falklandia.

Paluumatkalla Ascensionille kymmenen tonnin pommikuormaa kevyempi Vulcan selvisi vain yhdellä

tankkauksella. Toisaalta paluumatkalla Vulcania ravinnutta tankkauskonetta piti sitäkin pian startin jälkeen tankata kahdesti, jotta se jaksaisi lentää tarpeeksi pitkälle Vulcania vastaan. Operaatioon osallistui 11 Victor-tankkauskonetta. Ne antoivat Vulcanille löpöä kahdeksan kertaa.

14 tuntia kestänyt pommituslento siis onnistui. Mutta entäpä tulokset. Käytetyt pommit olivat tavallisia rautapommeja, sillä tuolloin ei sen sofistikoitumpia ollut. Maalina olleeseen Port Stanley lentokentän kiitorataan osuminen varmistettiin pudottamalla pommit jonossa diagonaalisesti kiitoradan poikittaissuunnassa. Tuloksena oli yksi osuma kiitorataan. Sen tekemän kraaterin argentiinalaiset täyttivät nopeasti ja heidän Lockheed Hercules-kuljetuskoneensa saattoi laskeutua kentälle jo päivä pommituksen jälkeen.

Operaatio Black Buckiin kuului viisi lentoa, joista kahdella pudotettiin pommeja ja kolmella AGM-45 Shrike ohjuksia, joilla oli tarkoitus tuhota argentiinalaisten tutkia. Niin pommien kuin tutkien tuhoksi laukaistujen ohjusten aiheuttamat vauriot jäivät vähäisiksi.

Hyökkäykset Falklandille oli Avro Vulcanin joutsenlaulu, sillä viimeinen niistä poistui RAF:n käytöstä 1984. Viimeisin V-pommittaja, tankkauskoneeksi muunnettu Handley Page Victor, poistettiin käytöstä 1993.

Jääkäreiverstiluutnantti Bertel Mårtenssonin värikäs elämä

Porvoolaissyntyisen Bertel Mårtenssonin (1893–1945) erikoinen elämäntarina lienee monelle jääkärihistorian harrastajalle pääpiirteissään tuttu. Itse törmäsin häneen kirjoittaessani kirjaani *Pyhtää sisällissodassa* (Reuna, 2020), sillä Bertel oli Pyhtään tuolloisen kirkkoherran poika ja toinen kahdesta paikkakunnalta jääkäreiksi lähteneestä. Minua jäi mietittävään mies, joka oli viettänyt nuoruuttaan samassa pappilassa, jossa minut, vanhempani ja jotkut isovanhempanikin oli aikoinaan kastettu.

Sen lisäksi, ettei kukaan tuntunut tietävän varmuudella, mitä Bertelille lopulta tapahtui, minua ihmetyttivät ristiriitaiset kuvaukset. Toisaalta puhuttiin sinnikkyytensä ansiosta ainoana suomalaisjääkäriinä saksalaiseen lentäjäkoulutukseen päässeestä, neuvottelutaitoisesta miehestä, joka onnistui hankkimaan Ilmavoimille hankalassa maailmantilanteessa erinäisiä lentokoneita, toisaalta naistenmieheksi luonnehditusta ja uhkapeleihin mieltyneestä pyrkivistä. Mikä

Bertel Mårtensson oikein oli miehiään, ja mitä hänelle tapahtui?

Löysin Tukholmasta Bertelin pojanpojan, ja sovimme tapaamisesta. Tukholmassa minua odotti vanha matkalaukku täynnä Bertelille kuuluneita papereita – henkilökohtaista kirjeenvaihtoa, liikesopimuksia ja

viranomaisasiakirjoja, jopa kahdeksalla eri kielellä. Bertelin värikkästä elämästä syntyi lopulta elämäkerta.

Lentäjästä liikemieheksi

Nuori Bertel lienee kuullut jääkärikoulutuksesta Helsingin ylioppilassiireissä, ja näyttää siltä, että houkut-

Hollantilaisen Koolhoven F.K. – tiedustelukoneen hankinta ilmavoimille aiheutti Pariisissa ilmailuasiamiehenä Mårtenssonille harmaita hiuksia. Puolustusministeriö hankki koneita, joita Ilmavoimat eivät olisi halunneet. Koolhovenit osoittautuivatkin täysiksi susiksi ja joutuivat pikavauhtia poistoon.

Bertel Mårtensson jätti sotilasuran ja ryhtyi liikemieheksi 1927.

Ella ja Bertel vihittiin avioliittoon Turun kaupungin maistraatissa 24. lokakuuta 1940.

teli matkatoverikseen pyhtääläisen kauppiaanpojan Emil Hagelbergin. Tohtori Alma Söderhjelm tapasi Saksaan pyrkineet nuorukaiset Tukholmassa ja kertoi myöhemmin Bertelin halunneen jo tuolloin lentäjäksi. Määrätietoisuus palkittiin, ja jääkäripataljoonan jäädessä Baltian rintamalle matkusti Bertel kesällä 1916 Holtenuhun Kielin lähelle ja astui Saksan merilentojoukkojen palvelukseen – joskin hänestä tuli ensin tähtytäjä ja vasta sitten lentäjä. Ilmailualan ekspertille olikin Suomessa käyttöä, kun ilmavoimat sisällissotakeväänä perustettiin.

Bertelin armeijauraa värityivät erinäiset ristiriidat esimiesten kanssa; usein ne johtuivat siitä, että hän koki osaamisensa tulleen sivuutetuksi. Hän ehti toimia myös Suomen ensimmäisenä ilmailuasiamiehenä Pariisissa, ennen kuin erosi armeijasta omasta pyynnöstään alkuvuonna 1927. Siviiliin siirryttyään Bertel toimi Ford-autoliikkeen myyntipäällikkönä pyörittäen samalla mm. omaa turkistarhaa, kunnes 1930-luvun alussa muutti Pariisiin.

Loppuelämänsä Bertel asui ulkomailla, pyöritti arpajaisyrittystä, oli mukana mm. mustekuivainbisneksessä ja matkusteli liikeasioissa paljon Ranskan ja Englannin välillä. 1930-luvulle mahtui myös Bertelin ensimmäisen vaimon Kirstin – presidentti Ståhlbergin sukulaistyön – draamatintinen itsemurha, sekä uusi parisuhde ja sittemmin avioliitto jääkärikollega Lennart Hanneliuksen kanssa naimisissa olleen Ellan (o.s. Helin) kanssa.

Kuriirimatkalta keskitysleirille

Toisen maailmansodan aikana Sveitsiin asettunut Bertel halusi kovasti olla hyödyksi synnyinmaalleen. Asiakirjoista käy selväksi, ettei häntä syystä tai toisesta haluttu Suomeen. Niinpä hän toimi Euroopassa puolivirallisena hankinta-agenttina toimittaen Suomeen mm. huomattavia summia villaa. Hän pyöritteli sota-aikana myös lukuisia ideoita – esimerkiksi pommitusten tieltä evakuoituille rakennettavia, nopeasti koottavia te-

Bertel kollegoineen Englannissa Rocker Blotters Ltd:n edessä. Kuvan ottamisen ajankohta ei ole tiedossa. Yhtiö hyödynsi keinuvien mustekuvaimien patenttioikeuksia.

Idyllinen perhepotretti Sveitsissä. Vasemmalla Bertel, pojat Dick ja Tom sekä Ella.

räselementtitaloja sekä vaihtoehtoista polttoainetta bensiinipulasta kärvisteleville Euroopan maille.

Bertel pidätettiin lokakuussa 1943 hänen matkustaessaan Pariisista Sveitsiin mukanaan Suomen lähetystöjen kuriiripostia. Hän päätyi vankilaan Pariisiin ja sieltä Saksan puolelle ensin Buchenwaldin ja sitten Mittelbau-Doran keskitysleirille, jossa vangit työskentelivät Saksan aseeteollisuudessa.

Bertelin viimeisestä päivästä on kolme hieman toisistaan eroavaa aikalauskertomusta. Varmaa on, että hän menehtyi huhtikuussa 1945 joko mat-

kalla Mittelbau-Doran keskitysleiristä Ravensbrückin leiriin tai pian sinne saapumisen jälkeen. Selviytyminen elossa keskitysleirien vapauttamiseen asti oli muutamasta viikosta kiinni. Bertelin pojalle Dickille (1941–2000), joka oli vasta kaksivuotias Bertelin joutuessa vankeuteen, ei jäänyt mitään muistoja isästään.

Visionääri ja monitaituri

Maailma menetti Bertelissä luovan visionäärin ja monitaiturin, jolla olisi ollut vielä paljon annettavaa. Sen

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

lisäksi, ettei hän saanut nähdä poikansa varttuvan, häneltä jäi paljon muutakin kokematta. Mitä teknisesti lahjakas ilmailumies olisi tuuminut esimerkiksi 1960-luvun kuulenkoista, jos olisi saanut elää vanhaksi?

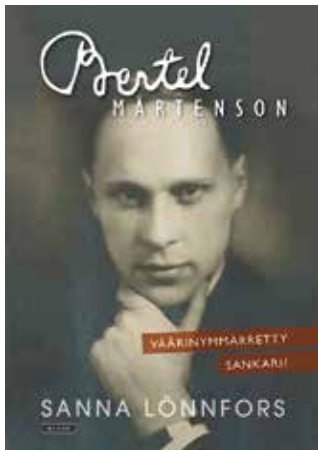
Aukkoja jäi vieläkin, mutta ainakin Bertel Mårtensonin elämäntarina on nyt selvempi. Vain 51-vuotiaana kuollut Bertel ehti elämänsä aikana paljon. Hänellä riitti pelotonta päättäväisyyttä, palavaa tarmoa ja innovatiivisia ideoita – keskitysleirilläkin hänen tiedetään valmistelleen keksintöä, josta olisi hyötyä hänen vapautuessaan ja palatessaan kotiin sodan päätyttyä. Minkä idean Bertel mahtoi viedä kuollessaan mukanaan?

TEKSTI: **Sanna Lönnfors**

Mårtensonin talo Sveitsissä oli nimeltään Bertella.

Jääkärieverstiluutnantti, joka joutui keskitysleiriin

Bertel Mårtenson

Väärinymmärretty sankari?

Sanna Lönnfors

448 sivua, Reuna 2023

Jos monen jääkäriin elämäntarinassa on dramaattisia käännteitä, niin jääkärieverstiluutnantti Bertel Mårtensonin elämä oli värikkäämpi kuin kenenkään muun. Hän oli ainoa jääkäri, joka sai lentäjäkoulutuksen. Hän oli keskeisiä henkilöitä, kun itsenäiseen Suomeen luotiin ilmailuvoimia, kuten ilmavoimis silloin kutsuttiin. Sanna Lönnfors kuvaa perusteellisesti Mårtensonin tarinan. Sotilaan ja liikemiehen lisäksi meille kerrotaan lämpimästi ihmisestä ja perheenisästä.

Hän oli lahjakas luomaan suhteita ja niinpä hän kunnostautui lentokoneiden hankkimisessa. Uuden puolustushaaran johdossa oli ankaria henkilöriistiriitoja ja Mårtenson oli niissä osapuolena. Nämä lienevät olleet syynä, ettei Mårtensonia kutsuttu palvelukseen sotien aikana, vaikka

erityisesti hänen kontakteillaan olisi luultu olevan käyttöä sodan aikana. Näitä suhteitaan hän laajensi ollessaan Suomen ilmailuasiamiehenä Pariisissa. Näissäkin tehtävissä hän joutui riitoihin Ilmavoimien ja puolustushallinnon kanssa.

Hän toimi liikemiehenä Pariisissa ja loi yhteyksiä niin Ranskaan, Saksaan kuin Englantiin. Niiden yhteydessä hän piti yhteyttä englannissa asuneeseen mieheen, joka toimi kaksoisagenttina Saksan ja brittien hyväksi. Näissä puuhissa hän herätti epäilyksiä saksalaisissa, mikä johti hänen vangitsemiseen ja joutumiseen keskitysleiriin. Hänen kohtalokseen koitui leirien kaoottinen tyhjentäminen sodan viime viikkoina.

Jukka Knuuti

Jääkäriluutnantti Alfred Sandbergin 49. muistokilpailu Mustilassa

Elimäen reserviupseerikerho järjesti 23.9.2023 jääkäriluutnantti Alfred Sandbergin (1894–1973) muistokilpailun perinteiseen tapaan Mustilan Arboretumissa Elimäellä Kouvolan kaupungissa.

Alfred Sandberg lähti jääkäriksi hiihtämällä Merenkurkun yli helmikuussa 1916. Hän palveli Jääkäripataljoonan 27 pioneerikomppaniassa osallistuen kaikkiin pioneerikomppanian taisteluihin Schmardenin taistelu mukaan lukien. Sandberg palasi Suomeen jääkärien pääjoukon mukana ja osallistui vapaussotaan XII Jääkäripioneeripataljoonassa. Sodan jälkeen palvelus jatkui pioneeriaselajissa Korialla Pioneeripataljoonassa aliupseerina. Viime sotiin hän osallistui pioneerijoukoissa yleten upseeriksi. Sotien jälkeen hän palveli Pioneerirykmentissä vuoteen 1949. Eläkkeellä ollessaan hän rakensi rintamamiestalon Korialle. Hän oli seutukunnalla tunnettu ja arvostettu, josta kertoo muistokilpailun lisäksi hänen talonsa ohi johtavan tien nimi Sandbergintie ja Korian entisessä pioneerivaruskunnasta löytyvä Alfredinkuja.

Alfred Sandberg oli mukana perustamassa Elimäen reserviupseerikerhoa ja osallistui aktiivisesti sen toimintaan. Hänen harrastuksensa kuten metsästys, kalastus ja marjastus, liittyivät luontoon. Hän harrasti myös kilpa-ammuntaa eniten pistoolilla. Maanpuolustus oli koko elämän kestänyt työ ja harrastus. Muistokilpailun osat: maanpuolustusvisa, pistooliammunta ja luontopolku mukailevat siten hänelle tärkeitä asioita.

Sandbergin muistokilpailu käydään partioiden välisenä ja usein partion muodostaa perhe. Kilpailu sopii siten mainiosti kaikenikäisille. Muistokilpailusta onkin muodostunut

enemmän lämminhenkinen tapahtuma kuin totinen kilpailu. Tämäkin kuvaa Sandbergin luonnetta sillä hän oli sosiaalinen ja huumorintajuinen.

Kilpailun voitti ja sai vuodeksi haltuunsa Kymenlaakson osaston lahjoittaman jääkäripatsaan Jukka Ikonen partio. Tämä sopi hyvin kantapioneeri Sandbergin muistokilpailuun, sillä Ikonen on saanut reserviupseerikoulutuksen pioneerijoukoissa. Kilpailun nuorin osallistuja oli Kuparinen Juniorit -partion 1,5 vuotias Hertta Kuparinen, Alfred Sandbergin jälkeläinen 4. polvessa. Perinneyhdistyksen jäseniä oli mukana useissa partioissa kuten aiemminkin.

Ensi vuonna järjestettävä kilpailu on 50-vuotisjuhlakilpailu.

TEKSTI: Jarmo Loikkanen

Kilpailun nuorin Hertta Kuparinen välipalalla kisan jälkeen. Kuva Paavo Mikkonen.

Juha Tompuri ampumassa kaatuviin tauluihin. Kuva Sirpa Loikkanen.

1445:n jääkäriin leposijat koottu 11 hautakirjaan

Kuusi aluetta odottaa vielä julkaisun tekemistä

Jääkäriliitto jätti 1980-luvulla ennen lopettamistaan, viestin jälkipolville jääkärihautojen huolehtimisesta, unohdettujen etsimisestä ja niiden kartoittamisesta.

Uudenmaan osasto aloitti Erkki Sillanpään toimesta 2000-luvun vaihteessa työn, joka osoittautui varsin vaativaksi, olihan heillä kartoitettavaan suurin joukko. Teos *Jääkärihaudat Helsingissä ja Uudellamaalla* saatiin painoon alkuvuodesta 2003. Kartoitettujen hautojen kokonaismäärä 461 jääkärihautaa, kaikista haudoista ei ole kuvaa, ehkä tilasyistä, mutta hautapaikkakoodit ovat ja syystä, sillä ilman niitä ei hautoja pysty löytämään. Myöhemmin on löydetty 13 jääkärihautaa lisää.

Satakunnassa aloitettiin työ suunnilleen samoihin aikoihin helsinkiläisten kanssa ja valmista tuli 2004. Kierreselkähäiseen julkaisuun *Jääkärihaudat ja muistomerkit Satakunnassa* tuli 55 jääkäriin hautapaikat.

Toimikunta oli tehnyt niin tarkkaa työtä, ettei yhtään jääkärihautaa ole myöhemmin löydetty lisää. Lisäksi lopussa oli selvitystä ja kuvia Latviassa olevista jääkärihaudoista.

Kyösti Tammisto Pirkanmaan osastosta kokosi kirjan *Jääkärihaudat Pirkanmaalla*, se ilmestyi 2005. Hän on löytänyt 64 hautaa ja huomionnut viisi tavoittamatonta Pirkanmaan alueella vaikuttanutta jääkäriä, joiden hautapaikasta ei ollut tietoa. Lisäksi mukaan on otettu kalterijääkäriselvitystä. Myöhemmin löydetty neljää jääkärihautaa.

Päijät-Hämeen jääkärihautakirja on koottu tarmokkaan evp. sotilasesmentari Arto Pekkolan toimesta. Kirja on pienikokoinen omakustanne. *Päijät-Hämeen jääkärit ja jääkärihaudat* sisältää kuitenkin paljon muutakin jääkäritietoa hautapaikkojen ja hautapaikkakarttojen lisäksi. On alueella syntyneet, Tampereen rykmentissä palvelleet, Päijät-Hämeen suoje-

luskunnissa palvelleet, ynnä muuta erityistietoa. Kirjassa esitellään kuvan kera 142 jääkäriä, heistä Päijät-Hämeen alueelle haudattuja on 32. Myöhemmin löytenyt kolme jääkärihautaa lisää.

Vuonna 2008 julkaistiin Suomen Tykistömuseon toimesta *Kanta-Hämeen jääkärit* teos. Kirja vaikuttaa jääkärihautakirjana osuvan hiukan sivuun, sillä siitä puuttuu Kanta-Hämeeseen kuuluvien pitäjien kartta. Samoin jääkärihautojen sijainnista ei ole karttoja, eikä hautojen kuvia ole lainkaan. Usean jääkäriin hautapaikkakunta on väärin. Kirjaan sisältyy 37:n jääkäriin hautapaikka. Alueelta löytyy kuitenkin 16 jääkärihautaa lisää.

Pohjois-Savossa tiedosto tarvittaessa tehdään printti

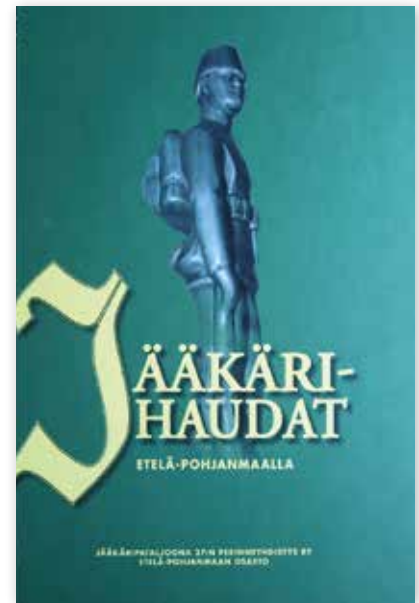
Pohjois-Savon osasto on koonnut noin 2014 tiedoston, joka tulostuu

Pohjois-Savon jääkärihaudat on tiedosto, joka tulostuu 47 sivuksi.

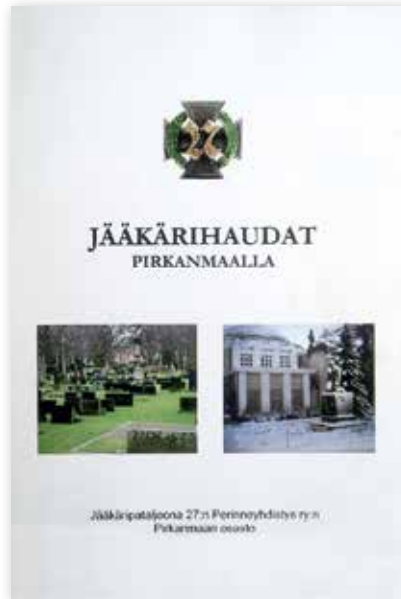
Jääkärihaudat Pohjois-Pohjanmaalla.

Jääkärihaudat Etelä-Pohjanmaalla

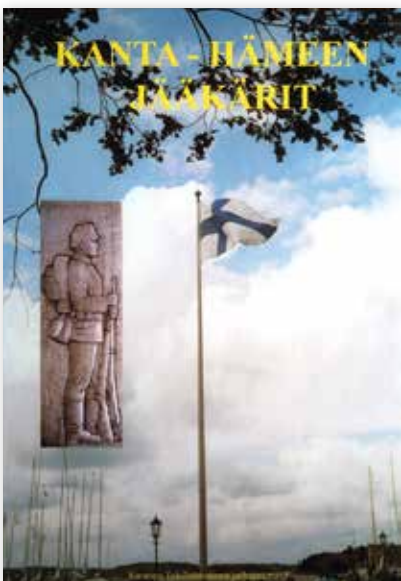
Jääkärihaudat Helsingissä ja Uudellamaalla.

Jääkärihaudat Pirkanmaalla.

Päijät-Hämeen jääkärit ja jääkärihaudat.

Kanta-Hämeen jääkärit.

47 sivuiseksi. *Jääkärihaudat ja muistomerkit Pohjois-Savossa*. Pyynnöstä toimittavat paperiversion.

Jääkärien hautojen sijainnista on kartta, mutta haudan numerot osittain puuttuvat. Lisäksi mukana ovat kuvat kirkoista ja Vapaussodan sankaripatsaista. Esitteessä on 52:n jääkärihaudat. Maaningan osuus puuttuu täysin: Sinne on haudattuna kaksi jääkäriä. Lisäksi puuttuu myöhemmin neljä löydettyä jääkärihaudata.

Jääkärihaudat Pohjois-Pohjanmaalla. Kirja ilmestyi 2011. Ulla Kampman ja Erkki Sillanpää tekivät toisen jääkärihautakirjan, se on saanut aivan uudenlaisen ilmeen, josta ansio kuuluu ulkoasun suunnittelija Matjas Jumiskolle. Kirjassa on selkeä kartta alueen kunnista, lisäksi jääkärihautakunnat ovat eri merkattu värillä. Lisäksi on kirkkojen ja muistomerkkien kuvat. Löydettyjä jääkärihautoja karttaselvityksin ja osittain hautapaikkakoodein 98. Myöhemmin löydetty kahdeksan jääkärihaudata lisää.

Jääkärihaudat Etelä-Pohjanmaalla. Kirja ilmestyi 2012. Työryhmän tulokset on koontanut Matjas Jumisko saman kaavan mukaan kuin Ouluseudun kirjankin. Mielenkiintoinen lisä alueella syntyneiden muualla muuttaneiden hautapaikoista, vaikka joitakin on merkitty väärin. Kirjasta löytyy 128:n jääkärihaudata, tosin vain hautausmaakarttoihin perustuen, hautakoodeja ei ole hankittu. Myöhemmin löytynyt neljän jääkärihaudata lisää.

Jääkärihaudat ja muistomerkit Varsinais-Suomessa, Raumalla ja Ahvenanmaalla. Kirja ilmestyi 2015. Teos muistuttaa Jumiskon luomaa tyyliä. Kirjassa on käsiteltävän alueen kunnat osin väritettynä karttana sekä

kuvat kirkoista ja hautojen sijaintikartat, joita on 107:stä jääkäristä. Loppuosassa kirjaa hautansa menettäneet tai muualle haudatut. Lisänä luettelo alueen kouluissa opiskelleista jääkäreistä, kirjasta puuttuu kaksi myöhemmin löydettyä hautata.

Jääkärihaudat Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla – Muistomerkit. Jägärgravarna i Österbotten och Mellersta-Österbotten – Minnesmärken. Kirja ilmestyi 2019 ja on kokonaan kaksikielinen. Painoasu lähinnä sama kuin Jumiskolla. Alueet ja hautakartat toteutettu hyvin. Teoksessa käsitellään 277 löydettyä jääkärihaudata, minkä lisäksi on kuvat ja laajahkot selvitykset alueen Jääkäriiliikkeeseen ja värväykseen liittyvistä muistomerkeistä. Myöhemmin löydetty vielä kaksi jääkärihaudata.

Lapin hautakirjassa on laajempi ote

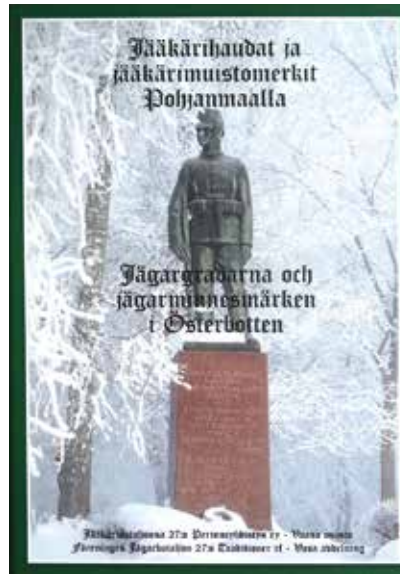
Jääkäreitä ja Latutarhoja. Lappilaiset jääkäriiliikkeessä 1914–1918 ja jääkäriperinteen vaaliminen Lapissa. Teos ilmestyi 2021. Markku Aherto on ottanut laajemman otteen teokseensa, se käsittelee jääkäriiliikkeen lisäksi etappitoimintaa Lapissa. Etapit olivat

Jatkuu seuraavalle sivulle.

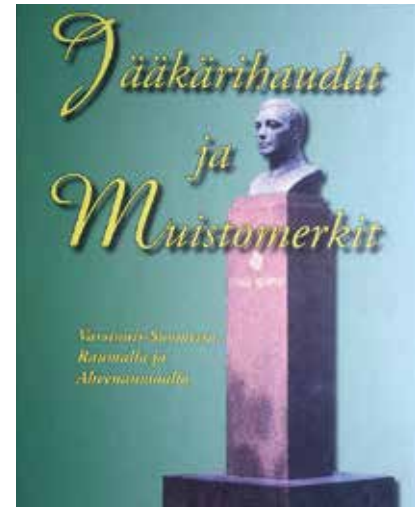
Jatkuu edelliseltä sivulta.

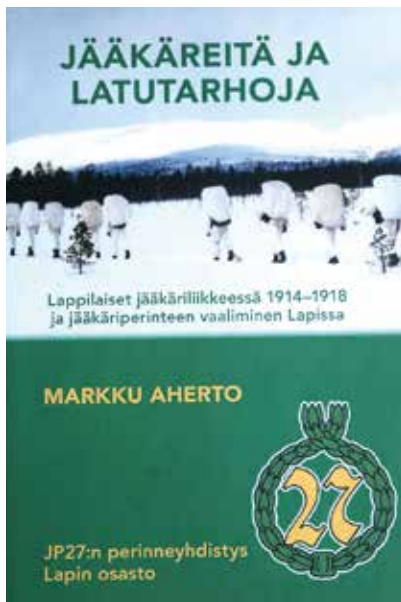
Jääkärihaudat ja jääkärimuistomerkit Satakunnassa.

Vaasalaisten Jääkärihaudat ja jääkärimuistomerkit Pohjanmaalla.

Jääkärihaudat ja muistomerkit Varsinais-Suomessa, Raumalla ja Ahvenanmaalla.

Tuorein on Lapin "Jääkäreitä ja latutarhoja. Se on sisällöltään hautakirjoja laajempi.

oleellinen osa toiminnan onnistumiseksi, siihen liittyvät muistokivet on kuvattu. Teoksen jälkimmäinen osa käsittelee perinnetyötä sisältäen kaikki Lapin alueen muistokivet. Alueella syntyneitä jääkäreitä oli 105, mutta jääkärihautoja löytyy 76, poismuuttaneita 45. Alueen kartta ja jääkärihautojen sijaintikartat puuttuvat, mutta haudoissa on ilmoitettu hautakoodit. Myöhemmin löydetty vielä yksi jääkärihauta.

Yksitoista julkaisua on saatu aikaiseksi parinkymmenen vuoden aikana, niissä on 1445 jääkärin leposijasta selvitys, joskin muutamilla alueilla päällekkäisyyksiä (14), näistä puuttuu lisäksi 57 jääkärin hauta.

Julkaisua tekemättömiä alueita on vielä kuusi, joten 179 jääkärin hautapaikka olisi julkaistavissa. Niistä on alla luettelo. Paikkatiedot ja kuvat ovat kyllä koottuna Turunläänin Koskella.

- Kainuu 26 jääkärihautaa
- Pohjois-Karjala 30 jääkärihautaa
- Etelä-Karjala 23 jääkärihautaa
- Etelä-Savo 36 jääkärihautaa
- Keskisuomi 42 jääkärihautaa
- Kymenlaakso 22 jääkärihautaa

TEKSTI ja KUVAT: **Ilkka Uotila**

Puuristeja ja rautaristejä Jääkärien jäljillä Latviassa

Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27 osallistui Saksan itärintaman taisteluihin kesäkuusta 1916 maaliskuuhun 1917. Pataljoonan lähtövahvuus oli 1 254 suomalaista ja 203 saksalaista jääkäriä.

Itärintamalla kaatui rintamakauden aikana kaikkiaan 11 jääkäriä – he eivät saaneet rautaristiä, he saivat puuristin. Schmardenissa haavoittunut Matti Fält sai kuitenkin molemmat, mutta hän kuoli vasta runsaan vuoden kulluttua haavoittumisestaan sotilassai-

Alkuperäinen jääkärimuistomerkki paljastettiin vuonna 1929, mutta neuvostomiehityksen aikana se tuhoettiin. Nykyinen muistomerkki paljastettiin vuonna 2004.

raalassa Hannoverissa. Riianlahdella kadonneen Torsten Odénin ruumista ei koskaan löydetty. Jos sekä Fält että Odén lasketaan mukaan, niin rintamalla kaatuneita jääkäreitä on 13.

Näiden jääkärien jalanjäljille pääsimme Latviaan Pohjolan Matkan bussilla 23.–26.8.2023.

Kohteinamme olivat legendaariset taistelupaikat Misse-joki, Schmarden ja Riianlahti. Lisäksi kävimme kahdella saksalaisella sotilashautausmaalla, joissa lepää yhteensä kahdeksan suomalaista jääkäriä.

Misse-joella (Misa) kesäkuussa 1916 kaatui neljä jääkäriä, joista kolme, Alfred Hyytinen, Max Kronqvist ja Ilmari Pahkajärvi on haudattu metsittyneelle *Gallingin* (Galin) sotilashautausmaalle. Hyytinen oli ensimmäinen rintamalla kaatunut jääkäri.

Neljäs Misse-joella kaatunut jääkäri Matti Nykänen on haudattu läheiselle Skrabben sotilashautausmaalle.

Schmardenin taistelu käytiin Smärdessa Latviassa heinäkuussa 1916 ja siihen osallistui JP 27:n pioneerikomppania. Hyökkäyksessä kaksi jääkäripioneeria, Paavo Kinnunen

Jääkäri Einar Myntin hauta. Nimi on kirjoitettu väärin.

ja Matti Fält, katosivat. Etsintäpartio löysi Kinnusen kaatuneena, mutta Fält löydettiin pahoin haavoittuneena vasta myöhemmin. Kinnunen on haudattu Latvian Tuckumiin (Tukums). Fält siunattiin myöhemmin Saksaan Hannoverin sotilashautausmaalle.

Toinen hautakohteemme oli Lazupin saksalainen hautausmaa, *Deutscher Kriegerfriedhof Lazup*, Dumbessa (Klapkalnciems), jonne on haudattu yhdeksän saksalaista ja viisi suomalaista Riianlahden taisteluissa kaatunutta jääkäriä: Frans Heinonen, Viktor Kamis, Emil Kantola, Einar Myntti ja Konrad Pehrsson.

Torsten Odén katosi eikä hänen ruumistaan koskaan löydetty. Oletettavasti hän joutui venäläisten vangiksi ja kuoli myöhemmin joko sotilassairaalassa tai vankileirillä.

Hautakiviin kaiverretuissa nimissä on harmittavia ”kirotusvirheitä”, muun muassa Pehrsson on Berson ja Myntti on Myntli, mutta tämä ei heidän muistoaan himmennä.

Tämän hautausmaan vieressä on komea jääkärimuistomerkki, johon on kaiverrettu haudattujen suomalaisjääkärien nimet sekä tekstit *Suomen vapauden puolesta olemme täällä kaatuneet* ja *Parempi hauta vieraassa kuin orjuus omassa maassa*.

Aa-joella – jonka taistelupaikoilla emme käyneet – kaatunut Jaakko Mikkonen on haudattu Sumarakin kylän sotilashautausmaahan.

Erittäin onnistunut matka, jonka johtajana toimi Erkki Ahvenainen ja oppaana Antti Nieminen, molemmat erinomaisia jääkäritietäjiä. Kirjoittajallakin oli tilaisuus kertoa korpi-lahtelaisesta jääkärieverstistä, Einar Weijosta, joka osallistui taisteluihin Misse-joella.

TEKSTI JA KUVAT:
Matti Hyvärinen

JP27:n sotapäiväkirja Riianlahdella 25.8.–14.12. 1916

Tykkitulta, hyökkäysten torjuntaa ja rautaristejä

- 25.8. Jääkärikomppaniat ja kevyt kenttähaupitsijaos lastataan junaan Zauken asemalla. Illalla tulo Tukkumiin.
- 26.6. Pataljoona marssii Kneisiin. Yöllä hälytys. Tykkijaos siirretään aseisiin Bersingin läheisyyteen. Esikunta I jää toistaiseksi Tukkumiin.
- 27.8. Pataljoona ottaa rannikon vartioimisen.
- 28.8. Asemien rakentaminen pannaan alulle.
- 30.8. Kapteeni Knaths Saksaan sairaslomalle, sijalle kapteeni Höcer. Yöllä voimakkaanpuoleista tykkikitulta. Haupitsijaos ampuu 90 laukausta.
- 31.8. Elokuussa seuraavat ylennykset: 2 Zugführeriksi, 4 Gruppenführeriksi ja 2 Hilfsgruppenführeriksi. – Pataljoonan vahvuus 38 upseeria, 1426 miestä ja 194 hevosta.
- 5.9. Kenraali Wyneken tarkastaa pataljoonan asemia.
- 6.9. Seitsemän suomalaista saa rautaristin.
- 7.9. Eversti Nehbel Ryhmä Mitausta käynnillä pataljoonassa. – 2. komppania siirretään Beckerin tulliasemalle Jääkäripataljoona 1:n reserviksi. – 1. komppania jää edelleen Mutzenejseen rintamaosan reserviksi.
- 10.9. Pioneerikomppania kaksi joukkuetta saavat käskyn palata Schmardenista takaisin joukkoon.
- 11.9. Konekiväärikomppania vapautetaan Misseltä.
- 14.9. Pataljoona siirtyy ensi linjaan.
- 15.9. Jääkäri Frans Heinonen 3. komppaniasta haavoittuu ja kuolee kranaatinsirusta. Jääkäri Antti Kempainen 4. komppaniasta haavoittuu.
- 18.9. Rannikon vartioiminen ulotetaan Kneisiin kylään saakka.
- 19.9. "Vorgeschobenen" rakentaminen aloitetaan.
- 20.9. Kahakka "Vorgeschobenessa" ryssien kanssa, jolloin jääkärit Myntti Einar ja Kantola Emil 1. komppaniasta kaatuvat.
- 23.–25.9. Synkkiä päiviä pataljoonassa. 25. päivänä i grpf. ja 116 miestä asemavartioksi Tukkumitalaiseen; nämä palaavat 26.10.
- 27.9. Grpf. Kalervo Kari 1. komppaniasta tekee onnistuneen partiomatkan ja ottaa vangin.
- Jääkäri Kari Niskanen loikkaa venäisten puolelle**
- 28.9. Neljäs ja viimeinen yliloikkari Kari Niskanen 1. komppaniasta. Siitä seurauksena ankaraa tykkikitulta pataljoonan aseisiin.
- 30.9. Pataljoonan vahvuus 36 upseeria, 1420 miestä ja 191 hevosta. Esikunta 1. siirretään Tukkumista Zerkstenin tilalle.
- 4.10. 4. komppania ensi linjaan. 2. komppania rannikon vartiointiin.
- 6.10. L.L:stä saapuu 55 miestä täydennystä.
- 12.10. Kenraali Wyneken antaa asemissa 9 suomalaiselle II I. rautaristin.
- 15.10. Joka päivä 13:sta lähtien on pataljoonassa joku haavoittunut. Ilma viime aikoina hyvin myrskyinen, niin että piikkilankaesteet rannalla ovat osaksi tuhoutuneet.
- 22.–25. 10. "Vorgeschobenien" laajennetaan.
- 27.10. Lomia Ruotsiin ei myönnetä.
- 31.10. Pataljoonan vahvuus: 36 upseeria, 1463 miestä ja 177 hevosta.
- 4.–6.11. Suomalaisen keskuskomitean lähetystö käy rintamalla. Siihen kuuluivat paroni Adolf von Bonsorff, johtaja Samuli Sario, maisteri Kai Donner ja maisteri Almar Fabritius.
- 7.11. Kenraali von Mudra tarkastaa pataljoonan asemia.
- 9.11. Ryhmä Mitausta saapuu tieto, että Sotaministeriö on hyväksynyt ehdotuksen haupitsijaoksen laajentamisesta patteriksi.
- 11.11. Osgf. Nils Gadolin tekee rohkean partioiretken; jääkäri Eino Järvinen haavoittuu tällöin pahasti. Ylistävä tunnustus kenraali Wynekeniltä. – Ilma sateinen ja raaka. – Tykkitulta.
- 12.–13. 11. Yhä edelleen ikävä sää. – 1. komppania vaihtaa asemia 2. komppanian kanssa, joka tulee etulinjaan oikealle sivustalle ja 1. komppania rannikkovartiointiin.
- 14.11. Jääkäri Viktor Kamis konekiväärikomppaniasta kaatuu.
- 15.11. Vilkasta tykkitulta pataljoonan aseisiin. Kaksi haavoittunutta, joista toinen – eräs balttilainen – haavoittuu pahasti.
- 17.11. Jääkäri Antero Koponen 1. komppaniasta haavoittuu pahasti.
- 18.–23. 11. Kiivasta tykkitulta pataljoonan aseisiin
- Rumputulta – 2100 kranaattia putoaa aseisiin**
- 24.11. Iltapäivällä klo 2–4 kehittyä venäläisten tykkituli oikeaksi rumputuleksi. yli 2100 kaikensuuruista kranaattia. Joukko asumuksia tuhoutuu, muita häviöitä ei tule.
- 25.11. Kello 5:stä aamusta alkaen uudistuu voimakas tykistötuli pataljoonan asemia ja Lausia (= Täikukkula) vastaan. Kello 7–30. aamulla ryhtyvät venäläiset hyökkäykseen "Vorgeschobenien" vastaan ja sen sivua Lausia kohti. Kello 8.08 aamulla on hyökkäys torjuttu. Samaan aikaan hyökkää 50–70 venäläistä pitkin rantaa ja

tunkeutuu n. 100 metrin päähän piikkilankaesteistä. Heidät karkotetaan kivääritulella ja heittokranaateilla. Venäläisten -55. siperialaisen rykmentin – häviöt suuret, jääkäripataljoonan vain yksi lievästi haavoittunut.

- 26.11. Voimakasta tykkituloita. Kello 7.30. e. pp. (=ennen puoltapäivää) uudistavat venäläiset hyökkäyksensä Lausia ja 3. komppaniaa vastaan, mutta lyödään nytkin verisesti takaisin..
- 27.11. Osgf. Harald Öhqvistin johtama partio joutuu hurjan seikkailuun. Tällöin haavoittuu grpf. pioneerikomppaniasta ja jääkäri Jarl Odén 2. komppaniasta katoaa, joutuen luultavasta haavoittuneena venäläisten käsiin. – Tykkituloita.
- 28.11. Rauhallista. Yhdeksän suomalaista saa II l. rautaristin.
- 1.12. Jääkäri Konrad Pehrsson konekiväärikomppaniasta haavoittuu pahasti ja kuolee sairaalaan vietäessä. Pataljoonan vahvuus: 39 upseeria, 1405 miestä ja 211 hevosta.
- 3.12. Kaksi kevyttä haupitsia saapuu tykistön täydentämiseksi. Edelleen luutnantit Zimmer ja Hagenbeck, 6 miestä ja 38 hevosta ja kuudet vaunut. Tykit vietään asemaan.
- 5.12. Kenraali Wynecken tarkastaa pataljoonan asemia. – L.L.stä saapuu 41 täydennysmiestä.
- 7.12. Kello 8 a.p. saapuu puhelimitse käsky että joukko muutamien päivien kuluttua siirretään Libauhun. Tukkumiin lähetetään postikomennuskunta, joka palaa joukkoon vasta 29. joulukuuta.
- 8.12. Rintamaosan komentaja Schallen tarkastaa pataljoonan asemat ja kiittelee suoritetuista pioneeritöitä. – Ilma kylmä ja myrskyinen. – Osgf. Kaarlo Ståhlberg saa rautaristin.
- 9.12. Kello 8 i. (=illalla) hyökkäävät venäläiset suomalaispataljoonaan rajoittuvan 29. nostoväkirykmentin oikeaa sivustaa vastaan, mutta lyödään takaisin. "Vorgeschoebeneen" vieviä teitä ampuu vihollisen tykistö kiivaasti. – Ilma kylmä ja myrskyinen.
- 10.12. Illalla käsky pataljoonan poissiirtämisestä 13. 12. 16.
- 12.12. Joukoille ilmoitetaan Saksan keisarin rauhantarjous.
- 13.12. Pataljoonan lähtee asemista ja marssii Tukkumiin. – Lumipyry ja kova tuuli.
14. 12. Lähtö Libauhun. Kenraali Wyneken hyvästelee pataljoonan asemalla.

Jääkärit taisteluhaudassa Riianlahden rannalla. He olivat paikalla torjumassa maihinnousua, jota ei koskaan tullut.

Latviankielinen opastaulu jääkärien aseisiin Klapkalnciemsissä.

Jääkärien Riianlahden asemien sijoille on pystytetty muistokivi. Se on tuotu Salpalinjan panssariesteestä.

Raimo Berkan lähetti tämän tekstin. Hän on löytänyt sen kuusamolaisesta Historian sanomat-lehdestä. Lehteen sen ovat kirjanneet Wesa Rinne ja Meimi Mäntyniemi.

Kutsu

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n sääntömääräinen

VUOSIKOKOUS

pidetään lauantaina 16.3.2024 klo 11.00 Parolannumella Passariprikaatin sotilaskoti 2:ssa osoitteessa Panssarimiehentie 219, 13700 Hattula. Opastus Panssariprikaatin pääportin risteyksestä.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 9 §:n määräämät asiat sekä jäsenten 24.2.2024 mennessä hallitukselle kirjallisesti esittämät asiat.

Kokouspäivän ohjelma:

Klo 10.30 Tulokahvi, Sotilaskoti

Klo 11.00 Yhdistyksen kokous, Sotilaskoti

Klo 12.00 Lounas (Yhdistys kustantaa), Varuskuntaravintola

Klo 13.30 Kanta-Hämeen Osaston 30-vuotisjuhla, Sotilaskoti

Kanta-Häme juhlii 30-vuotista taivalta Perinneyhdistyksen vuosikokouksen jälkeen. Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen vuosikokoukseen osallistuvat ovat tervetulleita juhlistamaan Kanta-Hämeen osaston merkkipäivää.

Klo 15.00 Juhlakahvit, Sotilaskoti

Kahvitilaisuuden jälkeen kukin voi lähteä oman aikataulun mukaisesti.

Osallistujia pyydetään ilmoittautumaan alustavasti 31.1.2024 mennessä. Mahdolliset muutokset ilmoittautumiseen pyydetään 1.3.2024 kuluessa. Ilmoittautumiset tehdään Kanta-Hämeen Osaston sihteerille Pertti Kiviniemelle (s-posti: perttikivi@hotmail.com, p. 0400846956). Olemme sotilasalueella, joten ilman ilmoittautumista ei pääse Panssariprikaatin porttien sisäpuolelle lounaalle.

Pukukoodi Kanta-Hämeen Osaston 30-vuotisjuhlaan on tumma puku kunniamerkein tai paraatiasu.

Helsingissä 13.11.2023

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry
Hallitus

Möteskallelse

Föreningen Jägarbataljon 27:s Traditioner r.f. :s stadgeenliga

ÅRSMÖTE

Medlemmarna kallas till årsmöte lördagen den 16 mars 2024 kl. 11.00 vid Pansarbrigaden i Parolamalmens soldathem 2 Panssarimiehentie 219, 13700 Hattula. Vägledning till soldathemmet från korsningen vid pansarbrigadens huvudport.

Vid mötet behandlas de ärenden, som föreskrivs av paragraf 9 i föreningens stadgar, samt ärenden som ledamöterna skriftligen förelagts styrelsen senast den 24 februari 2024

Program för mötesdagen:

Kl 10.30 Kaffe, Soldathemmet

Kl 11.00 Årsmöte, Soldathemmet

Kl 12.00 Lunch (bekostas av föreningen), Garnisonsrestaurangen

Kl 13.30 Kanta-Häme avdelningens 30-årsfest, Soldathemmet

Kanta-Häme avdelningen firar sin 30-åriga verksamhet efter traditionsföreningens årsmöte. Alla mötesdeltagare är välkomna till festen!

Kl 15.00 Festkaffe, Soldathemmet

Avresa efter kaffeserveringen.

Deltagarna ombeds att registrera sig preliminärt senast den 31 januari 2024. Eventuella ändringar av registreringen begärs senast den 1 mars 2024. Anmälan för deltagande vid mötet görs till Kanta-Häme avdelningens sekreterare, Pertti Kiviniemi (e-post: perttikivi@hotmail.com, tel. 0400846956). Pansarbrigaden är militärområde, utan registrering kan man inte röra sig innanför brigadens portar

Klädkod vid Kanta-Häme avdelningens 30-årsfest; mörk kostym med ordnar eller paraduniform.

Helsingfors den 13 november 2023

**Föreningen Jägarbataljon 27:s Traditioner r.f.
Styrelsen**

Julkisesti puhuen, salaisesti viestien

K. J. Kalliala itsenäisyyden aamunsarastuksessa

Kansallisbiografia tiivistää henkilöartikkelinsa näin: ”Kaarlo Julius Kalliala teki varsinaisen elämäntyönsä säästöpankkiryhmässä, lopulta SKOP:n pääjohtajana. Ehkä merkittävintä oli kuitenkin hänen panoksensa ylioppilasjohtajana Suomen itsenäisyysliikkeessä.” Itse hän vaali ennen muuta jääkäri liikkeen muistoa.

Vähäarvoinen rivimies?

Isoisäni Kaarlo J. Kalliala (1891–1970) vierasti vahvasti kaikenlaista itsekorostusta. Jälkeläisilleen kirjoittamaansa suppeassa muisteluksessa hän toteaa heti alkajaisiksi: ”Elämäntyöni ei myöskään kannata kuvaamista. Mitä olen saanut aikaan on vähäarvoisia murusia ja niiden summa on myös vähäarvoinen.”

Niinpä isoisäni saman tien myös huomauttaa, että ”itsenäisyysliikkeessä minä en ollut mitenkään johdattavassa asemassa”. Ei olekaan syytä kiistää, ettei hän ollut itsenäisyysaktivismin näkyvimpiä kärkihahmoja. Oman luonnehdintansa mukaan hän oli vain rivimies ja etupäässä ”propagandamies”. ”Pidin tärkeimpänä että itsenäisyysajatus omaksuttaisiin mahdollisimman laajoissa piireissä. Keväällä 1917 olin mukana perustamassa ’aktivistien’ omaa lehteä ’Uutta Päivää’”

Kuvaus ei kuitenkaan tee täyttä oikeutta sille Kansallisbiografian huomiolle, että ”opiskellessaan humanistis-yhteiskunnallisia aineita Helsingissä hän nousi nopeasti keskeisiin ylioppilasjohtajiin”. K. J. Kalliala oli

Suomen Ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja 1915 ja puheenjohtaja 1918–1919, Etelä-Pohjalaisen Osakunnan kuraattori 1916–1918 ja Ylioppilaslehden päätoimittaja 1915.

Puheita, propagandaa – ja jääkäri liikkeen alku

Itsenäisyysliikkeen merkittävässä kulminaatiovaiheessa K. J. Kalliala ei sitten ollutkaan ihan pelkkä rivimies. Marraskuun 1914 lopulla hän osallistui osakuntansa edustajana Ostrobotnian kassahuoneen kokoukseen, josta jääkäri liikkeen katsotaan alkaneen. Henkilökohtaisesti hän kertoi värvänsä vain yhden jääkäriin, joka muistikuvani mukaan saattoi olla Aarne Sihvo.

Oikealla olevan Yrjö Harvian vuonna 1914 kokoama Kesäklubia on luonnehdittu myös aktivistiryhmäksi. Itseymmärykseltään se oli kuitenkin ystäväpiiri, niin aktivistisesti virittynyt kuin se olikin. Kesällä 1915 retkeiltiin niin kuin ketkä tahansa. Vasemmalta K. J. Kalliala, Kirsti Rönholm, Yrjö Ruuth ja Hanna-Liisa Nohrström, joista sittemmin muodostui kaksi avioparia.

Ennemmin kuin värväri K. J. Kalliala epäilemättä oli ”propagandamies”. Kansallisbiografian artikkelissa Jyrki Vesikansa toteaa, kuinka ”sytyttävänä, asialleen omistautuneena puhujana hän vaikutti kuolemaansa saakka”. Puheessa voi tosiaankin olla voimaa: myös isoisästäni itsestään karisi viimeinenkin vanhasuomalainen varovaisuus nimenomaan kuraattori Kaarlo Koskimiehen (1881–1951) Porthan-juhlassa 1913 pitämän puheen myötä. ”Puhe teki meihin kuulijoihin valtavan vaikutuksen; vapaustaistelun ajatus oli meidän keskellämme selvään julkilausuttu.”

Syksyn 1915 Porthan-juhlassa isoisäni puolestaan vaati suoraan Suomen itsenäisyyttä. Puhe on painettu ainakin parissa puhekokoelmassa ja EPO:n historiassa. ”Jäljestäpäin ihmettelen tämän puheen villiä avomielisyyttä”, tuumi puhuja myöhemmin, mutta puheen selvä kapinallisuus oli kyllä aivan selvä jo pidettäessä. Arkkitehdiksi opiskeleva isoäitini Hannaliisa Nohrström (1892–1989), joka oli tuohon aikaan kihloissa isoisäni kanssa, kätki sulhasensa tekstin kotitalonsa ullakon lattiatäytteisiin.

Kotkaan pidätyksiä pakoon

Viimeistään vuodenvaihteessa 1915–16 venäläisviranomaisille oli selvää, mitä Suomessa salassa puuhattiin. Alkuvuonna 1916 pidätettiin monia ylioppilasaktivisteja ja etappimiehiä, joista suuri osa päätyi kalterijäkäreiksi Pietarin Špalernajan vankilaan. Jotkut pakenivat Ruotsiin, mutta pääkaupunkiseudulla toiset onnistuivat väistämään pidätyksiä ja kuulusteluja myös siirtymällä joksikin aikaa maa-seudulle.

K. J. Kalliala toimi helmikuusta huhtikuuhun Kotkan työväenopiston vt. johtajana. En itse asiassa tiedä, olivatko taustalla aktivistien pidätykset vai silkka palkkatyön tarve – alun perin isoisäni tähtäsi opinnoillaan juuri kansanopiston johtajaksi. Kevätalvella 1916 oli kuitenkin syytä varovaisuuteen, ja tulevat isovanhempani olivat sopineet kirjeenvaihdossaan

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jääkäriiliikkeen 50-vuotiskokoukseen 10.11.1964 pääsivät paikalle kaikki elossa olevat perustajat paitsi Vilho Suvirinne. Vasemmalta Ragnar Numelin (1890–1972), K. J. Kalliala ja Rainer Sopanen (1893–1980) – hänkin isoäitini luokkatovereita.

Uarys laptä ^{Caustodichas} ^{chaska.}
 Kalan äväysn Londonjon
 äärol lörol mätyön kät kum
 era. Täurobat Pünägärän läd.
 kaine megu. Nind Lömb.
 kay, neurol, ala ilay, tüt
 ai ksbaka erät. heldi läv.
 Me uarys koy äiss kazyim.
 Me itson löustönd onay
 koy ti mekkumbain. kälön-
 dol äväysn siltas kum tiim-
 ba ai nä mätyön okkusk
 erombat. Ues itson löustönd
 lörol küla usnd küvrat
 ai seibat kai mekkumbat
 nä äväysn ues äs ärol
 löret löustönd löädrät
 ai lajvrat okk. lausumbat

Vimes on Donner jälleen 1917 Etse merken myji.

Kai Donner salasi jääkäriiliikkeen perustamiskokouksesta 20.11.1914 tekemänsä muistiinpanot samojedilaiseksi saduksi. Vuonna 1917 hän ei itsekään enää ollut aivan varma kaikista osanottajista. Polón vai Tirri? Selviä olivat hänen itsensä lisäksi kuitenkin Kokko, Norrmén, Kalliala ja Ruuth.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

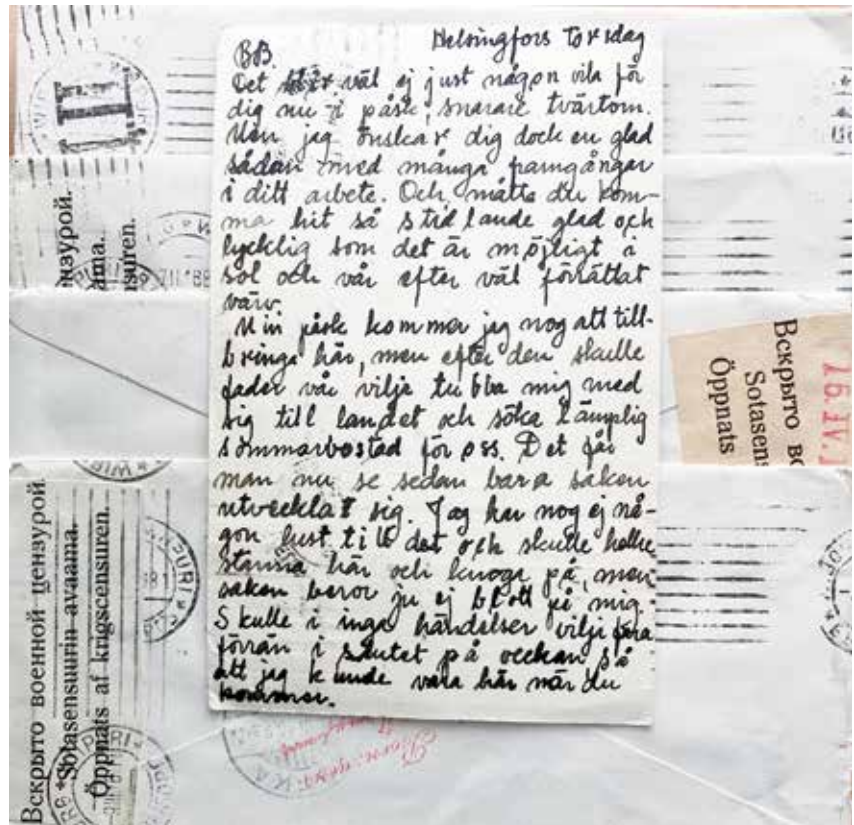
käytettävästä salakirjoituksesta. Suomessa oli ollut voimassa postisensuuri jo syksystä 1914.

Kihlapari sovelsi salakirjoituksessa yksinkertaista korvausmenetelmää – jota isoisäni tyylilleen uskollisena myöhemmin kuvasi minulle ”kelle tahansa sensorille aivan selväksi”. Avain oli Vänrikki Stoolin tarinoiden runo Sven Dufva, alkukielellä ruotsiksi, mikä tässä tapauksessa oli todettu käyttökelpoisemmaksi. Sitä mukaa kuin runossa tuli uusia kirjaimia, ne saivat aakkosjärjestyksessä toiset kirjainarvot: s=a, v=b, e=c, n=d jne. Ne kirjaimet, joista salattu viesti tuli lukea, oli kirjoitettu hiukan erilleen. Järjestelmä johti siihen, että koko kirje oli parasta kirjoittaa ruotsiksi, vaikka salaviestit sitten olivatkin suomea.

Salakihlattujen salaviestintä onnistui

Salattuun viestintään sopi sekin, että pari oli tuohon aikaan vielä salakihloissa... Viestinvaihto oli vilkasta, ja säilyneitä kirjeitä ja kortteja on viitisenkymmentä. Isoisäni lähettämistä viesteistä en ole salakieltä löytänyt; ehkei Kotkasta ollut erityistä raportoitavaa. Kaikki Kotkaan osoitettu posti kiersi Viipurin kautta, ja sikäläinen sensuuri löi siihen tarkastusleimansa. Joskus se myös avasi ja luki kirjeitä, mutta ainakin neljä fammuni lähettämää salaviestiä on välttänyt sensorin huomion.

Ensimmäinen viesti on päivätty jo 2.2.1916: ”Ruuthilla ei ollut nimeäsi missään. Corner hoitaa sinun vekselisi. Älä tule tänne.” Yrjö Ruuth (myöhemmin Ruutu; 1887–1956), joka hänkin oli osallistunut Ostrobotnian kokoukseen, pidätettiin jo 25.1.1916. Hän oli tärkein vangiksi jäänyt jääkäriliikkeen johtohahmo, ja oli epäilemättä huojentavaa kuulla, ettei hänellä ollut K. J. Kallialan nimeä muistiinpanoissaan. Isovanhempani ja Ruutu kuuluivat samaan ns. Kesäklubin ystäväpiiriin, joka pysyi murrosajan jälkeenkin koossa

Viipurin sensuurin tarkkasilmäisyyttä tuskin lopulta koeteltiinkaan. Vaikka moniakkin kirjeitä avattiin, salakirjoitusta sisältäviä viestejä ei ilmeisesti luettu sen tarkemmin. Salaviestien lukeminen oli ja on sitä paitsi yllättävän hankalaa: juuri tämän kortin osoitepuolelle K. J. Kalliala on kirjoittanut, että ”en ole enää saanut siitä selvää”. Irtokirjaimet alkavat RIJOPR eli ”isän vi...” Kysymys on siis 20.4. lähetetystä kortista.

ja seurusteli läpi vuosikymmenten. Myös viestissä mainittu Frithiof (Ritu) Cornér (1887–1953) oli Kesäklubin ydinjoukkoa – samoin kaikkien kolmen tässä mainitun tulevat puoliset.

Tuntemasi ovat vapaina – ja pysy sinä poissa!

Toinen viesti viimeistään 16.2.16 oli epäkäytännöllisen pitkä: kumma kyllä isoäitini ei hyödyntänyt mitään lyhenteitä. ”Alfthan ja Einon serkut vapaat. Kisu terve mutta hommattu Diakonissalaitokselle varmuuteen. Pysy sinäkin toistaiseksi poissa.”

Ensimmäinen nimi viittaa selvästikin Isak Alfthaniin (1888–1955), joka oli jo keväällä 1915 kesken Pfadfinder-kurssin lähetetty Tukholmaan johtamaan jääkärien ja aktivistien tiedustelutoimintaa Suomessa. Lopulta

jääkärieverstiluutnantiksi kohonnutta Alfthania pidetään Suomen sotilastiedustelun uranuurtajana.

Keitä ”Einon serkut” ovat, ei ole selvää. Etunimi kuitenkin viitannee myöhempään jääkärieverstiin ja Mannerheim-ristin ritariin Eino Polóniin (1892–1975), joka toimi ensin värvärinä ja etappimiehenä. Näin ollen ”serkut” voivat olla aivan muitakin kuin vain sukulaisia. Vältettyään nipin napin pidätyksen Polón liittyi 31.1.1916 jääkäripataljoonaan. Hänen nimeämisensä pelkäsi Einoksi oli luontevaa, koska hän oli isoäitini luokkatoveri SYK:sta.

Yrjö Ruuthin pidättämiseen johtanut tapahtumasarja lähti liikkeelle nimenomaan Polónin luota. Pari jääkäriksi muka halukasta miestä oli saanut Polónilta Ruuthin osoitteen.

Kuitattuuan Ruuthilta Saksan matkarahat he antoivatkin tämän ilmi santarmeille.

Viestin ”Kisu” on epäilemättä Ruuthin kihlattu Kirsti Rönholm (1892–1961), fammuni luokkatoveri ja ystävä hänkin. Jos kysymys olisi pelkistä terveystiedoista, sellaisten vaivalloinen salakirjoittaminen olisi outoa. Ehkä tarkoitus olikin kertoa, ettei asianomaista ole pidätetty tms., ja että hän voi olosuhteisiin nähden hyvin. ”Varmuudessakin” lienee kysymys vetäytymisestä turvaan; isä Karl Anton Rönholm (1860–1921) oli Diakonissalaitoksella lääkärinä.

Pidätystiedot vuotivat nopeasti

Kolmas viesti 24.3.1916 on kortilla, josta puuttuu palanen. Äkkiseltään pidin sitä väärin koodattuna – Väinö Voionmaahan ei ollut suometarelainen, vaan tunnettu sosialistipoliitikko: ”USn Voionmaa kiinni provokaa[tto]rin [k]au[t]ta.” Mutta kysymyksessä onkin Väinön nuorempi veli Eino Voionmaa (1872–1928), *Uuden Suomettaren* ”sotaosaston toimittaja”.

Pidätyksestä 18.3. ja parin viikon tutkintovankeudesta Päävartiossa onkin runsaasti tietoa. Toimittaja kun oli, Voionmaa kirjoitti kokemuksestaan kirjan *Tsaarivallan Suojelusosaston toimintaa Suomessa*. Siinä hän mm. kertoo tavanneensa jonkun kerran Yrjö Ruuthiakin, joka yleensä oli suhteellisen reippaalla mielellä.

Voionmaa oli lavastettu linnoituskarttojen välittäjäksi. Alusta alkaen oli selvää, että syyllinen oli ravintola Fenniassakin soitellut sotilaskapellimestari Simon Steinberg. Hän tuskin toimi oma-aloitteisesti, mutta toimiksiantajasta ei päästy tuolloin eikä myöhemminkään selvyuteen.

Isoisäni saama kortti pidätyksestä on postitettu vain kuusi päivää tapahtuman jälkeen. Jo noin pian isoäitini osasi myös kertoa, että kysymys oli provokaatiosta – salakirjoituksen puuttuvat kirjaimet on viestiin helpo luotettavasti lisätä. Tieto siis sekä vuoti että kulki.

K. J. Kallialan kaiketi 9.4.1918 otetun henkilökuvan alta näkyy hänen itse kuvaamansa venäläinen sotilastopografikartta XIV-41 käänteisessä asennossa. Sen teksti on suomeksi, vaikka suomennettuja topografikarttoja tiettävästi alettiin tehdä vasta kesäkuusta alkaen.

Vaikuttko karttavakoilu?

Neljäs ja viimeinen viesti 20.4.1916 näyttää suhteellisen viattomalta: ”Isän virasto muutetaan ehkä Sortavalaan.” Mainittu virasto oli kuitenkin Maanmittaushallitus, jonka apulaisylijohtajana fammuni isä oli vuodesta 1905 toiminut. Ehkä salaviesti kertoi muustakin kuin vain hajasijoitushankkeesta?

Tiedän isoisäni valokuvan neen venäläisiä sotilaskarttoja ja toimitta-

neen niitä saksalaisille. Niin raskaasti kuin se nyt harmittaakin, kaikki täsmäfaktat jäivät minulta aikoinaan kysymättä ja siis puuttuvat. Mitä, milloin ja miten? Vain sen muistan isäni kertoneen, että huone, jonka seinälle kartat kuvattaviksi kiinnitettiin, oli tapisoitava uudelleen. Taustaseinän kuviointi olisi helposti paljastanut, missä aineisto oli kuvattu.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Alfthanin mainitseminen aiemmassa salaviestissä saattaa viitata siihen, että karttojen kuvaaminen oli osa hänen johtamansa ns. Tukholman tietotoimiston tiedustelua. Toiminta oli Ruotsin viranomaisten tiedossa. Ruotsin ja Saksan sotilastiedustelujen on puolestaan katsottu olleen vahvassa symbioosissa.

Alfthanin toimistolla oli Pietariin asti ulottuva asiamiesverkosto. Sen kokoamat tiedot välitettiin Tukholmaan näkymättömällä musteella kirjoitetuilla postikorteilla. Miten karttavalokuvat toimitettiin edelleen, ei ole tiedossani. Toiminnan riski oli suuri, mutta tuskinpa sillä lopulta oli suurtakaan merkitystä: jos olisi ollut, kaiketi siitä myös enemmän tiedettäisiin.

Suomenkielisten topografikarttojen arvoitus

Hämäräksi jääneestä kuvaustyöstä jäi kuitenkin konkreettinen jälki. Ainakin viisi lasinegatiivia jäi toimittamatta edelleen. Ne on myöhemmin vahingossa valotettu toiseen kertaan, mutta silti niistä näkyy läpi myös tunnistettava karttakuva. Neljä lehteä on Luumäeltä, peräkkäiset numerot XIII-41–43 Pietarin radan eteläpuolelta ja XIV-41 siitä pohjoiseen. Kartta X-53 kuvaa Muolaata Punnusjärven ja Yskjärven väliltä.

Kolme kartoista on kumma kyllä suomenkielisiä. Alan perusteos *Suomen sotilaskartoitus* 400 vuotta (2016) kuitenkin kertoo, että suomennostyo aloitettiin vasta kesällä 1918. On selvää, ettei amatöörin suorittamalle valokuvaukselle enää silloin ollut mitään tarvetta. Kaksi karttaa on myöhemmin kuvatuista henkilöistä päätellen kylläkin kaksoisvalotettu vasta kesällä 1919, mutta tähän ei kerro muuta kuin sen, milloin jo kertaalleen käytetyt negatiivit vahingossa käytettiin uudelleen.

Kolme muuta jälkivalotusta on selvästi samasta tilanteesta ja tilasta.

K. J. Kallialan kaiketi 9.4.1918 otetun henkilökuvan alta näkyy hänen itse kuvamansa venäläinen sotilastopografikartta XIV-41 käänteisessä asennossa. Sen teksti on suomeksi, vaikka suomennettuja topografikarttoja tiettävästi alettiin tehdä vasta kesäkuusta alkaen.

Yhdessä niistä on isoäitini, toisessa isoisäni ja kolmannessa aktivisti ja *Uuden Päivän* päätoimittaja Kaarlo Koskimies. Kuvassa Koskimies lukee 9.4.1918 ilmestynyttä *Työmies-lehteä*. Henkilökuvat on siis ilmeisesti otettu aivan Helsingin valtauksen alla. Työmiehen viimeinen numero ilmestyi 12.4..

Itsenäisyysmies loppuun asti

K. J. Kallialan myöhemmässäkin yhteiskunnallisessa toiminnassa olisi paljon kiinnostavaa myös itsenäisyysaktiivisuuden näkökulmasta. Niin kuin Eino E. Suolahti nekrologissaan totesi, ”vaikkakin Kallialan varsinainen päivätyö tapahtui käytännön talouselämän alalla, oli toinen puoli hänen olemustaan samaa valpasta ja

innokasta valtiollista ajattelijaa, joka oli ollut leimallista hänen nuoruudelleen”.

Isoisäni kuoli kesäkuun lopulla 1970, mutta vielä pitkälle kevääseen hän kävi julkista keskustelua jääkäriliikkeen perustamisvaiheista niin *Historiallisessa aikakauskirjassa* kuin sanomalehdistössäkin. ”Kalliala omisti tiettävästi viimeisen kirjoituksensa jääkäreille ja aktivisteille, joiden kantaa hän mukanaolijana tahtoi selvittää nuoremmalle sukupolvelle” (Suolahti).

TEKSTI: **Kaarlo Kalliala**

Oikaisuja

Parolen numerossa 3/2023 sivulla 7 Friedrich Karlin muotokuvaksi väitetty taulu on ilmiselvästi keisari Wilhelm II - ei suinkaan Suomen kuningas.

Sivulla 17 väitetään, että Kellinghuseeniin olisi haudattu sukunimikaimani. Näin ei sentään ole. Kysymyksessä on Simon Ilola (ei Uola).

Mikko Uola

Parole 3/2023 sivulla 7 on kuva maalauksesta, joka väitetään esittävän 'kuningas' Karl Friedrichiä. [Huonotasoinen] Maalaus esittää kuitenkin Saksan keisari Wilhelm II ja lienee tehty valokuvan perusteella. Alla vasemmalla kuva oikeasta Karl Friedrichistä.

Tom Bergroth

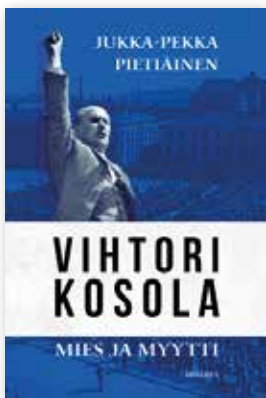
Karl Friedrich.

Rauno Suhosen kotimuseon maalaus.

Kirjallisuutta

Kansanjohtaja vai keulakuva?

Vihtori Kosola

Mies ja myytti

Jukka-Pekka Pietiäinen

497 sivua, Minerva 2023

Vihtori Kosolasta (1884–1936) on ilmestynyt perusteellinen elämäkerta.

Kirja rönsyilee melkoisesti, mutta taustoittoa siten laajasti aikakauden henkeä ja tapahtumia. Kosola muistetaan antikommunistisen lapuanliikkeen johtohahmona. Kosolan suosio näytti olevan valtavaa, puhetilaisuuksien kuulijamäärien perusteella. Hän ei kuitenkaan uskaltanut koskaan testata kannatustaan vaaleissa, joten todellinen kansansuosio jää epäselväksi.

Esimerkillinen maanviljelijä, jääkäriväri, spalerniitti, vapaussoturi ja lakonmurtaja nousi kommunistien pitkään kestäneen provokaation seurauksena lopulta syntyneen kansanliikkeen johtoon. Liike sai aluksi suurta kannatusta päätavoitteensa kommunismin kitkemisen johdosta. Liikkeen suuri voimannäyte oli talonpoikaismarssi Helsinkiin kesällä 1930. Se ei tosin ollut Kosolan organisoima. Liike oli

voimissaan vuoden 1930 molemmin puolin ja se vaikutti myös vuoden 1931 presidentinvaalien tulokseen. Kannatus alkoi kuitenkin laskea liikkeen suorittamien väkivaltaisten kyyditysten vuoksi ja lopulta Mäntsälän kapinan jälkeen sen toiminta kiellettiin. Toimintaa jatkamaan perustettiin puolue, IKL. Kosola valittiin puolueen johtoon, mutta hän jäi lähinnä keulakuvaksi.

Kaikkiin kysymyksiin ei voi saada vastausta. On epäselvää, oliko Kosola myös lapuanliikkeessä pelkkä kansanomaisen keulakuva. Liikkeen diktaattori-aavailuissa hän ei ollut kärjessä mukana. Oliko hän liian kansanomaisen ja sopiva kansanliikkeen keulakuvaksi. Johdettiin liikettä todellisuudessa muista piireistä?

Pasi Pulju

Kosolan talo Lapualla oli merkittävä paikka jääkärivärväyksessä

Lapuan pitkäaikainen kaupunginjohtaja (emeritus) Paavo Latva-Rasku on aktiivinen jääkäriperinteen vaalija. Hän on ollut vuosikymmenien ajan tuttu kutsuvieras joka vuotisilla Hohenlockstedin Finnentagilla - onhan Lapua Hohenlockstedin ystävyyskaupunki.

Paavo Latva-Raskun kutsusta vierailimme yhdessä JP27 perinneyhdistyksen varapuheenjohtaja Arno Hakkaraisen kanssa syyskuussa 2023 matkalla Korttesjärven Jääkäriseminaariin Lapualla Kosolan talossa. Itselleni käynti avasi silmiä paitsi Kosolan talon pitkään historiaan, myös talon tähän päivään ja sen mittaviin kehityshankkeisiin.

Kosolan talon historia vuodesta 1861 on poikkeuksellinen. Talon tarina kertoo vahvoista yrittäjistä ja sivistäjistä, häyjistä ja vallesmanneista, voimallisesta maataloudesta ja nuorisoseuraliikkeestä, amerikkansiirtolaisuudesta ja körttiläisyydestä, jääkärivärväyksistä ja lapuanliikkeestä, kapinahengestä ja vaikuttajuudesta.

Talon historiassa on kääntynyt jälleen uusi sivu. Taloa kunnostetaan sen ikään ja arvoon sopivilla perinteisillä menetelmillä ja kehitetään eteläpohjalaisen kulttuuriperinnön vierailukeskuksena.

Kosolan talo itsenäistymisen kynnyksellä

Suomen itsenäistymisessä talo asukkaineen näytteli merkittävän roolia jääkärivärväyksessä, suojeluskuntaliikkeessä, asekatkennässä ja venäläisten aseistariisumisessa. Talon tuolloisten omistajien, Vihtori ja Eelin Kosolan vieraina kävi tunnettuja historian hahmoja, mm. marsalkka Mannerheim.

Vihtori Kosola oli jo nuorena kiinnostunut yhteiskunnan uudistuksista ja isänmaallisista asioista. Syyskuussa

Kosolan talo on Lapuan keskustassa sijaitseva kaksi- ja puolifooninkinen pohjalaisalo.

Kosolan taloa kunnostetaan talon historiaa kunnioittaen ja jääkäriperinnettä esillä pitäen.

1915 hän sai tietää käynnissä olevasta jääkärivärväyksestä. Alahärmäläinen aktivisti Juho Ekola otti häneen yhteyttä, ja hänestä tuli yksi maakunnan rohkeimmista ja aktiivisimmista värväyksistä. Kun Kosolan talo toimi paikkakunnan majatalona, muodostui siitä luontevasti jääkärien salainen etappipaikka vuosina 1915-1916. Saksaan menevät miehet saivat talosta yösijan ja opastuksen seuraavaan etappipaikkaan. Samanaikaisesti talossa majoittui myös Lapualla sijoitettuja venäläisiä santarmeja, joilta värväys

oli pidettävä salassa. Tästä tietenkin aiheutui jännittäviä tilanteita.

Kosolan kautta kulki kaikkiaan 250-300 jääkäriä – mutta lopulta santarmit saivat asiasta vihiä. Vihtori vangittiin ja hänet siirrettiin Pietariin Spalernajan vankilaan. Vankeus kesti toista vuotta – poliittiset vangit vapautettiin vasta maaliskuun vallankumouksen aikana keväällä 1917. Sillä välin tilanne Suomessa oli muuttunut entistä levottomammaksi. Vihtori valittiin

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Lapualla palokunnan – myöhemmän suojeluskunnan – johtokuntaan ja hänestä tuli aktiivinen aseiden hankkija ja niiden kätkijä. Hän hän kätki niitä myös omaan taloonsa. Hän oli mm. vastaanottamassa kuulun aselaiva Equityn tuomia tarvikkeita ja järjesti Kosolassa salaisia konekiväärin käyttöharjoituksia.

Kosolan talon nykypäivä

Kesän kynnyksellä 2019 Kosolan talon uudeksi omistajaksi tuli vaasalaislähtöinen Jari Vesanen. Uusi omistaja tähtää siihen, että Kosolan talo kunnostetaan säilyttävin menetelmin.

Taloa markkinoidaan matkailukohteenä erilaisten yhteistyöverkoston

kanssa, esimerkiksi matkailuyritysten, perinteisiä kädentaitoja hallitsevien käsityöläisten, rakennusperintöorganisaatioiden, museoammattilaisten, historian ja kansatieteen opiskelijoiden ja tutkijoiden, ohjelmallisten esiintyjien ja elävöittäjien ym. sellaisten osajien kanssa, jotka näkevät yhteistyössä samat rajattomat mahdollisuudet kuin mekin.

Suosittelen kaikille jääkäriperinteen harrastajille tutustumismatkaa Kosolan taloon!

TEKSTI: Pertti Laatikainen
Jääkärisäätiön hallituksen puheenjohtaja

Pöydän ääressä jääkäri liikkeen vaalijoita. Pöydän vasemmalla puolella Paavo Latva-Rasku (Lapuan kaupunginjohtaja emeritus) ja JP27:n perinneyhdistyksen Etelä-Pohjanmaan osaston sihteeri Heikki Rintanen (evl evp). Heitä vastapäätä Arno Hakkarainen ja Pertti Laatikainen.

Heli Karhumäki on toinen talon vakituisista työntekijöistä, joka esittelee taloa vierailijoille.

Kosolan talossa on jääkärihistoriaa esillä.

Muuttiko punaisten kaappaama kirje historiaa

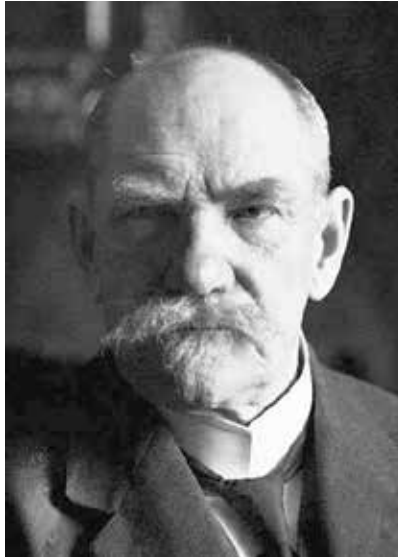
Mannerheimille olisi ollut tarjolla vaihtoehto 1918

Yleensä luullaan, että kenraali Gustaf Mannerheim oli ainoa ehdokas valkoisen armeijan ylipäälliköksi sen jälkeen, kun jo tehtävään valittu häntä vanhempi kenraali Claes Charpentier oli katsonut viisaimmaksi luopua kollegansa hyväksi. Halukkuutta punaisten kuriin panijaksi tunsivat myös Venäjän armeijassa palvellut eversti Boris Gyllenbögel, joka käsittelee Suomen tulenarkaa sisäpoliittista tilannetta P. E. Svinhufvudille 9.1.1918 lähettämässään kirjeessä. Koska Parolen tila on rajallinen, joudun sivuuttamaan monia tärkeitä seikkoja ja käsittelemään vain kirjeen pääkohdat.

Gyllenbögel oli palannut kotimaahansa maaliskuun vallankumouksen 1917 jälkeen ja toiminut Uudenmaan läänin kuvernöörinä sekä prokuraattori Svinhufvudin työtoverina. Gyllenbögel kertoo muistelmissaan, miten hän joutui monet kerrat turvautumaan vaikeiden kysymysten yhteydessä oppineen ja kokeneen kollegansa apuun.

Kun Gyllenbögelin olisi pitänyt valtakijupakan vuoksi hajottaa eduskunta, hän oli noudattanut Svinhufvudin neuvoa antaa venäläisten hoitaa se homma. Samalla Gyllenbögel katsoi viisaimmaksi erota kuvernöörin virasta. Venäläiset hajottivat eduskunnan ja saivat vihat niskoilleen.

Tilanne paheni entisestään. Puhkesi yleislakko, jonka sosialistit kuitenkin yllättäen lopettivat. Eduskunta nimitti Svinhufvudin ns. itsenäisyysenaatin johtoon. Uusi tilanne antoi hengähdystauon. Hänen edustajansa matkustivat Saksaan pyytämään apua, aseita ja suojelusta. Vaikka Saksan

P. E. Svinhufvud.

todellinen johtaja Ludendorff valitti, ettei hänellä ollut mahdollisuutta täyttää kaikkia toiveita, hän kehotti julistautumaan itsenäiseksi. Ludendorff ymmärsi, ettei Suomi kestäisi pitkään, jos punaiset ryhtyisivät vallankumoukseen. Silloin saksalaiset voisivat rientää Suomeen ja miehittää se.

Kun Svinhufvud kysyi lähimmiltään, uskaltaisiko Suomi julistautua itsenäiseksi, jotkut pitivät ajatusta mahdottomana, mutta jotkut toiset olivat sen kannalla. Niin Suomesta tuli itsenäinen tasavalta.

Vaikka jotkut valtiot tunnustivat itsenäisyyden, jotkut empivät. Punaisten liikehtivät, pitivät radikaaleja palopuheita ja veljeilivät demoralisoituneiden venäläisten sotilaiden kanssa. Suomen selviytymismahdollisuudet olivat vähäiset.

Gyllenbögel olisi voinut organisoida hallitukselle sotavoimat jo keväällä

Eversti Gyllenbögel kirjoitti 9.1.1918 Svinhufvudille, että hänellä oli ollut jo keväällä 1917 mahdollisuus organisoida Suomelle sellaiset sotavoimat, joita kansa toivoi. Koska hän oli nähnyt, miten Venäjän vallankumous etenisi, hän oli pyytänyt, että heti ryhdyttäisiin varotoimiin. Vaikka oli ollut selvää, että Suomi tarvitsisi syksyyn 1917 mennessä omat asevoimat, muutamia tuhansia miehiä, minkä tärkeyttä hän oli monesti korostanut, mitään ei ollut tapahtunut. Venäjä oli tunnustanut Suomen itsenäisyyden joulukuussa 1917, vaikka Lenin ym. suunnittelivat pitkällä tähtäimellä muuta. Ranska, Ruotsi ja Saksa tunnustivat itsenäisyyden tammikuun alkupäivinä 1918, mutta jotkut muut vasta myöhemmin.

Kun Gyllenbögel lähestyi 9.1. Svinhufvudia, hän korosti tämän asiantuntemusta. Svinhufvud tiesi paremmin kuin muut, miten maata olisi rakennettava. Jotkut kansalaisryhmät eivät katsoneet lakien kuitenkaan sitovan itseään, eivätkä venäläiset sotilaat aikoneet muuttaa toimintatapaansa, vaikka Suomi oli tunnustettu itsenäiseksi.

Everstin mielestä Suomi oli jo sisällissodassa, jonka aikana valtiolliselta lähes puuttuivat voimakeinot ja tarkat tiedot vihollisistaan, heidän määrästään, aseistuksestaan ja suunnitelmistaan. Voitto oli kuitenkin saavutettavissa, sillä oli taisteltava vain ns. vallankumouksellisia joukkoja vastaan, joiden raukkamaisuutta to-

distivat murhanhimo ja ahneus. Olisi vain ryhdyttävä tuumasta toimeen.

Svinhufvud tunsi Gyllenbögelin mielestä punakaartilaiset paremmin kuin hän, joka tunsi vain venäläisen väen. Ammattisotilaana hän uskalsi väittää, etteivät venäläiset sotilaat herättäneet pelkoa, sillä kolme neljänestä menestyksestä johtui moraalista ja vain neljännes aineellisista syistä. Oli kuitenkin selvää, että senaatin oli pyrittävä hankkimaan aseita ja varustautumaan kaiken aikaa. Oli myös selvittävä punakaartien ja Suomessa olevien venäläisjoukkojen voima. Gyllenbögel ei halunnut provosoida sisällissotaa, mutta hän tiesi, että olisi oltava valmiina, kun kansalaisia alettaisiin uhata väkivallalla.

Juuri Svinhufvudin tehtävänä oli organisoida tehokas ase valtiovalan käytettäväksi. Gyllenbögel toivoi vain, ettei oltaisi myöhässä. Hän korosti, että jos hän oli useamman kuin kerran pannut itsensä vaaraan vieraalla taistelukentällä, niin ei lie ne olisi vaikeata uhrata henkeään Suomen itsenäisyydenkään puolesta. Hän kertoi, että hän oli jo marraskuun 1917 yleislakon jälkeen ehdottanut turvallisuusjoukkojen järjestämistä Pohjanmaalle, mutta ei ollut saanut minkäänlaista kutsua tehtävään. Hän myönsi, ettei täysin tuntenut tilannetta, koska hän oli pysytellyt noin puoli vuotta tapahtumista sivussa. Jos mitään sotilaallista organisoitumista ei ollut sillä välin tehty, hän ei katsonut voivansa vaieta, sillä hän oli pätevä sotilaskysymyksissä.

Oli yhdentekevää, kutsuisiko hallitus Gyllenbögelin hoitamaan vastuullista tehtävää vai ei, ”mutta hallituksella täytyy joka tapauksessa joutua elin, kutsuttakoon sitä nyt miksi tahansa, joka aina vaadittaessa voi antaa mieluummin auttavan vastauksen päivänpolttaviin ’sotilaallisiin’ kysymyksiin”.

Eversti Boris Gyllenbögel ilmoitti valtionhoitaja Svinhufvudille tammi-kuussa 1918 lähettämässään kirjeessä valmiutensa organisoida hallitukselle joukot. Kirje ei koskaan tavoittanut Svinhufvudia.

Svinhufvud ei saanut koskaan Gyllenbögelin kirjettä

Eversti Gyllenbögel korosti, ettei hänellä ollut oikeutta odottaa minäkäänlaista vastausta kirjeeseensä. Hän halusi kuitenkin sanoa, ”että hän olisi tavattavissa alla mainitussa osoitteessa jokaista sellaista varten, joka virallisesti, puolivirallisesti tai yksityisesti kääntyy puoleeni saadakseen opastusta hallitukselle uskollisten taistelukeinojen tai niiden mahdollisen toiminnan organisoimista varten.”

Tätä kirjettä Svinhufvud ei saanut koskaan. Se löytyi Moskovasta, SKP:n arkistosta. Sen olivat punaiset kaapanneet. Samoihin aikoihin Svinhufvud uskoi ylipäällikön tehtävät kenraali Mannerheimille. Senaatti ryhtyi Arthur Castrénin johdolla luomaan ”lujaa järjestysvaltaa” eli omaa armeijaa. Vaikka sosialistit syyttivät senaattia lahtarikaartin perustamisesta, eduskunta hyväksyi ehdotuksen 12.1. äänin 97–85. Gyllenbögel ei

Kenraali Ludendorff, joka käytännössä johti Saksan sotaponnistuksia, kehotti suomalaisia julistautumaan itsenäisiksi.

puhu kirjeensä asioista mitään muistelmissaan, eikä ole tietoa, kysyikö hän koskaan Svinhufvudilta, miksi hän ei kelvannut.

TEKSTI: **Matti Lackman**, professori

Kirjoittaja, professori Matti Lackman on tutkinut mm. jääkärihistoriaa, mistä on julkaissut kirjat Jääkärimuistelmia (1994) sekä Suomen vai Saksan puolesta. Jääkäreiden salattu historia (2000).

Nookan jääkärikämpä Perunkajärven rannalla

Jääkäriperinteen vaalijoiden pyhiinvaelluskohde

Lapin osaston jäsenkunta teki jääkäriperinteistä kiinnostuneiden ystävänsä kanssa kesäretken elokuun lopussa Nookan jääkärikämpälle. Kämpästä on historian kuluessa muodostunut Lapin osaston pyhiinvaelluspaikka, jossa ovat vierailleet alueen joukko-osastojen komentajien mukana merkittävä joukko jääkäriperinteen vaalijoita tukijoineen. Onpahan sinne saapunut Lapin sotilassoittokuntakin päästämään ilmoille Jääkärimarssin metsän siimeksessä. Johdattakoon tämä tarina lukijakuntaamme kohti joulua niine ajatuksineen, mitä jääkärit kokivat kämpässä jouluna 1916.

Kaisa Liljeberg esitti kämpän pihalla muisteluksia isänsä Heino Liljebergin arkistojen kätköistä. Heino Liljeberg oli osaston kunniapuheenjohtaja ja jääkärivääpeli Uno Liljebergin poika.

Nookan taustaa jääkäriin pojan silmin

”Meille Jääkäriperinteen vaalijoille tämä Nookan kämpä on muodostunut eräänlaiseksi ”pyhiinvaelluskohteeksi” - eikä aiheetta.

Onhan tänne enemmän tai vähemmän mies- ja naislukuisasti kokoonnuttu jo lukemattomia kertoja.

Tämän vanhan Nookan niitty- ja kalakämpän maineikas historia ei ole vain sitä, että se on vanha ja palvellut pitkään ansiokkaasti, vaan se, että sen suojissa on moni jääkäri saanut lepuuttaa itseään silloin, kun he henkipaltona joutuivat pitkän erämaita kulkien toimittamaan tärkeitä asioitaan.

Jo vuoden 1916 alussa joutui Kemin etappi lukuisten vangitsemisien takia ahtaalle ja se jouduttiin sulkemaan. Tilalle luotiin uusia etappiteitä Kemijoen yli ja edelleen Tornionjoelle. Santarmien ja käytyrien jatkuvasti te-

Kaisa Liljeberg kertoo kämpän jääkärihistorian isänsä Heinon ja isoisänsä Unon perimätietona. Kuulijoita oli läsnä 14. Jääkäreiden joulunviettokämpä näkyy taustalla. Kuulijoita vasemmalta Pekka Kuoksa, Markku Vartiainen, Risto Kuoksa, Markku Ronsi, Pasi Ruokanen Jari Kuoksa, vaimoväen jäädessä grillikatoksen varjoon.

hostuva toiminta kuitenkin aiheutti sen, että kulku näillä etappiteillä kävi hyvin vaikeaksi.”

Uusi etappireitti kuoksalaisten avulla

Saksasta etappitehtäviin komennetut jääkärit kokoontuivat Matarengissa Tornionjoen varrella Ruotsin puolella 19.11.1916. Kokouksessa päätettiin avata uusi erämaiden kautta kulkeva etappireitti Kemin alueen vaikeuksien vuoksi.

Reitti tutkittiin Juoksengin ja Pellon kohdalta aina Posion Pernuun saakka. Perunkajärvellä jääkärit katsastivat sopivaa etappitaloa ja päätyivät Posion kruununtorppaan, jonka isännälle he uskoutuivat. (Kruununtorppa oli itsenäinen suomalainen kruununtila, jolle ei vähäisten tilusten vuoksi annettu manttaalia. Maaveron aikana kruununtorppa maksoi valtiolle sille

Osaston kunniapuheenjohtaja ja yhdistyksen kunniajäsen Leena Ovaska porukan kokeneimpana muisteli aikaisempia tätäkin juhlavampia käynnejä osaston pyhiinvaelluspaikalla mittavan kuvakollaasin kera.

määrätyn raha- tai jyväveron. Posion kruununtorppa sijaitsi Perunkajärven rannalla ei Posiolla)

Isäntä Heikki Hermannin Kuoksa harkitsi jääkäreiden esittämää asiaa seuraavaan päivään ja antoi sitten myöntävän vastauksen - Posion etappi oli perustettu.

Jääkärit olivat osuneet oikeaan taloon.

Heikki Hermannin oli palvellut kolme vuotta Oulun tarkka-ampujapataljoonassa (Suomen Ruotujakoinen 3. Oulun Tarkka-ampujapataljoona) ja sen jälkeen työskennellyt viisi vuotta Amerikassa.

Samoin hänen vaimonsa Briitta Kustaava oli ollut mukana Amerikassa - ja näin ollen heillä molemmilla oli varmasti muita aikalaisiaan avarampi käsitys maailmasta ja suomalaistenkin isänmaallisista ajatuksista. Tämä varmasti vaikutti jääkäreiden kannalta

katsottuna positiivisen päätöksen syntyyn auttaa jääkäreitä.

Tämän uuden etapin - Pohjoinen etappi - johtajaksi määrättiin Einari Veijo.

Venäläisten uhka

Ensimmäinen venäläisten santarmien ja jääkärien välinen aseellinen yhteenotto oli tapahtunut Simon Maaninkajärvellä 11.12.1916. Einari Veijo oli samoihin aikoihin etappitehtävissä Ranualla ja kuuli tuosta tapahtumasta. Hän palasi Posion etappiin jouluaaton aattona kovassa pakkasessa hiihtäen. Ranualla matkaa Perunkajärvelle kertyi toista sataa kilometriä santarmeja ja käytyreitä väistellen.

Samaan aikaan kolme muuta jääkäriä oli odottamassa Kuoksan omistamalla Saarijärven kämpällä noin 5-6 kilometriä Perunkajärven pohjoispuolella, jonne Heikki Vilho Kuoksa

oli heidät opastanut. Kyseiset jääkärit olivat palanneet omista tehtävistään jo aikaisemmin. Kuoksan isäntä kävi hakemassa jääkärit Posioon Perunkajärven kaakkoisrannalle. Näin saatiin kokoon neljän jääkäriin joukko; Aleksanteri Autti, Väinö Lundberg, Armas Sihvo ja Einari Veijo oli pitkien hiihtojen jälkeen jälleen koossa.

He saunoivat talossa ja yöpyivät maitokamarin lattialla. Isäntä Heikki Hermannin asettui sänkyynsä aivan oven pieleen, ja niinpä kellään asiaan kuulumattomalla ei ollut mahdollisuutta mennä - tai edes kurkistella sisälle.

Majailu Posiossa kävi venäläisten takia sen verran vaaralliseksi, että päätettiin siirtyä Nookaan, Perunkajärveltä länteen noin 10 kilometrin päähän, Nookajoen varteen synkkään korpeen, jossa tuo tunnettu joulunvietto sitten tapahtui.

Joulu 1912 jääkäreiden tapaan

Kenraali Autti muisteli Rovaniemellä vuonna 1954 tuosta joulunvietosta seuraavasti:

“Piisissä paloivat tervaspuidet. Toimme kämppään pienen kuusen, johon sytytimme ainoan kynttilämme, lauloimme joululauluja ja muistelimme kotiväkeämme. Ulkoa kuului rapinaa. Silloin tartuimme aseisiimme, mutta porot ne vain liikkuivat - ympärillämme oli pimeä, asumaton erämaa. Minun kotini oli Rovaniemellä, mutta

Pekka Kuoksa muistelee kuoksalaisia kämpän vaiheita ja Kuoksan suvun osallistumista jääkärien tukemiseen. Ei ollut helppoa raapia elantoa suurille perheille Perunkajärven erämaissa. Perheet olivat isoja ja lapsikuolleisuus valtava mm espanjantaudin seurauksena. Silti tarmoa riitti vielä tukea jääkäriiliikkeen toimia. Kuvassa vasemmalta Lapin osaston PJ Markku Aherto, Pekka Kuoksa, kämpässä häyönsä viettänyt Markku Vartiainen ja oikealla Risto Kuoksa.

Pekan poika Jari Kuoksa esitteli kämpän sisätilat, josta löytyi jääkärirekvisiittaa vieraiden tutkittavaksi. Jari lupaili jääkäriperinteen vaalimiseksi jatkuvuutta Nookajoen varressa.

eivät vanhempani edes aavistaneet, että olin viettämässä joulua vain kolmen peninkulman päässä.”

(Autti oli ainoa jääkärikenraali Rovaniemeltä. Eläköidyttyään kenraali piti kirjakaupaa Lapin osaston johtokunnan jäsen Ari Huhtamon isoisän Albert Huhtamon tiloissa 1950-luvulla.)

Jääkärit joutuivat pian vetäytymään Ruotsin puolelle saamaan uusia ohjeita toimintaansa varten, sillä viranomaiset olivat saaneet vihiä heidän liikkeistään.

Kuoksan väki Posion etappitalossa joutui pian tiukkaan syyniin. Santarit majailivat talossa pari viikkoa yhteen menoon ja kuulustelivat sen asukkaita venäläiseen malliin.

Talon väki selvisi sinnikkyydellään lopulta voittajana kahtatoista santarimia vastaan. Jääkäreitä ei kovankaan uhkailun edessä paljastettu, vaikka henki oli vaarassa tai vähintään lähtö Siperiaan luvassa.

Kämpä ja sen perinteet pelastetaan

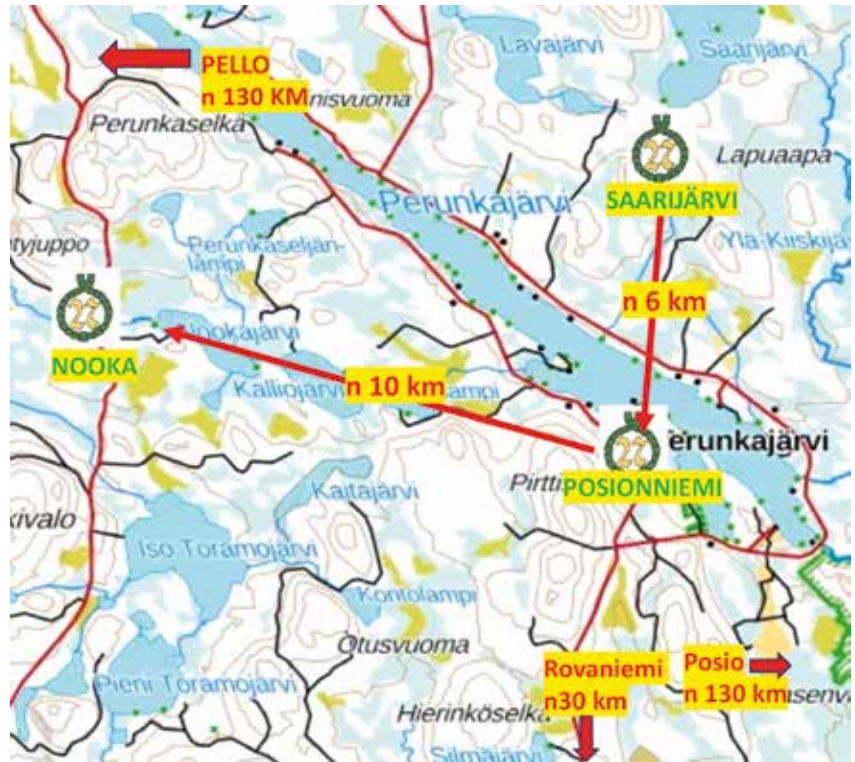
Nookan kämpän omistaja Kaino Kuoksa oli kunnostanut kalamiesten ja kulkijoiden käyttämän autiokämpänsä ja tullut sellaisiin ajatuksiin, että kämpä olisi säilytettävä ja sen arvokkaat itsenäisyystaisteluun liittyvät muistot jotenkin säilytettävä. Tuli ajatus muistolaatan hankkimisesta.

Kainon sisar Viola Kuoksa-Wave otti yhteyttä jääkärikenraali Väinö Vainioon, joka sitten toimitti Jääkäriliiton teettämän muistolaatan kämpään kiinnitettäväksi.

Laatan naulaamisen juhlaa vietettiin 5.7.1969. Jääkäriliiton silloinen puheenjohtaja jääkärieversti Olli Paloheimo ja jääkäriväpelit Frans Pesonen (Lapin osaston entisen puheenjohtajan eversti evp Matti Pesosen isoisä) ja Uno Liljeberg edustivat jääkäreitä.

Vuonna 1984 kämpä uusittiin talokootyöllä aivan perustuksia myöten.

Kaino Kuoksan ajatuksista oli siis

Kovin pitkiä olivat jääkäreiden hiihtomatkat, mutta paikallisten pyyteettömällä tuella niistäkin selvitettiin.

lähtenyt liikkeelle ajatus kämpän säilyttämisestä ja muistolaatan hankkimisesta. Kuoksan perheellä ja koko suvulla on hienot perinteet vaalittavanaan. Erinomaisesti he ovatkin tehtävän hoitaneet. Meillä perinteenvaalijoilla on nytkin syytä kiittää tästä työstä kuoksalaisia ja toivottaa jatkuvaa innostusta asiaan. Näihin Heinin sanoihin on meidän tämän päivän perinteenvaalijoiden helppo yhtyä.

Lopuksi

Lukijaa ehkä hämmästytti Posion näkyminen etappina, kruununtorpana sekä piilopaikkana Saarijärven ja Nookan kämppeiden ohella. Kumpikin kämpä sekä torppa sijaitsevat Perunkajärven tuntumassa noin 30 kilometriä Rovaniemeltä pohjoiseen. Perunkajärven kaakkoisrannalla sijaitsee Posionniemi, jossa kruununtorpassa jääkärit Saarijärven kämpän

jälkeen majailivat. Etappireitti taas ylsi Ruotsin rajalta Pellon nurkilta aina Rovaniemen itäpuolelle Posion kirkonkylän tuntumaan reilusti yli 200 kilometrin matkan. (Katso kartta.)

”Jääkäreitä ja laturahoja”-kirjassa on kerrottu Lapin etappireiteistä ja Nookastakin lisää, mm Viola Kuoksa-Waven tarina posiolaisesta ohraleivän palasesta, jota ei leivottu Pentikin mäellä, vaan Perunkajärvellä. Kirjaa on vielä saatavilla muutama kappale Jääkärikansta tai kirjoittajalta – vaikkapa joululahjaksi.

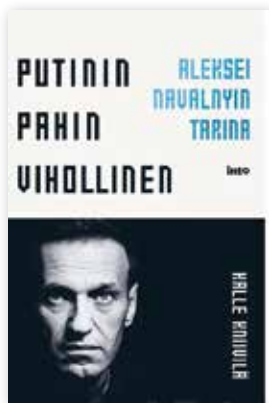
Hyvää joulun odotusta!

TEKSTI JA KUVAT:

Markku Aherto

Kaisa Liljeberg

Putinin pahin ja sitkein vihollinen

Putinin pahin vihollinen

Aleksei Navalnyin tarina

Kalle Kniivilä

Into 2021

Venäläisissä sotamuistomerkeissä on usein lause: Ketään ei unohdeta, mitään ei anneta anteeksi. Lause pätee myös presidentti Putiniin. Jos häntä vastustat hiukkaakaan, nimi painetaan mieleen. Vain polvillaan ryömien, anteeksi antoa anellen voi sen saada. Jos saa? Tällaiseen mateluun ei venäläinen oppositiojohtaja Aleksei Navalnyi ole suostunut.

Kirja kertoo maailman tunnetuimmasta poliittisesta vangista Aleksei Navalnyistä: Putinin pahimmasta, ainakin sitkeimmästä vihollisesta. Tekstissä käydään läpi Navalnyin murhayritys Novitshok-hermomyrkyllä 20. elokuuta 2020. Hengen ottoa yritettiin sivelemällä myrkyä uhrin alushousuihin. Teko on pöyristyttävää luettavaa!

Minkäänlaista Putinin arvostelua ei sallita. Tuomioistuinlaitos on täysin

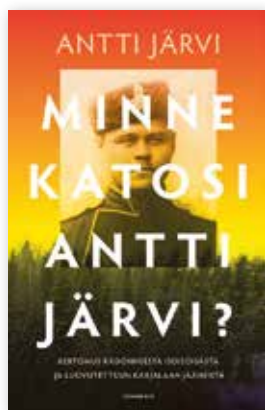
korruptoitunut ja tuomioita jaetaan kuten johtaja käskää. Täysin tekais-tuin syin. Oppositio on murskattu brutaalisti, julistettu kriminaaliksi äärijärjestyksi.

On täysin käsittämätöntä, että Navalnyin selvittyä hengissä murhayrityksestä murhan tilaaja laittaa miehen vankilaan kun tämä palaa kotimaahansa!

Navalnyin pitkä puolustuspuheen-vuoro oikeudessa on melkoista kriti-kointia Putinia ja venäläistä tuomio-istuineläitosta kohtaan. Mutta varmasti totta. Oltakoon Aleksei Navalnyistä mitä mieltä tahansa, niin henkisesti ja moraalisesti hän on paljon ylempänä kuin vihaajansa Venäjän presidentti.

Pertti Rampanen

Karjalaan jääneen kohtalo

Minne katosi Antti Järvi?

Kertomus kadonneesta isoisästä ja luovutettuun Karjalaan jääneistä

Antti Järvi

374 sivua, Gummerus 2023

On totuttu ajattelemaan, että sodan aikana Karjala tyhjentyi suomalaisista heidän lähtiessään evakkoon sodan tieltä. Pieni osa karjalaisista jäi kuitenkin kotiseuduilleen mitä erilaisimmista syistä. Karjalaan jääneiden lukumääränsä ei ole tiedossa ja moni on jo unohtunut. Näin meinasi käydä myös Antti Järvelle, jonka kohtaloa alkoi nimikaima pojanpojanpoika selvittää Tietokirjallisuuden Finlandia-palkintoehdokkuuden arvoisesti.

Amerikassakin onneaan koittanut Antti Järvi jäi kotitalalleen Jaakkimaan muun perheen lähtiessä evakkoon talvisodan tieltä. Viimeiset tiedot perheelle tuli isästä välirauhan aikana, silloin hän asui Sortavalassa. Tämän jälkeen yhteydet katkesivat eikä Antti

Järvestä enää kuultu ennen kuin 2020-luvulla, kun nuorempi Antti Järvi alkoi tutkia suvussa tuossa vaiheessa vaiettua asiaa.

Perhe teki sodan aikana ja sen heti sen jälkeen tiedusteluja Antti Järven kohtalosta viranomaisten kautta, mutta tuloksetta. Vasta 2020-luvulla selvisi hänen surullinen kohtalonsa. Itänaapurissa nähtiin vakoojia kaikkialla eikä kotiseudulle jäänyt vihollismaan kansalainen herättänyt suurta luottamusta Epäselväksi jäi, miksi Antti Järvi jäi kotitalalleen muun perheen lähtiessä evakkoon? Tämä salapoliisikertomus antoi kuitenkin vastauksen moniin kysymyksiin.

Pasi Pulju

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen säännöt 2024

Nimi, kotipaikka ja kieli

1 §

Yhdistyksen nimi on Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry, ruotsiksi Jägarbataljon 27:s Traditionsförening rf, jota näissä säännöissä nimitetään Yhdistykseksi.

Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki.

Yhdistyksen kielet ovat suomi ja ruotsi. Kokouspöytäkirjat pidetään suomeksi.

Tarkoitus, toiminta ja toimialue

2 §

Yhdistyksen tarkoituksena on ylläpitää niitä ihanteita, jotka johtivat Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n perustamiseen, sekä vaalia ja ylläpitää tämän pataljoonan muistoa jajaääkärin henkistä perintöä.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi Yhdistys tukee ja avustaa oikean tiedon jakamista jääkäriilikkeestä. Tämä tapahtuu järjestämällä jääkäreitä käsitteleviä koulutus-, luento- ja keskustelutilaisuuksia sekä perinnetilaisuuksia ja tutustumismatkoja. Lisäksi Yhdistys tukee jääkäriilikettä koskevaa tieteellistä ja taiteellista toimintaa sekä harjoittaa julkaisu- ja toimintaa.

Yhdistys toimii koko valtakunnan alueella rekisteröityinä Osastoina. Näissä säännöissä osastoanimetään Osastoksi. Niiden lukumäärän ja alueellisen jakautuman päättää yhdistyksen hallitus. Osastot toimivat jäsentensä yhdystienä Yhdistyksen toimintaan.

Yhdistys toimii alueellisten rekisteröityjen Osastojen aatteellisena tai toiminnallisena yhdyssiteenä kehittämällä, ohjaamalla ja tukemalla tietoutta jääkäriperinteestä.

Yhdistys voi hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta sekä vastaanottaa testamentteja ja lahjoituksia.

Yhdistys ei osallistu puoluepoliittiseen toimintaan.

Jäsenyyttä koskevat määräykset

3 §

Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voi päästä Osasto tai henkilö, joka

ilmoittaa halunsa kannattaayhdistyksen tarkoitusta ja päämääriä.

Yhdistyksen kokous hyväksyy Osaston jäsenyyden ja yhdistyksen hallitus henkilöjäsenyyden.

Yhdistyksen kokous voi Yhdistyksen hallituksen esityksestä kutsua Yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi tai kunniajäseneksi Yhdistyksen tarkoitusperiä huomattavalla tavaltaedistäneen henkilön. Kunniapuheenjohtajaksi voidaan kutsua vain Yhdistyksen puheenjohtajana aikaisemmin toiminut henkilö. Kunnia-puheenjohtajana voi olla ainoastaan yksi henkilö kerrallaan.

Yhdistyksen kannattajajäseneksi voi päästä yhteisö tai luonnollinen henkilö. Yhdistyksen hallitushyväksyy kannattajajäsenen.

4 §

Varsinaiset ja kannattajajäsenet maksavat Yhdistykselle jäsenmaksun, jonka suuruus määrätään kutakin toimintavuotta varten Yhdistyksen syyskokouksessa.

Kunniapuheenjohtajalta ja kunniajäseniltä ei jäsenmaksua peritä.

5 §

Yhdistyksen Osasto voi erota Yhdistyksestä ilmoittamalla siitä Yhdistyksen kokoukselle.

Yhdistyksen kokous voi erottaa Osaston määrääjäksi tai kokonaan tämän laiminlyötyävelvollisuutensa Yhdistystä kohtaan tai toimittua Yhdistyksen tarkoituserien vastaisesti.

Yhdistyksen hallitus voi erottaa henkilön määrääjäksi tai kokonaan tämän laiminlyötyävelvollisuutensa Yhdistystä kohtaan tai toimittua Yhdistyksen tarkoituserien vastaisesti.

Yhdistyksen kokoukset

6 §

Yhdistyksellä on toimintavuositteina kaksi varsinaista kokousta: kevätkokous, joka pidetään viimeistään huhtikuun loppuun mennessä ja syyskokous, joka pidetään viimeistään marraskuun loppuun mennessä.

Ylimääräinen Yhdistyksen kokous voidaan pitää, milloin Yhdistyksen hallitus katsoo sentarpeelliseksi tai milloin yksi kymmenesosa (1/10) Yhdistyksen äänioikeutetuista jäsenistä sitä Yhdistyksen hallitukselta määrätyn asian käsittelyä varten kirjallisesti pyytää.

Yhdistysten kokousten kokouspaikan ja -ajan määrää Yhdistyksen hallitus.

Kutsu yhdistyksen kokoukseen toimitetaan jäsenille vähintään 14 päivää ennen kokousta kirjeellä, sähköpostilla, Yhdistyksen kotisivuilla tai julkaisemalla kokouskutsu tietoinen jäsenlehdessä.

Yhdistyksen kokouksiin voi osallistua jokainen Yhdistyksen jäsen ja Osaston henkilöjäsen, joka on jäsenmaksunsa maksanut.

Kokoukseen voi osallistua yhdistyksen hallituksen niin päätettäessä etäyhteydellä kokouskutsussakerrotulla tavalla. Etäosallistujat vastaavat etäosallistumiskuluista.

7 §

Yhdistyksen kokouksessa jokaisella Yhdistyksen varsinaisella jäsenellä, joka on jäsenmaksunsa suorittanut, on yhdistyksen kokouksissa puhe- ja äänioikeus. Jokaisella jäsenellä on yksi (1) ääni. Kannattajajäsenellä ei ole äänioikeutta.

8 §

Yhdistyksen kokouksessa tulee päätökseksi se mielipide, jonka puolesta useimmat äänet onannettu. Äänten mennessä tasan vaali ratkaistaan arvalla. Muissa asioissa voittaa se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

9 §

Yhdistyksen kevätkokouksessa:

1) Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkistajaa ja kaksi ääntenlaskijaa.

2) Todetaan läsnä olevien jäsenet sekä kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

3) Käsitellään Yhdistyksen toimintakertomus ja tilinpäätös.

4) Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä vastuuvollisille.

5) Käsitellään muut hallituksen esittämät sekä Osastojen ja henkilöjäsenien vähintään neljätoista (14) päivää ennen kokousta Yhdistyksen hallitukselle kirjallisesti kokouksen käsiteltäväksi esittämät asiat, ei kuitenkaan yhdistyslain 23. §:ssä mainittuja, ellei niitä ole kokouskutsussa mainittu.

10 §

Yhdistyksen syyskokouksessa:

1) Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkistajaa ja kaksi ääntenlaskijaa.

2) Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus sekä läsnä olevien jäsenet.

3) Valitaan Yhdistykselle sen erovuorossa olevien hallituksen jäsenten tilalle puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä hallituksen muut jäsenet.

4) Valitaan seuraavaksi toimintavuodeksi tilintarkastajaa ja hänelle varatilintarkastaja.

5) Päätetään jäsenmaksut seuraavalle toimintavuodelle ja niiden suorittamisaika.

6) Määrätään tilintarkastajan palkio.

7) Vahvistetaan seuraavan toimintavuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio.

8) Käsitellään muut hallituksen esittämät sekä varsinaisten jäsenten vähintään neljätoista (14) päivää ennen kokousta Yhdistyksen hallitukselle kirjallisesti kokouksen käsiteltäväksi esittämät asiat, ei kuitenkaan yhdistyslain 23. §:ssä mainittuja, ellei niitä ole kokouskutsussa mainittu.

Yhdistyksen hallitus

11 §

Yhdistyksen hallitus toimii Yhdistyksen lakimääräisenä edustajana.

Hallitukseen valitaan toimintavuosittain puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kuudestakymmenen (6–8) varsinaista jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet.

Hallituksen jäsenten toimiaika on kaksi vuotta. Erovuorossa on vuosit-

tain kolmesta neljään (3–4) hallituksen jäsentä kerrallaan. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan vuorovuosina.

Hallitus ottaa ja irtisanoo toiminnanjohtajan ja muun mahdollisesti tarvittavan henkilökunnan. Hallitus voi asettaa toimikuntia ja määrätä niiden tehtävät.

Kokouksesta on ilmoitettava hallituksen jäsenille vähintään kolme (3) päivää ennen kokousta.

Kokoukseen voi osallistua Yhdistyksen hallituksen niin päätettäessä etäyhteydellä kokouskutsussakerrotulla tavalla. Etäosallistujat vastaavat etäosallistumiskuluista.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai tämän estyneenä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet (1/2) hallituksen jäsenistä puheenjohtajisto mukaan luettuna on läsnä.

Hallituksen kokouksessa tulee päätökseksi se mielipide, jonka puolesta useimmat äänet on annettu. Äänten mennessä tasan vaali ratkaistaan arvalla. Muissa asioissa voittaa se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

12 §

Yhdistyksen hallitus huolehtii Yhdistyksen toiminnasta ja sen tulee siinä tarkoituksessa

1) Toimia Yhdistyksen tarkoituksien toteuttamiseksi ja huolehtia Yhdistyksen sisäisestä toiminnasta.

2) Edustaa Yhdistystä.

3) Kutsua koolle Yhdistyksen kokoukset sekä valmistella niissä käsiteltävät asiat.

4) Panna täytäntöön Yhdistyksen kokousten päätökset.

5) Hoitaa Yhdistyksen rahavaroja ja muuta omaisuutta sekä huolehtia tilinpäätöksen valmistamisesta.

6) Huolehtia toimintakertomuksen laatimisesta.

7) Huolehtia toimintasuunnitelman ja talousarvion laatimisesta.

8) Päätää henkilöjäseneksi hyväksymisestä ja erottamisesta sekä pitää jäsenluetteloa.

9) Päätää esitykset Yhdistyksen edustuksista.

10) Palkkaa ja erottaa toimihenkilöt.

11) Tukee ja ohjaa Osastojen toimintaa.

Yhdistyksen nimen kirjoittaminen

13 §

Yhdistyksen nimen kirjoittavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri, aina kaksi yhdessä.

Hallitus voi oikeuttaa sihteerin kirjoittamaan yhdistyksen nimen yksin.

Toiminta- ja tilivuosi sekä toimintantarkastus

14 §

Yhdistyksen tilikausi on kalenterivuosi. Hallituksen on annettava tilinpäätös ja vuosikertomustilintarkastajille vuosittain ennen maaliskuun 1. päivää.

Tilintarkastajien tulee antaa maaliskuun aikana hallitukselle kirjallinen kertomus suorittamastaan Yhdistyksen hallinnon ja tilien tarkastuksesta vuosikokoukselle toimitettavaksi.

Sääntöjen muuttaminen ja Yhdistyksen purkaminen

15 §

Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta on päätettävä sen kokouksessa. Jotta muutos tulisi hyväksytyksi, sillä on oltava vähintään 2/3 kannatus kokouksessa muutoksesta äänestettäessä annetuista äänistä.

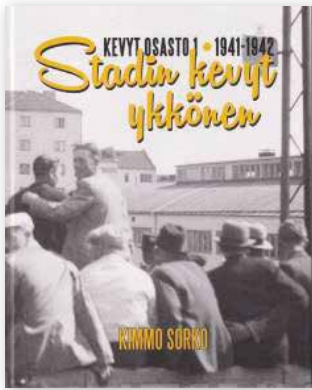
Yhdistyksen purkamisesta on päätettävä kahdessa vähintään kahden kuukauden väliajoin pidettävässä Yhdistyksen kokouksessa, joissa kummassakin purkamisen puolesta annettavia ääniä on oltava vähintään 3/4 lopettamisesta äänestettäessä annetuista äänistä.

16 §

Jos Yhdistys purkautuu, sen varat on luovutettava Jääkärisäätiölle käytettäväksi näiden sääntöjen 2§:n mukaiseen tarkoitukseen.

Mikäli varojen luovuttaminen Jääkärisäätiölle ei ole mahdollista, ne on luovutettava muulle jääkäriperinteen liittyvälle yhteisölle.

Unohdettu joukko-osasto

Stadin kevyt ykkönen

Kevyt Osasto 1 1941–1942

Kimmo Sorko

330 sivua, Omakustanne 2023

Helsingissä Kulosaarella Ruotsalaisella yhteiskoululla perustettu Kevyt osasto 1 saa nyt ansaitsemansa talti-

oinnin. Kesällä 1941 jokaiseen Suomen armeijan divisioonaan kuului kevyt osasto. Ne olivat vajaan 600 miehen vahvuisia polkupyörillä liikkuneita osastoja, joiden tehtävänä oli hyökätä ja tiedustella.

Stadin kevyt ykkönen kertoo sanoin, kuvin, tietoruuduin ja kartoin 12. divisioonaan kuuluneen stadin kundien joukko-osaston reipasvauhtisesta etenemisestä Kannaksen halki syyskesällä 1941. Taistelut olivat rajuja, vaikkakin varsinaisia taistelupäiviä oli kohtuullisen rajallisesti. Tulosta ja tappioita syntyi.

Kimmo Sorko on tehnyt laadukasta työtä apureineen materiaalin hankinnassa. Vain 2. komppanian sekä konekiväärikomppanian sotapäiväkirjat löytyvät arkistosta. Siitä huolimatta kirja rakentaa kiintoisan kuvan kaupunkilaispoikien sotaretkestä. Samalla

se antaa, ainakin minulle, uutta tietoa kevyen osaston käytöstä liikkuvana, varustukseltaankin kevyenä, yksikkönä. Tehtävänä oli muun muassa suorittaa perääntyvän vihollisen takaa-ajoa ja hankkia taistelukosketus. Maastona Karjalankannas sopi tiheään tieverkostansa takia erittäin hyvin nopeasti liikkuvalla joukolla.

Kevyt Osasto 1:n sota päättyi jo maaliskuussa 1941 yksikön lakkautamiseen.

Teoksen lopussa on kattava luettelo kaatuneista, sotasairaaloihin joutuneista, kunniamerkein palkituista ym. Sota-aikaisia albumikuvia täydentävät nykykuvat osaston entisiltä taistelu-paikoilta.

Ville Kaarnakari

Ukrainalaiset kutsuvat venäläisiä örkeiksi

Minun Ukrainani

Maxim Fedorov

239 sivua, Minerva 2023

Maxim Fedorov on meille kaikille tuttu televisiuutisista. Tämä Ylen Kiovan kirjeenvaihtaja edustaa sitä kansallisuuksien kirjavuutta, minkä valtava Neuvostoliitto synnytti. Hänen äitinsä on syntynyt Pohjois-Kazakstaniassa, vaikka suku oli ukrainalainen. Isä puolestaan on syntynyt Latviassa. Maxim itse on syntynyt Leningradissa.

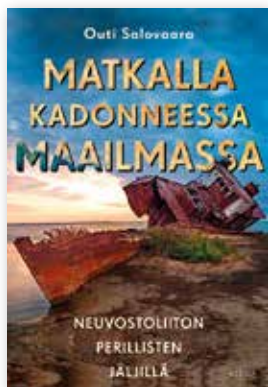
Yleisradion kirjeenvaihtajan työn takia sellaisen asunnon, että voi tehdä suorat lähetykset asunnon parvekkeelta. Hän niin kuin muutkin kiovalaiset viettävät päällisin puolin normaalia elämää. Siellä tottuu ilmahälytyksiin, ulkonaliikkumiskieltoon, sähkökatkoihin, sääntöihin ja rajoituksiin. Hän sanoo kirjoittaneensa suuren osan kirjastaan pommisuojojassa. Sotilaista ja heidän oloistaan Fedorov ei paljoa kerro.

Ukrainalaiset kutsuvat venäläis-sotilaita örkeiksi. Tolkienin Tarussa sormusten herrassa ne ovat rumia, taistelunhaluisia sekä vihamielisiä ja haluavat tuhota kaiken tieltään.

Fedorov pohtii rauhan mahdollisuutta. sen edellytyksenä on presidentti Zelenskyin asettamat ehdot, joista tärkeimmät ovat sotarikollisten saattaminen vastuuseen sotakorvausten maksaminen sodan uhreille ja kaikkien miehitettyjen alueiden vapauttaminen. Rauha on noilla ehdoilla kovin kaukana. Se edellyttäisi Putinin kukistumista. Mutta hänen seuraajansa paikalla on vaikea nähdä rauhan miestä, kun nyt Putinia kritisoivat lähinnä sellaiset henkilöt, jotka vaativat sotaan kovempia otteita.

Jukka Knuuti

Matkakirja entisen Neuvostoliiton enimmäkseen kurjista oloista

Matkalla kadonneessa maailmassa

Neuvostoliiton perillisten jäljillä

Outi Salovaara

363 sivua, Atena 2023

Jo kansikuva kertoo, minkälainen Outi Salovaaran matkakertomus on. Kuivalla maalla jököttävä laivan raato kertoo valtavasta ekokatastrofista: Kaspian merta suurempi Aral-järvi on kuivunut lähes kokonaan, kun järveen laskevien jokien vesi johdettiin puuvilla- ja riisiviljelyksille.

Luonnon huoleton tuhoaminen on yhtenä punaisena lankana, kun Salovaara kuvaa entisen Neuvostoliiton lähinnä eteläisiä osia. Sotshin olympialaisia valmisteltaessa rakennettiin huoletta luonnonsuojelualueille ja samanlainen on meno myös Laatokan rannoille rakennettaessa. Aiemmin Suomeen kuuluneet alueet ovat erityisesti Pietarin eliitin suosittua vapaaajan asumuksille.

Niin Turkmenistaniin kuin Laatokan rannoille rakennetaan hotelleja,

joissa ei ole juurikaan asukkaita. Öljy- ja kaasurahoilla rakennetaan kokonaisia marmorilla silattuja kaupunginosia, joissa ei näy autoja sen enempää kuin asukkaitakaan.

Jos ovat olosuhteet masentavia, matkaja tuntuu tapaavan kaikkialla ystävällisiä ja avuliaita ihmisiä. Kazakstanissa neuvokas opas vie kirjoittajan Baikonurin avaruuskeskukseen, vaikka tältä puuttuvat kaikki pääsyyn tarvittavat dokumentit. Vaikka mikään ei toimi, niin kaikki kuitenkin järjestyy.

Salovaara on kirjoittanut matkakirjan, joka on enemmän kuin matkakirja. Neuvostoliitto on historiaa, mutta sen vaikutus pilaa edelleen ihmisten elämää kautta entisen laajan neuvostojen maan.

Jukka Knuuti

Venäläinen sodan ja suuruuden romantiikka pelottaa

Putinin sodat

Mark Galeotti

457 sivua, Minerva 2023

Vladimir Putin tarjoili ensin toivekuvia lännelle: lähentymisestä, hetkellisen uskon Venäjän astumisesta nyky-

aikaan, kylmän sodan loitonemisesta. Länsi ja Suomi siinä sivussa menivät yhteiseen halpaan. Dmitri Medvedevin lahjakissa Tarja Haloselle oli härski vitsi, eikä kansoistamme ollut aidoksi ystäviksi, kuten ei ole koskaan ollutkaan.

Putin pani Venäjän rikkaat kurtiin ja ryhtyi sotilasjohtajaksi. Neuvostoliiton hajoaminen oli historiallinen vääryys, jota hän on armeijansa avulla pyrkinyt ennallistamaan. Toisen maailmansodan jälkeiset rajat Putin haluaisi takaisin. Vanha suuruuden aika tulisi palauttaa. Romuttunut Puna-armeija rapistui nopeasti. Valtaushyökkäys Ukrainaan sai valheellisen nimen taisteluna natseja vastaan.

Galeotti kuvaa seikkaperäisesti, miten Venäjä juhlii mahtavuuttaan, voitonpäiväänsä ja halua kasvattaa valtakuntaansa. Kuten aina – vaan kuten

ei aina Suomessa – Venäjällä sotaveteraanit nauttivat kunnioitusta palkintokoristeiden kilistellessä rintapielissä. Vahinko etteivät he pääse kuulemaan edes vaihtoehtoisia näkökulmia saati toisenlaista totuutta.

Putinista on kirjoitettu länsivihan lietsojana jo niin paljon, että uusien vivahteiden etsiminen, löytäminen ja hyödyntäminen alkavat vaikuttaa kertaukselta. Eniten Galeottin Venäjä-kuvauksen sisällössä herätti ihmetystä aseiden ja sotilashenkisyyden palvonta. Jossakin hiljaisuudessa ja suruissaan elelevät myös ne, jotka ovat menettäneet poikansa – täysin hyödyttömän sotauhon seurauksena. Vallatulla maalla on suunnattoman kova hinta.

Markku Jokipii

KGB-NKP:n siipien suojassa, kunnes...

KÄÄNNE

Suomen irtiotto Kremlistä
Eurooppaan

Juho Ovaska

412 sivua, Docendo 2023

Kuinka vaikeata olikaan Suomen tunnustaa selvät merkit Neuvostoliiton sä-

röilystä ja hajoamisen ennakoinnista. Juho Ovaskan edellinen teos ”Mauno Koiviston idän kortti” oli kuumaa luettavaa ja kuvaus pelokkaasta fundeerauksesta ja sokeasta uskosta Mihail Gorbatsovin epätoivoisen uudistustyön onnistumiseen.

Aikoinaan tohtori Jukka Tarkka puolusti presidentti Koiviston hitautta, vaikka tämä vielä lokakuussa 1989 tyrnäsi Baltian itsenäisyysajatuksat. Silti Tarkka totesi kriittisesti: ”Äärimmäisissä tilanteissa ihmisyyden syvyyksistä nouseva oikeudentunto voittaa poliittisen logiikan”. Pienen maan olisi tullut tukea pientä naapurimaata.

Nyt kyse on Suomen lännetty-misen kuvauksesta, jossa oli ”puolueettomuus”-termiin tarrautuvia – esimerkiksi ulkoministerinä ollut Paavo Värynen. ”Mauno Koivisto 100v.” -hengessä syntynyt kirja antaa

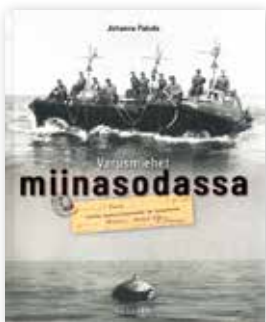
kunniaa, mutta muistuttaa sivusivulta, miten jatkuvasti ja hartaudella kuunneltiin koko ajan kuiskauksia Kremlin suunnasta.

Lännettyminen tapahtui – kunhan siihen lupa saatiin – ripeästi ja jopa oma-aloitteisesti kuin kalkkiviivoilla. Ja haluaapa Ovaska ihan lopuksi antaa synninpäästön: ”Vuosikymmeniä harjoitetun ystävyyss- ja puoluepolitiikan menettelytavat eivät olleet kaikkein kunniallisimpia, mutta niistä huolimatta Suomi oli pohjimmiltaan osa länttä”.

Siinä toteutui yksi Mauno Koiviston Suomen keskeisistä päämääristä: halu selviytyä.

Markku Jokipii

Varusmiehet hengenvaarallisissa tehtävissä sotien jälkeen

Varusmiehet miinasodassa

Johanna Pakola

192 sivua, Vanavesi Oy

Tietokirjailija Johanna Pakola on julkaissut lukuisia erityisesti rannikkotykistöön sekä rannikkolinnakkeisiin ja muuhun merelliseen sotahistoriaan

liittyviä tietokirjoja. Varusmiesten käytöstä merimiinojen raivauksessa vuosina 1945–1950 Pakola kirjoitti jo kymmenen vuotta sitten, mutta tämä kirja on oleellisesti laajennettu ja täydennetty laitos aiemmasta.

Virike kirjoittamiseen syntyi tunteesta, että sotien jälkeinen miinanraivaus ja etenkin varusmiesten käyttö hengenvaarallisissa töissä oli huonosti tunnettu aihe muutoin varsin läpikutkussa sotahistoriassamme. Kymmenien miinanraivaajien osalta hengenvaara myös konkretisoitui, ja Pakolan kirja on myös kunnianosoitus miinanraivauksessa surmansa saaneille.

Komentaja Jussi Koskisen ja komentaja Henri Kummalan käsialaa on jakso, jossa kerrotaan miinanraivausten nykyhetken kuulumiset ja tule-

vaisuuden visiot. Forum Marinumin tutkija Mikko Meronen on puolestaan kirjoittanut raivaus- ja miinakalustosta kertovat osat. Kirjan loppuosaa on omistettu miinanraivaajien perinyhdistyksille sekä muistomerkeille.

Erittäin runsas kuvitus auttaa aiheeseen perehtymistä ja lisää kirjan dokumentaarivoaa. Mukana on myös miinasodassa kaatuneiden merisotilaiden ja miinanraivauksessa rauhan aikana surmansa saaneiden pienois-elämäkerrat.

Seppo Simola

Julkaistu aiemmin Pansari-lehden numerossa 3/2023

Maantiede on otettava huomioon operaatiosuunnittelussa

Sodan maantiede

Maaston ja olosuhteiden vaikutus sodankäyntiin 1850-luvulta nykypäiviin

Pasi Tuunainen

445 sivua, Gaudeamus

Dosentti Pasi Tuunainen uusin sota-historiateos käsittelee tärkeää, mutta kirjoissa vähälle huomiolle jäänyttä

aihetta. Onhan sotilasmaantieteen huomioon ottaminen keskeinen osa sotataittoa. Kirjan näkökulma on laaja sekä ajallisesti että taisteluympäristöjen suhteen. Eikä sotilasmaantiede rajoitu vain maaston muotoihin ja ominaisuuksiin, vaan siihen kuuluvat myös vuodenaikojen vaihtelut. Vesistö on kesällä este tai hidaste, mutta pak-kastalvena oikotie.

Suomeen liittyvää sotilasmaantietettäkin käsitellään, mutta Tuunainen kirjoittaa myös viidakko-, aavikko- ja vuoristosodankäynnistä sekä muista kannaltamme eksoottisista taistelu-maastoista. Saksan suorituskykyisinä pidetyt sotavoimat törmäsivät kohtalokkaalla tavalla sotilasmaantieteeseen syksyllä 1941 Lapissa ja muuallakin itärintamalla siinä missä suomalaisjoukot osasivat hyödyntää keskieu-rooppalaisille sotureille jopa pelottavat korpimaastot. Metsätaisteluita onkin

toisen maailmansodan jälkeen käyty vähän.

Tuunaisen kirja peilaa sotilasmaantieteen teoriaa lukuisiin todellisiin sotahistorian esimerkkeihin. Samalla teos avaa kokeneellekin sotahistorian harrastajalle uusia näkökulmia tuttuihin taisteluihin sekä nostaa esiin unohduksiin jääneitä sotia ja taisteluita. Historiapainotteisen kirjan viimeinen luku luotaa tulevaisuuden sodankäyntiä, jossa uutena ulottuvuutena on digitaalinen taistelutila. Monen sodan alkusysäys eli halu vallata alueita ei ole enää niin tärkeä kuin ennen. Tapahtumat Ukrainassa tosin todistavat myös perinteisen, suorastaan vanhanaikaisen sodankäynnin puolesta.

Seppo Simola

Julkaistu aiemmin Panssari-lehden numerossa 3/2023

Tuleeko Venäjä koskaan pyytämään anteeksi?

Suomalaiset Stalinin puhdistuksissa

Kevyt Osasto 1 1941–1942

Anni Reuter

400 sivua, SKS 2023

Yli satatuhatta suomalaista tai inkeriläistä kuljetettiin Josif Stalinin valtakaudella eri puolille Neuvostoliiton syrjäseuduille rakennettuihin pakko-työkeskuksiin, vankileirien saaristoon yleisnimekseen Gulag. Näin Stalin eristi vihaamansa maahan tulleet hyvä uskoiset. Tarkoitus oli hyödyntää orjatyötä ja lopulta näännyttää heistä suurin osa. Perusteet pidätyksille, kuulusteluille ja kidutuksille olivat murhahimon tuotosta.

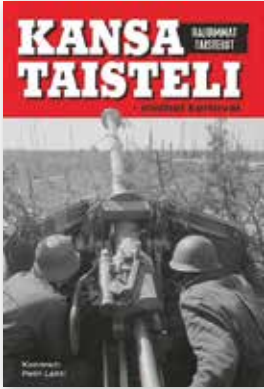
Anni Reuterin tutki väitöskirjassaan inkerinsuomalaisten karkotusta Neuvostoliitossa, mutta laajensi tuoreen kirjansa käsittelemään myös suuren punapakolaisten, loikkareiden ja amerikansuomalaisten kohtaloita. Karkotukset olivat käytäntönä toki jo tsaarien aikoina, mutta Venäjän vallankumous käynnisti valtaisan

puhdistukset, kun kommunismi ei tahtonut muotoutua luvatus laiseksi autuudeksi.

Vaikka punaiseen propagandaan uskovia oli länsimaissa paljon, Reuterin raskaat kertomukset antavat ymmärtää, miksi Suomessa ilmeni ”äärioikeistolaista” liikehdintää, jota voi nimittää perustelluksi inhoksi, rysävihaksi. Tieto 1930- ja 1940-lukujen kansanmurhista kulki useita reittejä rajan yli Suomeen. Eivätkä suomalaiset olleet ainoa ihmisryhmä, jonka jäseniä pyrittiin hävittämään sukupuuttoon. Pakkotyö ja leirit harvensivat miljoonamäärin muidenkin Neuvostoliiton naapurimaiden kansalaisia – puhumattakaan maan omista sisäisistä vähemmistöryhmistä.

Markku Jokipii

Jermujen sotatarinat kerrattuna, vailla taustoja

Kansa taisteli

miehet kertovat

Juho Ovaska

320 sivua, Redme.fi 2023

Kansa taisteli -lehti alkoi ilmestyä 1957 elääkseen aina vuoteen 1987 saakka. Sitä voi pitää sotien jälkeisten vuosikymmenten ahmittuna ja halveksittuna paradoksina, jota kustansi Sanoma Oy, jonka päälehden toimituksesta oli ainakin kulttuurin osalta muotoutuva kiivaan vasemmistolaisen toimittajakunnan bunkkeri. Toki Sanomien omia valintoja korosti sekin, että se kustansi myös amerikkalaisia Aku Ankkaa ja Valitut Palat -lehtiä.

Kansa taisteli ei ollut sotatutkijoiden arena. Lehden kirjoittajat olivat leimallisesti rivimiehiä, jolloin kerontatyyli oli paikoin hyvin naturalistista ja ruohonjuuritason kokemuksiä heijastelevaa:

”Eräässä kuopassa tapasin joukko-
eenjohtajan, jolle sanoin lähettiverini
kaatuneen. Samalla huomasin, että

kiväärini piipussa roikkui jotakin, joka oli jäänyt siihen kiinni. Kiskaisin sen irti ja havaitsin, että siihen oli tarttunut suuri pala päänahkaa, jossa oli silmänreiät kulmakarvoineen”.

Tämän kertainen tarinakokoelma käsittää 28 kirjoitusta yhteensä 347 lehden numerossa olleesta yli 3300 julkaistusta kertomuksesta. Kaiken kaikkiaan lehden toimitus joutui hylkäämään tilan puutteen vuoksi 4282 kirjoitusta. Vahinko on, ettei kokoelmaan ole liitetty nykyhetken lukijalle tärkeitä taustatietoja saati karttoja. Onni sen sijaan on, että kaikki julkaistut lehden numerot on näköisiasussa sähköisesti kaikkien luettavissa, kuin myös julkaisematta jääneet!

Markku Jokipii

Urheiluväki lähti punakapinaan ja sitä vastaan – malttamattomina kuin huvipuistoon

Kun mitalitoivot ampuivat toisiaan

Urheilun sisällissota 1918

Jari Kupila

378 sivua, Minerva 2023

Sota on julmaa, mutta sisällissota, se vasta raakaa onkin. Jalot urheilun julistukset eivät olleet käytössä, kun vasemmisto aloitti tiedotusvälineissään ja joukkokokouksissaan vihankylvön. Tähän aate- ja tunnevalmisteluun Jari Kupila ei kirjassaan kajoa. Tilanne liukuu hallitsemattomaksi vuoden 1917 lähestyessä loppuaan, mutta jääkäri-toiminta oli ollut käynnissä jo pitkään.

Järjestäytynyt urheiluväki muodosti sekä punaisille että valkoisille yli-innokasta materiaalia. Joukkohenki syntyy fyysisesti aktiivien riveissä luontaisena haluna puolustaa ryhmänsä etuja. Liki puolet punakapinaan osallistuneista oli urheilullisesti aktiivisia ja helposti ylytettävissä käynnistyvään väkivaltaan.

Kun molemmat osapuolet tilastoidaan, Kupila arvelee yli neljänneksen kaikista sotatoimiin osallistuneista

olleen taustaltaan urheilun harrastajia: hiihtäjiä, juoksijoita, voimailijoita... Tuohon on lisättävä: sodankävijöinä he olivat suurimmaksi osaksi amatöörejä ja siksi usein kyvyttömiä itsehillintään. Moni oli aseeseen tarttuessaan kuin lähdössä malttamattomina huvipuistoon.

Tampereen valtauksen yhteydessä valkoisia opastettiin: ammu ensin, kysy sitten: vähemmän sairaanhoitoa ja oikeusistuntoja. Hävinneet kärsivät aloittamiensa veritekojen seurauksista korkojen kanssa. Teloitettujen 14000 punaisen joukosta erottuu ehkä 3000 aktiiviurheilijaa. Jotkut osasivat pysytellä sodasta erillään: Paavo Nurmi ja Hannes Kolehmainen. Heille hatunnosto.

Markku Jokipii

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET

	Hinta		Hinta
Kortit		Jääkärien testamentti Suomen nuorisolle	6,00
Uudistettu jääkärilippu	1,00	Hohenlockstedt 100 v juhlamitali	20,00
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	2,00	Jääkärit DVD – YLE:n draamadokumentti	27,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	2,00	Fallna för friheten -medalj	8,50
Suomen jääkärit kortti 2-os. + kuori	2,00	Jägarens väg	3,00
Jääkärikunniamerkki	1,00	Jääkärien elämäntyö – Itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englanti ja latvia)	10,00
Jääkärien tulo Vaasaan	1,00	Hopeiset 27-kalvosinnapit	150,00
Vaasan jääkäripatsas talvikuva	1,00	Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Vaasan jääkäripatsas talvikuva 2-os. + kuori	1,50	Hopeinen 27 -kravattineula	150,00
Jääkäriilike 100 vuotta	1,00	Hopeinen 27-rintakoru	150,00
Jääkäriilike 100 vuotta 2-os. + kuori	1,50	Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis 50 kpl)	2,50
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50	Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20	Puukko Jääkärimerkillä	70,00
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50	Suomen Jääkärien elämäkerrasto, I täydennysosa 1957	5,00
Suomen Jääkärit	1,00	Ur Jägarnas levand och gärning	5,00
Vaasan jääkäripatsas	0,20		
Wasserturm	0,20		
Adressit		Vain jäsenille	
Ilman tekstiä	10,00	Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
Kansliasta kirjoitettuna/toimitettuna	12,00		
Laajempi tekstaus	13,00		
Muut tuotteet		Erillisillä hakemuksilla myynnissä	
Markku Aherto: Jääkäreitä ja latutarhoja.		Jääkäripienoismerkki	100,00
Lappilaiset jääkäriilikkeessä 1914-1918 ja jääkäriperinteen vaaliminen Lapissa	20,00	Jääkärihautamerkki	80,00
Jääkärilippupostimerkki -arkki (10 kpl)	27,00		

Tilaukset JääkärikanSLiasta:

Döbelninkatu 2, 00260 HELSINKI • Puh. 050 377 8845 (myös tekstiviestit) • sposti: kanslia@jp27.fi
Toimitamme tuotteet kerran viikossa. Hintoihin lisätään postikulut.

PAROLE

www.jp27.fi

Päätoimittaja – Chfredaktör

Jukka Knuuti, 040 753 2751
jukka.knuuti@gmail.com
Taitto Kirsi Rasinen

Lehti ilmestyy 4 numeroa vuodessa: maaliskuu-, kesä-, syys- ja joulukuun alussa.
Hinta 20 €/vsk
4 numerin i året, 20 €/årg

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja – Ordförande

Laatikainen Pertti

Varapuheenjohtaja – Viceordf

Fagernäs Peter

Asiamies – Ombudsman

Eklin Jukka

Jäsenet – Medlemmar

Annala Jari

Berg Marjatta

Heiskanen Kari

Jordan Kari

Kesseli Pasi

Kivinen Timo

Kuljukka Antti

Pennanen Jukka

JP27:n PERINNEYHDISTYS ry

FÖRENINGEN JB27:s TRADITIONER rf

Hallitus – Styrelse

Puheenjohtaja – Ordförande

Valtonen Vesa

Varapuheenjohtaja – Viceordf

Hakkarainen Arno

Jäsenet – Medlemmar

Aherto Markku

Hakola Terhi

Kinnarinen Tero

Latvala Raimo

Miettinen Helena

Vuontela Kyösti

KANSLIA: tiistaisin 9.00-15.00, muutoin sopimuksen mukaan. Va toiminnanjohtajan Pertti Ruotsalaisen tavoittaa kanslian numerosta 050 377 8845 ja sähköpostitse kanslia@jp27.fi

Kansliet: tisdagar 9-15, andra tider enligt överenskommelse. Tf verksamhetsledare Pertti Ruotsalainen är anträffbar på kansliet på nummer 050 377 8845 och per epost kanslia@jp27.fi

Pst-miehen toiveitten täyttymys. Näin otsikoi Jorma Ignatius tämän kuvan. Jorma (kuvassa) on koulutukseltaan panssaritorjuja. Tullessaan Helsinkiin JP27:n perinneyhdistyksen vaali ja suunnittelukokoukseen, hän oli poikennut kansalaistorille. Sinne oli tuotu muutamaksi päiväksi Ukrainan sodassa tuhoutunut venäläinen T-72 B3- panssarivaunu. Hankkeen olivat toteuttaneet Ukrainalaisten yhdistys Suomessa ja Your Finnish Friends-yhdistys. Venäjä lähetti Suomelle nootin vaunun johdosta, mutta nootti ei aiheuttanut toimenpiteitä, ilmoitettiin Ulkoministeriöstä. Kuva Jorma Ignatius.

